

Oversigt

over det

Kgl. danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

i Aaret 1846.

Af

Selskabets Secretair

H. C. Ørsted,

Conferentsraad og Professor, Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmænd.

Kjöbenhavn.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1847.

Oversigt

over det

Rongelige danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

i Aaret 1846.

Af

Conferentsraad og Professor **H. C. Ørsted**,
Commandeur af Dannebrog og Dannebrogsmænd, Selskabets Secretair.

Nr. 1 & 2.

Mödet den 9de Januar.

Professor, Dr. Theologiæ *C. Scharling* forelæste det første Afsnit af en Afhandling, indeholdende en kritisk Undersøgelse af den Paastand, der i nyeste Tid er bleven fremsat som Resultatet af en upartisk historisk Forskning om vore kanoniske Evangeliers Oprindelse, "at disse Skrifter skulle betragtes som det sidste Nedslag af en langt ældre, senere fra kirkelig Brug fortrængt, jödechristelig Evangelieliteratur, som stod den oprindelige Christendoms Charakter langt nærmere, og hvis Kjærne og Middelpunkt det saakaldte Hebræernes Evangelium dannede." — Afhandlingen, der er bestemt til Indrykkelse i det af Forfatteren og Prof. *C. T. Engelstoft* redigerede Theologiske Tidsskrift, vil om kort Tid blive offentliggjort i dette Tidsskrifts 10de Binds 1ste Hefte.

Selskabet modtog:

H. C. Schumacher, Observationes Cometæ anni 1585, Uraniburgi habitæ a Tycho Brahe, Jussu Serenissimi Regis Daniæ Christiani VIII^{vi} editæ. Altona 1845.

Mödet den 23de Januar.

Professor *Eschricht* meddelte i Udtog en Afhandling over Finhvalernes Osteologie og Artsadskillelse, som vil blive indrykket i næstudkommende Bind af Selskabets fysisk-mathematiske Skrifter.

I Afhandlingen omhandles først Beenbygningen af de store Hvaldyr i Almindelighed, dels for at eftervise Betydningen af de deri særegne Former og dels for at gennemføre den Sætning, at disse Former, hvor fremmede de end ere fra de mere almindelige i Pattedyrenes Beenbygning, dog i Almindelighed udvikles [af de oprindelige fælles Former. Hertil har især tjent Sammenligningen af Vaagehvalens Skelet paa tre indbyrdes langt fra hinanden staaende Udviklingstrin, nemlig hos et ganske spædt Foster paa 8 Tommers Længde, hos et næsten fuldbaaret og hos et udvoxet Moderdyr. Ved Sprængningen af de to førstnævntes Hoved har Undersøgelsen kunnet udvides til alle de meest skjult liggende Been og disses indbyrdes Forbindelse, og derved ere adskillige hidtil ikke kjendte Forhold komne for Dagen, især med Hensyn til Siebenet (os ethmoideum) og Næsens Sneglebeen (Conchæ), ligesom og Forholdet af Hjerneskillens Urbrusk har kunnet fuldstændigen oplyses fra det angivne Trin i Fosterudviklingen hos disse Dyr.

Denne Undersøgelse af Vaagehvalens Skelet har dernæst tjent som Udgangspunkt til en Undersøgelse om Finhvalernes Artsforskjellighed. Den Fremgangsmaade, Forfatteren herved har valgt, er, først at sammenligne de hidtil bekjendte Finhvalskeletter med Vaagehvalens i de forskjellige Aldere, hvorved det da først har viist sig, at Hovedets Beenbygning kun egner sig lidet til Artsbestemmelsen, eftersom de Uligheder,

som de forskjellige Arter deri frembyde, ere langt svagere og tildeels af samme Slags, som de, der findes hos samme Art af ulige Alder. Omvendt har derimod Hvirvlernes og Ribbenenes Antal, Brystbenets og Brystlemmernes Form, tildeels ogsaa Dyrenes absolute Størrelse, viist sig særdeles godt egnet til Artsbestemmelsen, eftersom Hvirvlernes og Ribbenenes Tal allerede er fuldstændigt hos de ganske smaa Fostre ligesom ogsaa Brystbenets og Brystlemmernes Form allerede givet, forudsat, at Bruskene ere uskadte. Den absolute Størrelse er fremdeles i mange Tilfælde et godt Skilletegn, idet man næsten paa hver enkelt Knogle kan skjelne, hvorvidt den er udvoxet, og de mindste Finhvaler som udvoxne ikke ere synderlig større end de største strax efter Fødslen.

Men den Hovedopgave, Forfatteren har stillet sig i denne Afhandling, gaaer ud paa, at finde de forskjellige Arters ydre Skjælnemærker i Forbindelse med de indre, hvorved alene den Artsadskillelse, som de nordiske Kystbeboere og de Söfarende have fastsat, kan bringes i Overeensstemmelse med den, som er udsprunget af Museumsstudierne.

Ved Hjælp af vigtige Oplysninger, som især skyldes Capt *Holböll*, og ved Hjælp af rige Sendinger især fra ham men ogsaa fra andre for Sagen sig interesserede Venner, er Forfatteren kommet til det Resultat, at i Norden kan eftervises idetmindste 5 forskjellige Arter af Finhvaler med følgende Mærker.

1. *Balænoptera longimana* (Rudolphi) med 53 Hvirvler og 14 (eller 15) Par Ribbeen; Brystbenet omtrent ligesidet fiirkantet med afrundede Hjørner, af hvilke eet op, eet ned og eet til hver Side, ofte med et stort Hul; Skulderbladet uden Acromion og uden Processus coracoideus; Brystfinnerne omtrent $\frac{1}{4}$ af hele Kroppen i Længde; Hovedet saavel som hvert enkelt Hvirvelbeen kjendeligt ved større Brede og Plumshed. Bliver 60' lang. Rygflinnen har Form af en lav, langtrukket tyk Knold, bagtil med en noget stump, buttet Spidse. Den sidder tæt foran Höiden af Galtet. Hele Kroppen meget plump fremfor de övrige Finhvaler. Oventil sort, nedentil hvid med sorte Pletter; Barderne sorte; omkring Munden saavel forneden som foroven en Række Knuder med eet eller to stive Haar i hver, en lignende Række langs Midtlinien af Overkjæben. Det er den eneste bekjendte Finhval, der er besat med Balaner, navnlig *Diadema balænaris*, maaskee endog hvert Individ har dem. — Tyndtarmen har en saa eiendommelig formet Sliimhinde i hele sit

Forløb, at Dyret lettelig kjendes paa hvert mindste Stykke deraf, idet den nemlig paa hele sin Overflade danner en uafbrudt Række meget dybe, vidtaabenstaaende Celler. Det er Grönlændernes Keporkak, Nordamerikanernes Humpback, Fabricii Balæna Boops, Rudolphis B. longimana, hvilken sidste Benævnelse fortjener Fortrinet.

2. Grönlændernes *Keporkarnak*?. Af Fabricius kaldt B. musculus, uden dog at være kjendt af ham; af Capt. Holböll seet et Par Gange frit svømmende og bestemt ved at have en Rygfinne, som bestaaer af en Fedtknude, hvorpaa sidder en ganske lille Spidse. Ved den nylig afdöde Inspecteur i det nordlige Grönland, Lieutenant Möller, har Forfatteren faaet tilsendt en Arm og en Rygfinne af en 65 Fod lang Finhval, indstrandet i Nærheden af Godhavn og angivet at være en Tunnolik. Men Rygfinnen svarede saa aldeles til Capt. Holbölls Beskrivelse, at det aabenbart er den af ham kaldte Keporkarnak, og Armen (Brystfinnen) er saa aldeles afvigende i Form fra alle hidtil paa Finhvalskeletter iagttagne, at den fuldkommen bekræfter, hvad Rygfinnens eiendommelige Form bragte Capt. Holböll til at antage, at denne Keporkarnak er forskjellig fra de hidtil bestemte. (Der er Grund til at antage, at denne Art er de gamle Biskaierhvalfangeres Gibbar.) Armenes Længde, $\frac{1}{3}$ af Kroppens, og Rygfinnens Form i Forbindelse med det Grönlandske Navn lade formode, at denne Art bör stilles nærmest ved den foregaaende. Den er efter Capt. Holbölls Opgivende heel sort, og bliver idetmindste henved 70 Fod lang.

3. Den ved de europæiske Kyster hyppigst iagttagne store Finhval og derhos de Söfarendes egentlige Finfisk, B. Boops og Physalis L. B. sulcata arctica Schlegel, B. rostrata Rudolphi og Rosenthal, Grönlændernes Tunnolik (?). Bliver 100 Fod lang; 61 Hvirvler og 15 Par Ribbeen; Brystbeen lig den langhaandede Finhvals; Armene omtrent $\frac{1}{10}$ af Legømetets Længde; Rygfinnen tæt bagenfor Höiden af Gattet, flad, krogformet. Farven sort foroven, hvid forneden; Barderne sorteblaa og bagtil hvidlige. (Tyndtarmen skal efter Prof. Vroliks Angivelse have Tverfolder.)

4. *B. musculus* Cuv. og Jöh. Müller kommer den foregaaende nær i Størrelse og ligner den i Armenes Længde ($\frac{1}{10}$ af Kroppens) og i Rygfinnens Form og Stilling; men synes at maatte sættes som en forskjellig Art derved at a) Tvertapperne af den 3die, 4de, 5te og 6te Halshvirvel

danne fuldstændige Ringe, b) Brystbenet er dannet som et Kors, hvis Sidegrene have Form af brede Vinger og den forreste meget brede Green har et dybt Indsnit c) at Tyndtarmen i hele dens Forløb har 4—5 meget høie (1^{1/2}) Længdefolder og endelig d) dens Farve paa Siderne og idetmindste tildeels foroven er lysegraa.

5. *Balanoptera minor* Knox, hvilken Forfatter først har angivet dens væsentlige Charakter, nemlig dens Hvirvletal (47) og Ribbeenstal (11 Par) og dens ringe Størrelse (neppe over 30 Fod), samt rigtigheden angivet paa Tegningen, at dens Brystlemmer have et meget bredt, ganske hvidt Bælte paa den ved Roden og Spidsen kulsorte udvendige Flade. Til disse Characterer maa endnu føies Brystbenets Form af et meget langtrukket Kors. Barderne ere hvide, Tyndtarmens Sliimflade slap med utydelige Længde- og Tverfolder. Det er de Norskes Vaagehval; Grönlændernes Tikagulik har Forfatteren fundet at være eensartet — eller idetmindste ikke sikkert adskillelig fra den. Det er ogsaa Fabricii, Albers's og Dr. Kröyers Balæna rostrata, fremdeles J. Hunters pyked Whale.

Den meteorologiske Comitee fremlagde: *Collectanea meteorologica sub auspiciis Societatis regiae Scientiarum danicæ edita. Fasc. III continens observationes in Guinea institutas. Hauniæ 1845. 4to.*

Selskabet modtog:

Levy, sur la cire des abeilles. Særskilt Aftryk af *Annales de Chemie et de Physique. 3me Serie.*

Mödet den 6te Februar.

Etatsraad *Finn Magnusen* forelæste, som indsendte fra Pastor *J. H. Schröter* i Thorshavn paa Færøerne, følgende Bemærkninger med Hen-

syn til Skriftet om de gamle Skandinavers Inndeling af Dagens Tider ved *Finn Magnusen* (trykt i Videnskabernes Selsk. hist. og philosoph. Afhandl. 7de Bind).

“Dette Skrift er og vil være af en meget stor Interesse for enhver Færing, der ikke er ligegyldig angaaende Forfædrenes Kundskaber og den Maade, paa hvilken de have villet bevare for deres Efterslægt det, de have anseet for de gavnlige Bestemmelser af Tiden og dens Brug ved forskjellige Anliggender; og derfor har jeg, nu en Olding paa 75 Aar, anseet det rigtigt at opskrive disse Anmærkninger til Bekræftelse og Oplysning af det, som Skriftet viser: at samme ogsaa virkelig har været Skik og Brug paa Færøerne.

I Anledning af den i Skriftet indførte Etmaalstavle, da have de gamle Færingers sikkert indeelt Dagen paa samme Maade, endskjönt man, siden de katholske Biskopper forandrede saa meget i Tidsbestemmelserne, nu sædvanlig regner de 8 Öikter (eller Eikter, Ögter) fra Midnat Kl. 12 til næste Midnat; thi saavidt jeg har kunnet erfare, regnedes det trihorium eller Öikt fra Midnat til Kl. 3 til Natten, og kaldtes derfor Öiktin firi Dæa, hvilken Benævnelse kun passer sig for Vinterhalvaaret, da man begyndte den egentlige Skuur- eller Slagtetid, som i ældste Tider regnedes fra Halvdelen af det Maaneskin, der indfalder i Oktober Maaned og kaldtes Skuursoulin, det næste Maaneskin Klippings-soulin, derpaa Vetrasoulin, som maatte overskride stitsta Dä eller Soulstöru, hvis næste Maaneskin skulde regnes for Joulasoul, derpaa Thorrasoul, Göesoul og den halve Ajnmånasoul. Ligesaa Sommerhalvaaret: det halve Maaneskin af Ajnmåna, Gydu- og Summarsoulin, som maatte overskride længste Dag, hvis samme Maaneskin skulde regnes fra Nymaane, ligesom Vetrasoulin Maaneskin. Ellers regnede man disse Maaneskin fra Fuldmaane ved at indskyde et halvt Maaneskin; og i det Aar, man indskjöd en halv Maaned efter Vetrasoulin, kaldtes det Partasoul å Vetri; saaledes blev i forrige Vinter $\frac{1}{2}$ Maaneskin indskudt i December 1844 og Joulasoulin regnet fra Fuldmaane, Thorri ligeledes fra Fuldmaane den 23de Januar 1845. Næste Aar regnes Thorri fra Nymaane den 27de Januar. Dögnets Öikter benævnes dog om Sommerhalvaaret, som om Vinterhalvaaret, skjönt der fra den Tid, at de færøiske Ögedögn begynde til de ende, ei kan siges at være Nat, nemlig fra Halvards Öku, Jouans Öku, Siftuns Öku til Olavs Öku, som vel

er indført af Biskopperne istedetfor de 4 Aukanættur i den islandske Almanak. I Öikten firi Dä indfalde om Vinteren de 2de Hanegal, nemlig det første Hanegal efter Midnat, det andet Kl. 3, som dog regnes at være i Öikten firi Dä. Det første Hanegal ender som oftest Kvöldsetan, nemlig Aftenarbeidet, og naar Hanen galer anden Gang hör Alle, som ville opnaae en höi Alder være i Seng og sove, da man anseer den Sövn, man faaer i denne Öikt, for særdeles styrkende; man sagde derfor forhen om en Syg: Ham have vi Otta firi, fordi han faaer ikke Sövn i Öiktini firi Dä. Denne Öikt var desuden Gjengangernes og Troidenes Öikt, og derfor var det især efter Kvöldsetuni Brug at rista kross i Dir efter Aftenbönnen. Det var og anseet som et Vovestykke at blive i Fuglebjergene i denne Öikt, men dertil var vel især den naturlige Aarsag, at Stene og Fjeldskred som oftest indtræffe i denne Öikt, hvilket man tilskrev onde Aander og Huldefolk, naar man kom dem for nær. Man antog det og som et frygteligt Tegn, at Fuglene ei quiddrede i denne Öikt, at der er langt større Gjenlyd eller "Dvergemaal", og at de som övede Gand og anden Overtro, især ansaae denne Öikt for deres Tid; det synes derfor, at man har givet denne Öikt Navn af den Frygt, man havde for dette Tidslöb, og at derfor de Geistlige forrettede Ottasangen for et fjerne de onde Aander. Naar man troede, at Solen var i håлга Estur, var dermed den rædsomme Tid forbi. Ligesom denne Öikt især bemærkedes om Vinterhalvaaret, saa synes den Öikt, som om Dagen kaldtes saaledes, egentlig at have hört til Sommerhalvaaret og været anseet som den varmeste Tid af Dagen, der især burde benyttes endog til vigtige Raadslagninger. Thorshavn har fra ældste Tid været Færingernes Thingsted; Pladsen, hvor Forsamlingen skete, kaldes derfor endnu Thingenæs; og det Skjær, som var helliget til Domfældelsen Skjinnar å Skjer, nemlig hvor Sagens Sammenhæng skulde udgrandskes og Rettens Skjön gives. Derfor findes og paa et Fjæld Vesten for Byen en stor Steen, som meget vel er synlig fra Skinnerskjæret og paa den ligge 4 mindre mosbegroede Stene, som ligge i Vest-Sydvest og Ost-Nordost, samt Ost-Sydost og Nord-Nordvest ved Siden af hinanden. Denne Steen har jeg i min Ungdom hört kalde Öiktarstajn og tillige, at naar Solen stod over den Steen, skulde Dommerne have afsagt Dom i den Sag, hvori de skulde dömme den Dag paa Dommerskjæret. Samme Steen viser egentligen Kl. 5, saa man maa antage, at de have

havt en halv Time over den egentlige Öikt. I Bispernes Tid blev den anseet som Helligaftens Indtrædelse, dog saaledes, at Fiskerne, som vare paa Havmedene, dog ikke begik Helligbrøde, om de af Ström og Storm hindredes i at lande en Öikt senere, og der er opstillet en Varde, som viser at være 45 Grader eller 3 Timer fra Öiktar-Stenen. Denne Varde er derfor Mærke for Kl. 8 om Aftenen og den troes selv i den hedenske Tid at have været et Mærke for Dagleiery, som da ginge fra Arbeide. Derimod har jeg hört en anden Beretning om Öiktar-Stenen fra den katholske Tid, den nemlig, at Bisperne havde udregnet, at förste Langfredag eller at Verdens Frelzers egentlige Lidelsesdag indfaldt i Aaret 33 paa förste Sommerdag, som nu efter den forbedrede Kalender regnes den 14de April og da vel var nogle Dage senere, ssmt at man, for at vide det egentlige Aaremaals Öieblik, da han udgav sin Aand, maatte regne 3 af Dagens Öikter forlöbne, saasom Evangelisterne berette, at der fra den 6te til 9de Time, altsaa i 3die Öikt, var mörkt over Landet og Solen mistede sit Skin; men da Dagen i Jödeland regnedes fra Solens Opgang til dens Nedgang, saa maatte den og regnes saaledes paa Færöerne og hver Öikt derfor $3\frac{1}{2}$ Time. Saaledes findes og en Märkesteen ovenpaa et Fjæld ved Lere Præstegaard paa Suderö, som vel kaldes Nounstajnur, men er $3\frac{1}{2}$ Time fra Middagsmärket. Man kaldte derfor dette Tidsløb Langa Öikten, og i den maatte strængt fastes, skjönt man kun skulde nyde lidet hele Dagen, til Öikten var endt; samme Faste begyndte Kl. $3\frac{1}{2}$ Skjærtorsdag og kaldtes "Langefaste"; men efterat denne hellige Öikt var endt anordnedes endnu $\frac{1}{2}$ Öikt, hvor man ei skulde arbeide, men vel nyde Fastespiser. Derimod var fra Kl. 5 til Kl. 5 Dagen efter Arbeidstid, saa at man kunde berede sig til Höitiden; derfor kaldtes denne halve Öikt fra $3\frac{1}{2}$ til 5 Öiktarbilit eller den Öikten sluttende Tillægstid. Ved Reformationen afveg man fra de katholske Skikke og derfor bestemtes Helligaften Kl. 6, hvortil endnu staaer en fiirkantet over 1 Favn i hver Kant opstablet Varde med en mindre Fiirkant ovenpaa, som kaldes Vestervarde, og der ringes til Helligaften, naar Kl. er 6. Benævnelsen af Öiktarmad synes derfor at have Hensyn til den Spise, man nød i Öiktarbilit. Endnu mærkes, at ved alle de hedenske Thingsteder, som endnu kjendes, vare omtrent i Vest-Sydvest de hellige Fjælde, der vare Fristeder; saasom Helgafjäd ved Vaaj i Norderöerne paa Bordöen; Halgefjäd ved Stevnevalen, hvortil

man indstevnedes paa Österöen; Rejnsatindur paa Vaagöen og paa Suderöen Läafedli, formodentlig Hlaðafell, Vest-Sydvest for Hovi og Lajvsgaard, ligesom Böigden å Läji i Frodebö ligger i samme Retning for Asdal, hvor de første Oftringer efter Sagnene holdtes, og Hörg i Sumbö VSV. fra Böjgden uj Görün sammesteds, hvor Kirken siden blev bygget; hvorvidt det forholder sig lignende paa Island, er mig ubekjendt. Men Öiktarstajnur ved Thorshavn er vel en Forandring af det hedenske Eiktarstaðr ligesom Noun istedetfor Eikt. Saavidt om det, der findes i Skriftet fra Pag. 187 til 200.

Pag. 238 omtales Benævnelsen Missaung i Rimbelyta for den største Flod og Ebbe, og at Ebben indtræffer da ved Middag og Midnat. Dette svarer fuldkommen til Strömmens Löb ved Færöerne, men Ordet udtales der Misingin og synes der at have Hensyn til Hedenold, da man beregnede Aaret efter Maanens Omlöb og Epakterne; naar Gyl-dentallet medførte, at man indskjöd en halv Maaned, saa regnedes den fra Misingen, og synes derfor at være analogisk med missæri, nemtig som indfaldende ved Maanens halve Omlöbstid. Dog har Forfatteren god Grund for sin Mening, at Ordet har betydet Strömmenes ulige Gang; thi Strömmen retter sig efter Maanens ulige Gang i Apogæet og Perigæet, og da der i ethvert Maaneomlöb indfalder 2 Misinger, er den ene ei saa haard som den anden. Vel ansætter Landt i sin Færöes Beskrivelse Strömmens daglige Forandring til 48 Minutter efter et Mid-deltal, men den sees bedst i en Almanak, hvor Maanens Culmination er angiven, da Strömmen nöie retter sig efter den i Færöernes bredeste Fjord, Suderöfjorden, hvor Östfaldet, som forarsager Ebben, nöie endes ved Maanens Culminationsminut, der differerer fra 41 til 63 Minutter i Etmaalet efter Maanens Gang i Himmeltegnene, fra $10\frac{1}{4}$ til $15\frac{3}{4}$ Grader, hvilket forhen var beregnet i Almanakken, og da Strömmene forholde sig ved Islands sydlige Kyst som ved Færöerne, saa synes det, at en Beregning over Maanens Culmination efter Reikjavigs Længde, som netop er 1 Time tidligere i Tid end Thorshavns, da Reikjavig ligger $34\frac{1}{2}$ Grad Vest for Kjöbenhavn og Thorshavn $19\frac{1}{2}$ Grad omtrent, vilde gjøre den islandske Almanak, som nu begynder at bruges her, særdeles tjenlig saavel for Fiskere som for andre Söfarende, da Östfaldet er den Ström, der sætter ud fra Landet, Vestfaldet derimod ind imod Landet, undtagen inde i Fjordene. Söfarende kunne derfor, medens Östfaldet löber, söge

ind mod Landet i tykt Veir, til de faae Landkjending og i Forhold til den benytte Vestfaldet, som ender 6 Timer efter Maanens Culminationstid eller Kl. 6 i Suderöfjorden ved Ny- og Fuldmaane.

Ved det, som findes Pag. 231 om Syvstjernen, maa jeg anmærke, at denne Beregning ikke synes at være overensstemmende med Færingernes Beregning, da Syvstjernen den 28de November regnes at være i Estri $\frac{1}{2}$ Time förend Solen, altsaa Kl. 5 til Kl. $5\frac{1}{2}$ om Aftenen, og da Helgafells Kloster efter Kortet over Island ligger idetmindste 16 Mile fra Thingvellir, saa synes Thord Kakale meget tidlig om Dagen at have forladt Thingvellir, og være ankommen om Aftenen; men Sagaen siger, at han ankom om Natten; det synes derfor, at Sagaen heller omtaler Færingernes Dagstjerne, som de beregne $3\frac{1}{2}$ Öikt eller $10\frac{1}{2}$ Time i Tid forskjellig fra Syvstjernen. Denne Stjerne var altsaa i Östen den 28de November Kl. omtrent 4 om Natten og synes saaledes at stemme med Sagaen. Landt benævner ikke Stjernen og Debes kun Stjernebilledet Bootes, men Stjernen er Arcturus, som er af förste Störrelse ligeunder Karlsvognens Stang, om hvilken Plinius siger, at den staaer interpedes Bootis og at dens exortus er 60 Dage efter solstitium brumale, hvilket og svarer til Færingernes Regning, da de efter Kyndelmisse paa Steder, hvor Fjældene ikke hindre, rette sig efter Dagstjernens Opkomst ved deres Kvöldsetur saavel som ved deres Morgenarbeide; thi ved Nytaarstid staaer den i Syd, naar Dagen bryder frem, og regnes da at være $1\frac{1}{2}$ Öikt för Solen, Dagbrækningen altsaa Kl. $7\frac{1}{2}$, da gonguljöst $\frac{1}{4}$ Öikt senere, nemlig Kl. $8\frac{1}{4}$, og fudlljöst $\frac{1}{4}$ Öikt senere eller Kl. 9 og Solen staaer op Kl. 10. I Uveir ere derimod Dagene meget mørke, og man regner da Morgenen fra sidste Hanegal, som er omtrent 1 Time för Dag og den siges da at gale "til Dags." Tillige anmærkes, at i og i Nærheden af Thorshavn kaldes vel Syvstjernen Sjeistjödnan, derimod i Suderö Sjeistjödunar, og som oftest kun Stjödunar, ligesom Dagstjernen i Almindelighed kun kaldes Stjödnan."

Ordbogs-Commissionen indgav fölgende Beretning og Forslag:

"Med Hensyn, deels til de oftere i Selskabets Aarsmöder hos Hans Majestæt Kongen opkomne Forhandlinger, Selskabets *Danske Ordbog*

vedkommende, deels til at undertegnede Commission ved de i Aar forestaaende Budgets-Forhandlinger vil andrage paa en større Sum, end den i endeel af de nærmest foregaaende Aar til Ordbogens Fremme bevilgede, finder Commissionen sig foranlediget til at foredrage følgende for Selskabet.

Den maa, uagtet Alt hvad der er sagt og kan siges om de bekyndte, lidet heldige Betingelser, hvorunder en stor Deel af bemeldte Ordbog er udarbeidet, og som i flere Henseender have virket uheldigt paa dens Beskaffenhed og paa dens Udgivelse i et alt for langt Tidsrum, ikke desmindre antage det som afgjort, at Selskabet ikke vil opgive Fuldendelsen af et Værk, hvorpaa saamegen Tid og Møie er anvendt af Selskabets Medlemmer uden noget Slags udvortes Vederlag; og som tillige har kostet, baade Staten og Selskabet, saa betydelige Summer. Hvilke Mangler endog Ordbogen har, saa vilde dog dens mest anstødelige Hovedmangel være den, at blive et ufuldført Arbeide; og saaledes som Ordbogen er og bliver, vil den i det mindste altid være et for danske Sprogundersøgelser uundværligt, i de forskjellige Bogstaver meer eller mindre rigt og brugbart *historisk Sprog-Magazin*. En saadan Fortjeneste ved Værket er desuden betydeligt forøget derved, at Videnskabernes Selskabs Ordbog har optaget den allerstørste Deel af den Sprøgskat for Modersmaalets Lexikographie og Sproghistorie, som giemmes i *Moths* Danske Ordbogsarbeide fra Slutningen af det 17de og Begyndelsen af det 18de Aarhundrede. Da dette colossale Arbeide neppe nogensinde kan ventes at blive fuldstændigt udgivet, og heller ikke egner sig dertil, vil allene den Omstændighed, at en stor Mængde forældede danske Ord, Udtryk og Talemaader, som allene ere bevarede ved *Moth*, fra dennes Arbeide ere overgaaede i Videnskabernes Selskabs Ordbog, giøre denne umistelig i den danske Sprogliteratur.

Hvad der imidlertid uegtelig har skadet dette Værk, og undraget det meget af den retfærdige Erkjendelse af Fortjenesten, som det besidder, ved Siden af Manglerne, er deels den store *Uliighed* i Bogstavernes oprindelige Redaction; deels den *Langsomhed*, hvormed Ordbogen er udgivet. Den sidste har vel for en Deel været uundgaaelig; skiøndt den uegtelig bliver endeel større, end Langsomheden, hvormed det franske Academies Ordbog blev til i dens første Skikkelse eller oprindelige Redaction (1635—1694). De særlige Omstændigheder, der have forsinket Udgivelsen af Bogstavet S, og som ligge deels i den slette

Beskaffenhed af det til Revision foreliggende Manuskript; dels vel ogsaa i den under Revisionen foregaaede totale Forandring af Commissionens Personale, og den derved for en Deel bevirkede Forandring i Anskuelser og Stilling til Arbeidet; og dels endelig i Commissionens Medlemmers, ved andre Arbeider optagne Tid: ere oftere fremsatte; men ligesom Commissionen tilfulde indseer, at Arbeidets alvorlige Paaskyndelse maa være Selskabets fornemste og billige Önske, saaledes troer den sig istand til at love, at denne Paaskyndelse vil kunne indtræde i et betydeligt stærkere Forhold end hidtil. Den tör navnlig hvad Bogstavet S angaaer, med en temmelig höi Grad af Sandsynlighed sætte en Tid af *to Aar*, fra 1 Januar 1846 at regne, som det Tidsrum, hvilket omtrent kan behöves for at fuldföre Revisionen og Trykningen af dette Bogstav, imedens der er Udsigt til, paa samme Tid at forberede og mueligen at begynde Trykningen af Bogstavet T; ligesom og til at lade udföre Redactionen af Bogstavet V, det eneste, som endnu ei er bragt tilveie i en til Revision brugbar Skikkelse.

Vel kan Commissionen ikke lægge et Tidsforhold, som det, der viser sig i den hidtilværende Revision og Trykning af Bogstavet S, til Grund for ovenanförte Formodning om den omtrentlige Termin for Bogstavets Fuldendelse. Men den vil tillade sig, dels at meddele Selskabet efterfølgende Oplysninger om Arbeidets nærværende Stand; dels at udbede sig dets Samtykke til, at kunne anvende en noget betydeligere Sum, end hidtil paa de Midler, hvorved den haaber, baade at kunne yderligere paaskynde Revisionsarbeidet, og tillige den i Forhold hertil stærkere fremskridende Trykning af S; hvilken sidste Omstændighed saaledes allerede vil medföre en noget foröget aarlig Udgift.

Bogstavet S. kan beregnes at ville udgjöre i Ordbogen, saaledes som den trykkes, noget over 5 Alphabeter, eller maaskee, med et rundt Tal, 120 Ark. Heraf er til Udgangen af 1845, trykt 93 Ark; og desuden er endnu revideret Manuskript til 4—5 trykte Ark. Af hine 93 Ark ere under mindre heldige Betingelser 10 Ark trykte i Aaret 1845. De efter Beregningen tilbagestaaende 27, eller om man endog, for ei at sige for lidt, vil sætte 30 Ark, fordeelte paa de to Aar 1846 og 1847, ville udfordre 15 Arks Trykning i ethvert af disse Aar. Commissionen nærer et ikke ugrundet Haab om, at kunne bevirke denne Forögelse af 5 Arks Trykning om Aaret, i Sammenligning med Aaret

1845. Den har, til at lette Arbeidet ved Revisionen af dette vidtløftige Bogstav, som til en saadan Grad har været mangelfuldt redigeret, at neppe noget tidligere Bogstav i Ufuldkommenheder fra Redactorens Haand har overgaaet S, stræbt at vinde Bistand af en Mand, af hvis Evner og Arbeidsomhed den venter et heldigt Resultat. Den tør saaledes ogsaa vente, herefter, i Stedet for en möiefuld og pünligt langsom, næsten fuldstændig Omskrivning af Manuskriptet, at faae med en virkelig *Revision* at gjøre; og skulde denne endnu, for at opnaae det ovenfor angivne Resultat, udfordre en foröget Arbeidskraft og Tid, tilbyder Commissionens medundertegnede Formand, at ville anvende to Aftener, i Stedet for *een* om Ugen, til, under Omvexling af sine Collegers Deeltagelse og Bistand, at fremme Revisions-Arbeidet; ligesom medundertegnedene *Madvig* tilbyder, saavidt hans övrige Arbeider og Embedsforretninger tillade, ved efterhaanden at gjennemgaae det bedre redigerede Manuskript til T, at forberede dettes lettere og hurtigere Revision.

Af Alphabetets övrige Bogstaver haves en, saavidt det forelöbigt har kunnet skiönnes, omhyggelig Revision af U. Y. og Z. ved Hr. Professor *J. Smith*, Sognepræst paa Falster. Betingelserne for sammes Revision kunne derfor antages at være de samme, som for Revisionsarbeidet ved T. For det endnu tilbagestaaende Bogstav V, hvis Redaction ved afdöde Conferenceraad *Mandix* er i sin nærværende Skikkelse ubrugelig, men dog er at betragte som et godt Forarbeide ved Redactionen, foreslaaer Commissionen Selskabet at bemyndige den til at antage som Redacteur Hr. Overlærer *Dahl*, imod at han forpligter sig til, for en passende Godtgjörelse, efterhaanden i Smaahefter at indlevere Manuskriptet saaledes, at Bogstavet i det sildigste fra hans Haand bliver heelt færdigt til Udgangen af 1848. Der tør da endog være Udsigt til, at Trykningen af dette Bogstav i sin Tid kunde foretages og fremmes jævnsides med Bogstavet U. Ligesom nu Bogstavet S alene vil komme til at udgiöre et Bind, större end noget af Ordbogens 5 hidtil udgivne Bind, saaledes ville de övrige Bogstaver fra T, til Z, kunne udgiöre det 7de og sidste Bind, hvis Störrelse noget vil overgaae det siettes.

I Henhold til Ovenanföerte tillader Commissionen sig at andrage paa, at Selskabet paa dets Budget for Aaret 1846, vilde bevilge en Sum af indtil 450 Rbdlr. til *Ordbogsarbeidets Fremme*.

Da Hr. Professor *N. M. Petersen* hvis Helbredstilstand og andre Ar-

beider ikke have tilladt ham, efter sit Önske, at anvende Tid paa en vedholdende og stadig Deeltagelse i Ordbogsarbeidet, i en Skrivelse af 2den Jan. har meddeelt Commissionen sit Önske, at udtræde af samme, og dens hidtil værende Antal af 4 Medlemmer vil være saameget mere fornödent og ønskeligt, under Forudsætning af dens ovenfor angivne forögede Virken: give vi os den Frihed, for Selskabet at foreslaae Hr. Professor Dr. *Scharling* til at indtræde i Commissionen, saafremt han dertil maatte findes villig; under Forudsætning af, at Hr. Prof. *N. M. Petersen* fremdeles, i forefaldende Tilfælde, vil bistaae Commissionen med saadanne Oplysninger, som den kunde ønske fra hans Haand at modtage.

„Medundertegnede *Madvig* vil endnu tilföie: at han havde troet, „at det hensigtsmæssigste og efter Omstændighederne tilladelige Middel „til at paaskynde Tilendbringelsen af Revisionen, vilde være at fordele „den imellem de enkelte Commissionsmedlemmer, saaledes at disse, „efterat have aftalt Grundsætningerne, efterhaanden forelagde Prøver af „den udförte Revision i den samlede Commission, med Opgivelse af „den hidtil brugte Fremgangsmaade at forelæse det hele Manuscript i „Möder; men at han, da dette Forslag, der vistnok vilde betage Revi- „sionen Noget af dens Character som Commissionsarbeide, ikke har „fundet hans Collegers Bifald, maa frafalde det. Han vil derfor, i Fö- „lelsen af en vis Forpligtelse til at holde ud ved et Arbeide, som han „ikke betimelig har trukket sig tilbage fra, saa höilig han end ellers „nu efter 41 Aar, og med saare knap Tid til sine egne videnskabelige „Arbeider, kunde ønske sig fritaget derfor, og i Erkjendelsen af, at det „ifølge Ordbogsarbeidets Stilling vil blive vanskeligt at vinde nye Kræf- „ter til Erstatning for de, om endog kun svage, der undrages det, paa „bedste Maade efter Evne medvirke til Arbeidets Fremme, efter den „ovenfor antydede Plan; men troer at burde udtale for Selskabet, at „han ikke kan eller tör love en synderlig Forögelse af sin Virksomhed „ved Ordbogsarbeidet, forsaavidt Forögelsen skulde bestaae i Deeltagelse „i Möder.”

Kjöbenhavn den 23de Januar 1846.

C. Molbech. J. N. Madvig. Velschow.

Istedetfor Professor *N. M. Petersen*, som var udtraadt af Ord-
bogscommissionen, valgtes Prof., Dr. Theol. *Scharling*.

Doctor *Hübertz* havde til Selskabet indgivet følgende An-
dragende:

“Det meget ærede Selskab har behaget at subskribere paa 30
Exemplarer af 2det Bind Aktstykker, hvilke ere blevne Selskabet tilstillede.

Idet jeg giver mig den Ære at aflægge min forbindtligste Tak
for denne Liberalitet, tillader jeg mig at yttre det Haab, at jeg tør gjøre
Regning paa en Subskription for 3die Bind, der vil blive 30 Ark,
Priis 15 Mk.

Ellers vilde Selskabet meget forbinde mig ved at tage Hensyn
paa følgende.

Jeg udfører i denne Tid for en Autoritet et Arbeide, der staaer
i Forbindelse med mine almindelige Bestræbelser for Daarevæsenet. Man
har derfor lovet mig en anbefaling til en Reise-Understøttelse, men Sel-
skabet veed, at saadanne ikke altid falde meget rundeligt ud, og jeg
vilde desuden gjerne see mig istand til at kunne underkaste et Par
Punkter i Udlandet en speciel Undersøgelse. Jeg ønskede dertil at kunne
disponere over et Par Hundrede Daler, uden derfor at være Regnskab
skyldig til Nogen Anden, end til Videnskaben.

Dersom altsaa Selskabet vilde tilstaae mig 250 Rbd., da tilbyder
jeg følgende Vederlag derfor.

Jeg har for nogle Aar siden udgivet et Skrift om Bevægelsen
(Cirkulationen) i den Danske Befolkning, hvilket naturligvis ligger usolgt.
Jeg har aldrig knyttet noget Haab om Vinding til dette Foretagende: jeg
vilde kun udtale en Anskuelse, der var kommen til mig, medens jeg
søgte efter andre Ting, og da jeg ikke paa anden Maade kunde faae
den frem, maatte jeg udgive en Bog. Men nu vilde jeg rigtignok gjerne
at Nogen idetmindste vilde tage denne Bog i Haanden. Jeg tilbyder
Selskabet 50 Exemplarer.

Fremdeles tilbyder jeg 50 Exemplarer af Aktstykker over
Aarhus 1ste Hefte, 20 Exemplarer af 2det Hefte og 50 Exemplarer af
3die Hefte.

Dette udgjör omtrent Vederlag for 250 Rbd., af hvilken Sum jeg muligt vil blive nödt til at disponere strax over saameget som Subskriptionsprisen af Aktstykker III kan andrage, 50 à 75 Rbd, for dermed at dække noget af det Tab, jeg lider ved mine trykte Skrifter. Af Resten skal idetmindste 175 Rbd. ikke blive rört eller anvendt til andet end Reisen.

Jeg haaber at bringe Videnskaben et Udbytte for denne Sum; Selskabet tvivler vist ikke paa, at jeg vil bestræbe mig for at Udbyttet maa blive saa stort som muligt.

I Haab om et gunstigt Svar har jeg den Ære at tegne"

allerærbödigst

J. R. Hübertz.

Kjöbenhavn d. 22 Januar 1846.

Den historiske Classe afgav i den Anledning fölgende Betænkning:

"Det kongelige Videnskabernes Selskab har under 24de f. M. begiært den historiske Klasses Betænkning over det herhos tilbagefölgende Andragende fra Dr. Hübertz, forsaavidt dette gaer ud paa at Selskabet vilde understötte Fortsættelsen af hans Samling af Aktstykker til Aarhus Byes og Stifts Historie ved at subscribere paa 30 Exemplarer af det tilbageværende tredie Bind, hvis Priis, til en Störrelse af 30 Ark, vil blive 15 Mk. pr Exemplar, ligesom Selskabet paa samme Maade har understöttet det foregaaende andets Binds Udgivelse.

I denne Anledning meldes herved tjenstligst, at Classen har været enig i at antage, at den Understötning, hvorm her er Tale, ved en Subscription af 30 Exemplarer af det 3die Bind af Dr. Hübertz's Samling af "Actstykker, vedkommende Staden og Stiftet Aarhus", vel kunde være at tilstaae."

Kjöbenhavn den 1 Februar 1846.

L. Engelstoft,

p. l. Classens Formand.

Selskabet bifaldt den historiske Classes Betænkning.

Den Commission, der ved kgl. Rescript af 18de Octbr f. A. er udnævnt til at drage Omsorg for, at de Naturgjenstande, der hjemsendes fra Corvetten Galathea, bevares og ordnes, havde tilskrevet Selskabet saaledes:

“Ifølge det Kongelige Rescript af 18de October f. A., hvorved vi Undertegnede allernaadigst udnævntes til Medlemmer af “den Commission, som skal drage Omsorg for, at de fra Corvetten Galathea hjemsendte Naturgjenstande conserveres og ordnes paa passende Maade i et nærmere anvist Locale”, var det os tillige allernaadigst overdraget gennem Videnskabernes Selskab at berette, hvilket Locale i det Kongelige naturhistoriske Museums Gaard eller andensteds maatte foreslaaes til Samlingens Opbevaring.

I den Anledning have vi corresponderet med Directionen for det Kongl. naturhistoriske Museum, og da denne under 13de f. M. havde meddeelt, at 2de Værelser i Museet ere stillede til Commissionens Disposition til dette Brng, ligesom at Directionen fremdeles, ifald samme ikke var tilstrækkelig, vilde föie Foranstaltning til videre sikker Bevaringssted, have vi efterseet de anviste Værelser og fundet samme hensigtssvarende.

Vi undlade derfor ikke at andrage paa, at Selskabet behageligen vilde indstille det af os gjorte Valg af Locale til Hs. Majestæt Kongens allernaadigste Bifald.

Kjöbenhavn den 23de Januar 1846.

Eschricht. Schouw. Pingel. Liebmann.

Efterat Selskabet derefter havde foredraget Hs. Maj. Kongen Sagen, behagede det Allerhöistsamme allernaadigst at bifalde Valget af Locale.

Selskabet modtog:

Bailys Catalogue of Stars, indsendt af British association for the advancement of sciences.

Mödet den 20de Februar.

Prof. *Velschow* meddeelte Bemærkninger om Varigheden af det Interdict, hvormed Danmark blev belagt under Striden med Erkebiskop Jacob Erlandsen.

Det er bekjendt, at under de danske Kongers Strid med Erkebiskop Jacob Erlandsen og hans Tilhængere vort Fædreland en Tidlang var belagt med et kirkeligt Interdict. Dette Interdict varede — skrev Pontoppidan (*Annales eccles. Dan. I, 737*) for mere end hundrede Aar siden — i *fulde 17 Aar*, og alle Historieskrivere, som efter ham lige indtil de nyeste Tider have skrevet om dette Interdict og dets Varighed, ere enige med ham deri. Man skulde altsaa troe, at denne Tidsbestemmelse var hævet over al Tvivl. Vel maa det forbause os, at man saa længe kunde finde sig i denne ubehagelige Tilstand; men den Indvending mod Sandsynligheden af en saa lang Varighed af Interdictet, som derfra kunde hentes, synes hævet ved den Bemærkning, hvis Sandhed er tilstrækkeligen hjemlet ved gamle Beretninger, at Interdictet ikke blev iagttaget overalt eller med synderlig Strengthed, hvorved det blev mindre utaaleligt. Ikke desto mindre er hiin Enighed imellem de nyere Historieskrivere i at angive Interdictets Varighed til fulde 17 Aar, paafaldende, da det ved en ganske simpel Beregning kan godtgjøres, at den maa være urigtig. Erkebispen Jacob Erlandsen blev fængslet i de første Dage af Februar Maaned 1259. Striden udjevnedes endeligen i Aaret 1273 eller i Begyndelsen af Aaret 1274; thi Jacob Erlandsen døde, efterat Forliget var sluttet, paa Tilbagereisen til sit Stift Natten imellem den 18 og 19 Febr. 1274 paa Öen Rügen. Men Interdictet blev ikke hævet strax, efterat Forliget var indgaaet. Alle vore gamle Aarbøger henføre Interdictets Ophævelse til Aaret 1275 paa to nær, nemlig den gamle danske Krönike, som er aftrykt i *Nye Danske Magazin, V, 161 fgg.*, og *Laurentii Stralii Annales i Scr. R. Dan. III, 302 fgg.*, som have 1276. Men derved svækkes ingenlunde de övrige Aarbøgers samstemmende Vidnesbyrd; thi i den omtalte gamle danske Krönike (som iövrigt kun er en Oversættelse af den bekjendte *Chronicon Erici* regis indtil A. 1261 med en Fortsættelse til A. 1314) hersker netop paa dette Sted megen Forvirring i Chronologien, og Interdictets Ophævelse er

kun henført til 1276, fordi Kirkeforsamlingen i Lyon og Jacob Erlandsens Död urigtigen ere henførte til 1275 istedetfor til 1274. Stralii Annales have samme Feil, fordi de kun ere en latinsk Oversættelse af denne gamle danske Krönike fra A. 1084 til 1314. Alle nyere Historieskrivere have derfor ogsaa anseet det for en afgjort Sag, at Interdictet blev hævet 1275. Men saa er det tillige klart, at det ikke kan have varet længere, end fulde 16 Aar, maaskee noget derover, men ingenlunde fulde 17 Aar. Feilen er rimeligviis foranlediget ved den forvirrede Beretning i Hvitfelds Danm. R. Krön. S. 273, hvor Forf. henfører i Forbigaaende Conciliet i Lyon til A. 1276, lader der Striden med Jacob Erlandsen udjevnes, og forudsætter formodentlig, at Interdictet hævedes samme Aar, da han strax efter anfører, at det havde varet „paa 17 Aar.“ Dette er, saavidt vides det eneste Sted hos nogen Forfatter for det attende Aarhundrede, hvor Interdictet tillægges saa lang Varighed. Idet Holberg i sin Danmarks Riges Historie (I, 348 fg.) gjør et Udtog af dette Sted hos Hvitfeld, retter han det urigtige Aarstal 1276 og bemærker, at Interdictet hævedes 1275, men siger desuagtet, at det „varede 17 Aar.“ Pontoppidan, som ligeledes veed, at Interdictet hævedes 1275, siger med endnu større Bestemthed, at det varede „gantz siebenzehn Jahr.“ Det er dog mindre paafaldende, at to saa ukritiske Historieskrivere, som Holberg og Pontoppidan, kunde feile paa den Maade, end at saamange sildigere Skribenter kunde gjentage Feilen, uden at efterregne, hvorvidt Interdictet ogsaa kunde have varet saa længe. Det maa imidlertid indrømmes, at om man endog, af den paaviste Grund, havde forkortet Varigheden eet Aar, saa vilde man ikke derved have truffet det Rette; thi ved en nöiere Undersögelse vil det vise sig, at den virkelige Varighed er endnu meget kortere.

I vore ældre Kildeskrifter beregnes dette Interdicts Varighed kun til noget over otte eller henved ni Aar (Scr. Rer. Dan. I, 124, 186. II, 388. V, 530. Den danske Rümkrön. V. 4280). Samme Tidsbestemmelse have Alb. Krantz (Chronic. regn. aquil. p. 169) og Hvitfeld i sin Bispekrönike (S. 59 og 62) saavel som Pontanus (Hist. Dan. p. 366), Meursius (Hist. Dan. col. 443 ed. Lamii) og Des Roches de Parthenay (Hist. de Danem. III, 261). Og denne Beregning er den rigtige, forsaavidt Talen er om det Interdict, der ophævedes 1275. Vel blev, overensstemmende med Veile-Constitutionen af 1256, strax efter Erke-

bispens Fængsling, Interdict forkyndt i Lunde-, Roeskilde- og ganske sikkert ogsaa i Odense-Stift, men i Jyllands 5 Stifter blev det slet ikke paabudt i den Anledning, og selv i de tre førstnævnte Stifter blev det kun lidet overholdt; kun til enkelte Tider og paa enkelte Steder. I Aaret 1261 blev dette Interdict hævet af Erkebispens selv (som allerede i Sommeren 1259 var sluppet ud af sit Fængsel), idet han indskrænkede Forbudet til de Steder, hvor den banlyste Enkedronning og hendes Søn Kong Erik med deres Hof opholdt sig. Ogsaa dette Forbud faldt uden Tvivl ikke længe efter bort, da Magister Gerhard, som den nye Pave Urban IVdes Nuncius, kom hertil 1262, og tog saa ivrigen Regjeringens Partie, at han satte baade Erkebispens og Bispens af Roeskilde i Ban, og lod Lunde- og Roeskilde-Kirkes Gods sequestrere: ja han udvirkede endog hos Paven to Beskyttelsesbreve af 2 Jan. 1264, af hvilke det ene ligefrem fratager Erkebispens og Bispens af Roeskilde Ret til egen Myndighed at banlyse Kongen og Enkedronningen eller at belægge Riget med Interdict. Uheldigviis døde den venligtsindede Pave Urban IV allerede den 2 Octbr. samme Aar. Clemens IV, som fulgte ham i Begyndelsen af A. 1265, deelte ikke hans Anskuelse angaaende denne Sag. Idetmindste lykkedes det senere den landflygtige Erkebisp at faae ham ganske paa sin Side. Han sendte endnu samme Aar Cardinal Guido, som sin Legat, til Danmark. I Begyndelsen lod det til, at han var villigt stemt imod Kongen og Enkedronningen, men blev senere anderledes tilsinds, og da Kongen ikke vilde betale de store Summer, han vilkaarligen havde tildømt de formeentligen forurettede Geistlige som Erstatning, lyste han Kongen og Enkedronningen i Slutningen af October eller i Begyndelsen af November 1266 i Ban, og belagde Riget med Interdict. Dette Forbud blev vel ei heller iagttaget meget strengt: da Legaten, før sin Afreise fra Danmark i Efteraaret 1267, fornyede Banlysningen over Kongen og Enkedronningen, udvidede han den til en Mængde Geistlige, som ikke overholdt Interdictet, og disses lange Række (hvoriblandt Bisperne af Aarhus og Børglum) viser, at der vare Mange, som sade Legatens Bud overhørig; men den antyder tillige, at der vare endnu mange flere, som iagttog Interdictet. Det er dette, ikke ifølge Veile-Constitutionen, men paa Pavens Vegne af hans Legat Guido paabudne Interdict, som hævedes 1275, og det kan altsaa ikke have

varet længere, end de gamle Krönikeskrivere angive, nemlig noget over otte eller maaskee ni Aar.

I Anledning af den ovenfor omtalte Feiltagelse i den gamle danske Krönike, hvorved Kirkeforsamlingen i Lyon og Jacob Erlandsens Död henføres til 1275 og derfor Interdictets Ophævelse til 1276, gjorde Prof. V. opmærksom paa en besynderlig Vildfarelse, som derved er foranlediget. I vore fleste gamle Annaler omtales under Aaret 1274 Kirkeforsamlingen i Lyon sædvanligen med følgende Ord: "Concilium generale celebratum est Lugduni sub papa Gregorio X." Man finder hyppigt slige for den hele christne Kirke vigtige Begivenheder anførte i vore gamle Kröniker. At Forliget mellem Kong Erik og Jacob Erlandsen har Noget med dette Concilium at bestille, berettes ingensteds, undtagen forsaavidt den ubekjendte Forfatter af *Chronic. Dan. ab a. 1260 ad a. 1286* tilføier (*Scr. Rer. Dan. V, 615*), som en Formodning, at *maaskee* Kong Erik der blev udsonet med Erkebispem. Denne Formodning var imidlertid tilstrækkelig Grund for Hvitfeld til at anføre det (*S. 275*) som en historisk Kjendsgjerning, og siden hans Tid fortaltes det som en afgjort Sag, at Forliget sluttedes paa Conciliet i Lyon, indtil Suhm (*Hist. af Danm. X, 684*) gjorde opmærksom paa, at det var umuligt, da Kirkeforsamlingen i Lyon først begyndte i Mai 1274 og Erkebispem allerede døde i Februar 1274 paa Hjemreisen, efterat Forliget var sluttet. Denne Combination er imidlertid ikke den eneste Vildfarelse, som den lyonske Kirkeforsamlings Omtale i vore gamle Kröniker har givet Anledning til. Staden Lyons gamle latinske Navne, Lugdunum, er tillige eet af de Navne, hvormed man paa Latin betegnede Byen Lund i Skaane. Det kunde derfor ei undgaaes, at uvidende Læsere, ved at see hine Ord, tænkte paa Byen Lund. I *Anonymi Nestv. Chron.* anføres (*Scr. Rer. Dan. I, 371*) under A. 1274: "Concilium generale celebratum est *Lundis*; quando statutum est, decimam solvi VI annis ad terram sanctam." Det er klart nok, at her tales om Conciliet i Lyon, hvor netop den omtalte Beslutning toges. Det er ligeledes aabenbart den samme Kirkeforsamling i Lyon, som den omtalte gamle danske Krönike sigter til ved følgende under A. 1275 anførte Ord: "Concilium generale wor i Lund, klærkæmood, vnder Gregorius pauæ thiiit thæn tiende" (*N. D. Mag. V, 191*). Dette Sted har Laurentius Stral oversat saaledes: "1275. Concilium fuit Lundis contra clericos tempore Gregorii X papæ ꝛ: C. generale war i Lund

klærkæmood vnder Gregorius Paues Tydt den Tiende" (Scr. Rer. Dan. III, 313). Derefter har Hamsfort, en Skribent fra det 16de Aarhundrede, anført disse Ord i sin Chron. rer. Dan, secunda (Scr. Rer. Dan. I, 192), ligeledes under Aaret 1275. Disse Kilder benyttede Hvitfeld. Han har ikke lagt Mærke til, at det maa være Kirkeforsamlingen i Lyon, som her omtales, da baade Tid og Sted ere forskjellige. Han fortæller derfor (S. 275), at Aar 1275 holdtes et Klerkemøde i Lund, og da han har antaget, at Anonymi Nestvediensis ovenfor anførte Ord maatte være at forstaae om dette Concilium i Lund, saa tilføier han, at der efter pavelig Befaling blev forordnet, at Kirkernes Tiende skulde oppebæres udi 6 Aar til Hjælp at bestride det hellige Land med. Dersom Hvitfeld havde vidst, at Paven allerede under 20 Septbr. 1274 havde befalet sin Capellan, Mag. Bertrand Amalrici Søn, at indsamle i Danmark og Sverrig denne af Kirkeforsamlingen i Lyon bevilgede Tiende (Suhm, X, 700, 706), saa vilde han have indseet, at en pavelig Forordning desangaaende ikke behövede at forelægges en Synode i Lund i Aaret 1275. Pontoppidan taler i sin Kirkehistorie (I, 737 fg.) temmelig vidtløftigt om dette National-Concilium i Lund 1275. Han fortæller, at Paven havde sendt en Nuncius med den omtalte Befaling, men veed iøvrigt tillige, at Conciliets egentlige Öiemed var at afhjælpe adskillige i Interdictets Tid opkomne Misbrug, Uordener og andre Ulemper. Fr. Münter følger (i sin Kirchengesch. v. Dänemark und Norw. II, 180, 524) Pontoppidans Beretning, men tilføier endnu et lille Tillæg. Han veed, at Forliget ikke sluttedes paa Kirkeforsamlingen i Lyon, men lader sig af Suhms Ord (Hist. af Danm. X, 716) forlede til at antage, at gamle Skribenter have vidnet (hvad aldrig er blevet yttret), at Interdictet blev hævet paa Conciliet i Lyon. Han finder det derimod rimeligere, at det er skeet paa det her omtalte Concilium i Lund, og lader derfor Paven sende en Legat derhen, som her ophævede Interdictet. — Dersom man vedblev saaledes at lægge til, kunde dette Concilium tilsidst blive af stor Betydning i den danske Kirkes Historie. Det er derfor vel paa Tide at gjøre opmærksom paa, at *Conciliet i Lund 1275 er og bliver kun en Fiction.*

Selskabet modtog:

Nordalbingische Studien. Neues Archiv der Schleswig-Holstein-Lauenburgischen Gesellschaft für Vaterländische Geschichte. 2. Band. 1 u. 2 Heft.

A. F. Swanberg, Observations sur la transformation des intégrales multiples. Upsal 1845. 4.

Barometer,		Thermometer i Skygge		Regn, Sneec &c.		Vindens Retning		Middeltemperatur.					
reduceret til 0° Reaumur.		mod Nord.		Sneec &c.		4 Gange i Døgnel.							
9 Form. Middag.		4 Eftermiddag.		2½ Fod over Jorden.		2 Fod i Jorden.		2 Fod under Vand.					
				7 Form. 2 Efterm.		Middel.		der dagl. Middel.					
Corr.-0019													
Januar 1846.													
1	323,53	324,12	324,22	1498	144	392	149	291	Regn(Trim.Sneec 1m24*)	SW. SW. WNW. W.	SW. SW. WNW. W.	1846	45 Arr
2	309,50	32,40	34,77	0,86	0,2	0,9	1,9	1,3		N. N. N. N.	N. N. N. N.		
3	41,59	42,10	42,80	3,02	2,4	2,5	1,8	0,9		N. N. NNO. NO	N. N. NNO. NO		
4	41,81	41,22	40,64	4,36	5,5	3,0	1,8	0,6		NO. ONO. SO. SSO.	NO. ONO. SO. SSO.	1-10	-0,24 -1,025
5	39,42	39,39	39,39	2,37	3,0	1,2	1,7	1,0		Stille. N. NNO. ONO.	Stille. N. NNO. ONO.	11-21	0,29 -1,88
6	38,64	38,64	39,35	2,11	—	1,7	1,6	0,3	0,58	O. OSO. SW. WSW.	O. OSO. SW. WSW.	22-31	0,55 -1,03
7	38,76	38,54	39,90	0,59	0,3	1,0	1,6	0,7	0,29	SW. SW. SSW. WSW.	SW. SW. SSW. WSW.	1-31	0,15 -1,22
8	39,91	39,90	39,88	2,86	2,2	4,1	1,6	0,9		W. WSW. SSW. WSW.	W. WSW. SSW. WSW.		
9	42,03	42,06	42,71	2,43	3,1	2,9	1,5	1,5		W. WNW. WNW. W.	W. WNW. WNW. W.		
10	41,25	40,41	39,19	2,49	1,8	2,8	1,5	1,4		W. W. W. W.	W. W. W. W.		
11	37,51	37,53	38,17	1,58	1,7	2,5	1,4	1,5		WNW. NW. NW. NW.	WNW. NW. NW. NW.	Maanedl.	
12	39,08	39,29	39,75	0,71	0,3	1,6	1,4	1,1	0,06	WNW. W. NW. WSW	WNW. W. NW. WSW	1846	39 Arr.
13	36,70	36,49	35,75	0,14	0,0	0,0	1,4	1,2		SW. NO. OSO. SO.	SW. NO. OSO. SO.	Vandmaengde.	
14	35,83	36,57	36,56	0,19	0,2	0,9	1,4	1,1		W. NO. OSO. SO.	W. NO. OSO. SO.	25,81Parlin. 14,9Parlin.	
15	40,35	40,76	39,56	1,34	1,5	1,2	1,4	0,5		SO. OSO. SO.	SO. OSO. SO.		
16	38,53	38,08	37,73	0,74	1,7	0,9	1,4	0,1		SO. OSO. S.	SO. OSO. S.		
17	37,64	37,57	37,45	0,31	0,4	0,4	1,4	0,2		Snee 16 — * (3,14)	Snee 16 — * (3,14)		
18	37,02	37,59	36,90	0,12	0,2	0,4	1,4	0,2		Snee 19 — Regn (1,91)	Snee 19 — Regn (1,91)		
19	36,30	36,94	34,41	0,41	0,2	0,7	1,4	0,3		Snee 6½ — Regn (1,23)	Snee 6½ — Regn (1,23)		
20	36,30	36,61	34,41	1,16	0,5	2,1	1,3	0,3		Regn 2½ — Snee 4 (1,3)	Regn 2½ — Snee 4 (1,3)		
21	32,95	32,30	33,04	1,98	1,8	2,5	1,3	0,8		Regn 4 — Snee 20 * (1,33)	Regn 4 — Snee 20 * (1,33)		
22	27,20	25,64	24,75	2,59	1,7	3,3	1,3	1,1		Regn 19 — Snee 34 — (0,60)	Regn 19 — Snee 34 — (0,60)	Vindforhold.	
23	25,80	27,27	28,58	1,23	2,0	1,6	1,4	1,4	6,36	Regn 7 — Snee 14 — (1,76)	Regn 7 — Snee 14 — (1,76)	1846	50 Arr.
24	29,93	30,93	31,27	1,11	0,8	2,2	1,5	1,5		Regn 14 — Snee 10 — (0,10)	Regn 14 — Snee 10 — (0,10)		
25	35,55	35,85	33,96	0,11	0,3	0,3	1,4	1,2					
26	31,93	31,86	32,15	1,56	0,6	1,6	1,4	1,0					
27	31,65	32,32	32,29	2,77	2,8	2,0	1,4	0,1					
28	37,63	37,50	36,98	2,34	3,8	2,9	1,3	0,2					
29	35,43	35,49	34,76	2,26	3,3	1,6	1,3	0,0					
30	37,36	37,48	38,07	1,17	2,0	0,8	1,3	0,2					
31	37,36	34,23	33,70	0,19	0,9	0,0	1,3	0,2					
32	34,33	34,23	33,70	0,19	0,9	0,0	1,3	0,2					

3 Dec. 31: Regn 5½ Time 1/1895.

Barometer,
reducet til 0° Reaumur.

**Thermometer i Skysge
mod Nord.**

Februar
1846.

9 Form. Middag. 4 Eftermiddag.

2½ Fod over Jordan. 7 Form. 2 Efterm. 2 Fod i Jordan. 2 Fod under dagl. Vante.

Regn,
Snee &c.

Vindens
Retning
4 Gange i Døgnel.

Middeltemperatur.

1	327,4497	328,4477	329,4405	1,66	1,5	2,9	1,0	0,0	Regn 4 Tim. Snee 1,442	S. W. NW. NW. W.	18,6
2	328,4528	329,4547	330,4565	1,44	1,3	3,1	1,0	0,8	0,37	W. W. NW. NW. W.	45
3	329,4535	330,4536	331,4530	2,16	3,0	1,7	1,1	1,0	1,40	N. W. NW. NW. SW.	0,04
4	331,4483	331,4476	332,4468	1,96	2,7	1,6	1,1	0,8	0,49	SW. W. W. NW.	0,70
5	333,4434	332,4432	333,4428	1,86	1,1	3,6	1,0	1,0	2,36	NW. W. W. SW.	0,65
6	334,4414	334,4422	334,4430	0,86	0,5	2,7	1,0	1,3	(1,85)	SW. W. W. WNW.	20
7	331,4429	331,4428	332,4428	1,71	0,4	3,4	1,0	1,2	Snee 14 - * Regn (3,43)	W. SSW. WSW. W.	3,41
8	332,4469	333,4459	334,4490	2,53	1,7	1,8	0,9	0,7	Snee 15 - * Regn 0,46	SO. NO. ONO. ONO.	0,50
9	332,4480	333,4489	334,4490	4,29	4,7	3,3	1,0	0,2	ONO. ONO. ONO. NO.	ONO. ONO. ONO. NO.	0,65
10	330,4469	331,4454	331,4494	1,82	5,0	0,1	1,0	0,5	Snee 7½ - (1,03)	NO. NO. N. W.	Maanedl.
11	329,4479	329,4461	329,4469	0,86	0,0	2,0	1,1	0,3	Snee 7½ - (1,03)	W. NW. NW. NW. W.	Vandmaengde
12	331,4472	331,4454	332,4449	0,49	2,9	0,9	1,1	0,0	Rusk 9 - (2,15)	N. N. WNW. WSW.	18,6
13	329,4488	331,4483	332,4477	1,44	2,7	2,2	1,1	0,5	Snee 4½ - (2,15)	W. NW. NW. W.	24,24 Per. L. 13,30 Per. L.
14	332,4409	333,4408	333,4408	1,66	0,0	0,5	1,1	0,4	Snee 7 - (1,27)	W. N. NO. NW.	
15	337,4403	338,4406	338,4406	1,33	2,5	1,4	1,0	0,4	Snee 7 - (0,23)	WNW. NW. WNW. WSW.	
16	336,4400	336,4400	336,4400	1,24	1,2	1,4	1,1	0,3	Snee 3 - (0,48)	NW. OSO. SO. SW.	
17	332,4423	336,4423	336,4423	0,74	0,3	2,0	1,1	0,5	Snee 2 - (0,48)	N. NW. NW. WNW.	
18	333,4453	336,4453	336,4453	4,30	5,7	3,1	1,0	0,0	Snee 3 - (0,40)	N. NNO. N. NW.	
19	333,4479	332,4456	331,4491	0,32	2,4	1,8	1,1	0,2	Snee 4 - Regn (0,05)	WNW. SW. SW. WNW.	Vindforhold.
20	336,4453	337,4458	337,4458	1,08	1,2	3,0	1,0	0,2	Regn 19 - *	Stille. NW. NW. SW.	0,09
21	338,4438	338,4453	339,4482	1,50	1,0	2,2	1,0	0,7	Regn 19 - *	SW. SW. SW. WSW.	0,07
22	339,4489	339,4489	339,4489	2,84	2,5	3,4	1,0	0,5	Regn 3 -	SW. SW. WSW. WSW.	0,03
23	337,4410	336,4436	336,4428	3,11	2,2	3,9	1,0	0,9	Regn 9½ -	SW. SW. WSW. WSW.	0,07
24	336,4408	336,4408	336,4408	4,06	3,5	5,4	1,0	1,2	Regn 9½ - *	SW. SW. SW. S.	0,06
25	334,4493	334,4435	334,4434	4,09	3,4	4,9	1,0	1,4	Regn 14 -	SW. SW. SW. SW.	0,19
26	335,4446	335,4435	335,4435	5,46	5,0	8,0	1,1	2,0	Regn 7 -	SSW. SSW. S. SW.	0,24
27	337,4493	337,4488	337,4488	4,23	2,8	6,9	1,1	1,8	Regn 7 -	W. WSW. WSW. WSW.	0,19
28	337,4493	337,4488	337,4488	4,23	2,8	6,9	1,1	1,8	Regn 7 -	W. WSW. WSW. WSW.	0,19
29	337,4493	337,4488	337,4488	4,16	1,8	6,5	1,6	1,7	Regn 1 -	SO. SO. S. SO.	0,09

Oversigt

over det

Kongelige danske Videnskabernes Selskabs

Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

i Aaret 1846.

Af

Conferentsraad og Professor **H. C. Ørsted**,
Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmænd, Selskabets Secretair.

Nr. 3.

Mödet den 6te Marts.

Dette Möde blev holdt i det kongelige Palais og *Hans Majestæt Kongen* behagede selv at lede Forhandlingerne.

Et Udkast til Selskabets Budget for 1846 blev forelagt af Kasse-commissionen ved dets Medlem Etatsraad Rosenvinge og efter Dröftelse og de fornödne Afstemninger blev Budgettet saaledes bestemt:

Indtægter.		Rbd.	Sk.
1.	Kassebeholdning ved Slutningen af 1845	670	19
2.	Renter af Selskabets Fonds	5,334	46
3.	Fra det Classenske Fideicommiss	200	"
4.	Etatsraad Schous Legat	50	"
5.	For Salget af Selskabets Skrifter	150	"
		6,404	65
Udgifter.			
1.	Gager og Lønninger	885	"
2.	Til Samfundet for den danske Literaturs Fremme	181	70
3.	Præmier	400	"
4.	Selskabets Skrifter	2,500	"
5.	Ordbogen	450	"
6.	Det magnetisk-meteorologiske Observatorium	660	"
7.	Den artesiske Brøndboring	1,000	"
8.	Regestum diplomaticum	616	"
9.	Tegninger til en Afhandling af Dr. Krøyer	45	"
10.	Pastor Mag. Beckers Skrift: Udtog af danske Gesandters Beretninger	250	"
11.	De besselske Soltavler	300	"
12.	Cand. Knudsens Bidrag til Danmarks Topographie i Middelalderen	100	"
13.	Subscription paa 2det Bind af Saxo samt Kobbere til Samme	200	"
14.	Cand. Coldings Forsög	200	"
15.	Etatsraad Molbechs Udgate af Kong Christian d. 4des Breve	200	"
16.	Overhofmarschal Hauchs Portrait	80	"
17.	Litteratus Erslevs Forfatterlexicon*)	100	"
18.	En Maskine til Coldings Forsög ang. Gnidningsmodstanden	150	"
19.	Afskrivning af histor. Documenter ved Mag. Allen	200	"
20.	Subscription paa 30 Exemplarer af Dr. Hübertz's Samlinger vedkommende Aarhus	75	"
21.	Selskabets Folium i Banken	16	"
22.	Gratificationer	50	"
23.	Brænde, Lys og forskjellige andre Udgifter	300	"
		8,958	70
Da Kassecommissionen blev bemyndiget til, om det gjøres fornödent, at anvende 3000 Rbd. af den disponible Fond		3,000	"
saa anslaes de for Aaret allerede bestemte Udgifter til og der bliver til Disposition i Aarets Löb		5,958	70
		445	91
		6,404	65

*) Denne Understöttelse er bestemt for 3 Aar.

Følgende Extract giver en Udsigt over Regnskabet for 1845.

Indtægter.		Rbd.	Sk.
1.	Kassebeholdning ved Slutningen af 1844	2,534	12
2.	Renter af Selskabets Fonds	5,334	46
3.	Fra det Classenske Fideicommiss	200	"
4.	Ved Salg af Selskabets Skrifter	169	5
5.	Etatsraad Schous Legat	50	"
6.	Fra Gyldendals Boghandel, som den skyldte til det ophævede Samfund til den danske Lit. Fremme	1	64
		8,289	31
Udgifter.			
1.	Gager og Lønninger	885	"
2.	Renter til Samfundet for den danske Litter. Fremme	181	70
3.	Premier	100	"
4.	Selskabets Skrifter	2,835	44
5.	Ordbogen	241	16
6.	Det magnetisk-meteorologiske Observatorium . .	500	"
7.	Collectanea meteorologica	171	17
8.	Den artesiske Brøndboring til Dækning af Omkost- ningerne 1844	969	63
9.	Regestum Diplomaticum	634	8
10.	For en Afskrift af de Tal, som skulle meddeles Conferentsraad Schumacher til Soltavlerne . .	20	"
11.	Etatsraad Molbechs Glossarium	100	"
12.	Udgiv. af nogle historiske Documenter ved Dr. Kalkar	100	"
13.	Doctor Hübertz's Samling af Documenter vedkom- mende Aarhus	140	"
14.	Udgiv. af Chris. d. 4des Breve ved Etatsr. Molbech	100	"
15.	Lt. Schumachers Forsøg over Isens Varmeforhold	100	"
16.	For Indkjøbet af en Medaille	100	"
17.	Selskabets Folier i Banken	32	"
18.	Gratificationer	50	"
19.	Brænde, Lys og forskjellige mindre Udgifter . .	354	57
		7,614	83
Efter Budgettet 1845 skulde Udgiftsposten Nr. 8 udredes af den disponible Fond		969	63
Altsaa Udgifterne paa Aarets Conto		6,645	20
Ved Udgangen af 1844 var Selskabets Capital			
	127,962 Rbd. " Sk.		
	Kassebeholdningen . . . . . 2,534 — 12 -		
		130,496	12
Ved Udgangen af 1845 var Selskabets Capital			
	127,962 Rbd. " Sk.		
	Kassebeholdningen . . . . . 670 — 19 -		
		128,632	19

Secretairen, Conferenceraad *Örsted* forelæste følgende Minde-
skrift over *Henrik Steffens*.

Vor beröimte Landsmand *Henrik Steffens* har i Löbet af forrige Aar endt sin jordiske Bane. Som Lærer ved et fremmed Lands Universiteter, havde han i mere end 40 Aar været fjernet fra den umiddelbare Virksomhed for Födelandet, og maatte derfor staae blandt vore udenlandske Medlemmer; men han tilhörte os dog med sit fulde Hjerte. Man saae i ham et lysende Exempel paa Foreningen af en uudslettelig Födelskjskjerlighed, med en sand og varm Hengivenhed for det Land, hvorhen Forsynet havde kaldet ham. Uagtet dette er bekjendt nok, være det mig dog tilladt, at fyldestgjöre mine Fölelser, ved her at heraabe mig paa egen Erfaring; thi jeg har mangfoldige Gange været Vidne til de meest levende Yttringer baade af hans Danske og Tydske Sindelag, som let hos ham fik det meest veltalende Udtryk, og aldrig kom i Modsigelse, det ene med det andet.

Det er hændet *Steffens*, hvad der har hændet saa mange andre udmærkede Mænd, at de ere blevne eensidigt ophöiede af Nogle, og ligesaa eensidigt nedsatte af Andre. Naar jeg nu strax fra Begyndelsen af henvender Opmærksomheden herpaa, saa skeer dette, fordi jeg ifölge de særdeles store Meningsforskjelligheder over denne ualmindelige Mand maa vente Misbilligelse fra de to modsatte Sider, i det jeg stræber at holde mig fra begge Yderligheder. Jeg önsker herom ikke at forstaaes saaledes, som om jeg meente at træffe det Rette ved at söge en Middelvei mellem disse; nei, det er Sandheden jeg vil söge: jeg vil redeligt stræbe at betegne og fremhæve *det*, hvorved han med Rette erhvervede sig Beundring. Den tro Udförelse af denne Hensigt vil lede til at vise de Grændser, indenfor hvilke han glimrede, og derved tillige antyde hvad der laae udenfor disse; Sandheden vil da, som den pleier, træffe Middelveien.

Steffens var födt 1773 d. 2den Mai. Han bemærker selv, at hans Födsel faldt paa samme Dag, som *Novalis's* (*Hardenberg*), og 3 Uger för *Ludvig Tiecks*, med hvilke han kom i saa nöie aandelig Samstemning. Hans Födested var *Stavanger*, hvor hans Fader, en Regimentschirurg, dengang var bosat. Han tilbragte dog kun sine förte 6 Barndomsaar i Norge; thi hans Fader forsattes allerede 1779 til *Helsingör*. Imidlertid havde vor *Steffens* i Anledning af hans Faders mellemkomne

Forflyttelse fra Stavanger til Throndhjem, og de derved foraarsagede Reiser, seet en Deel af Norge, og derfra beholdt nogle Barndomsindtryk. Men i Helsingör, Roeskilde og Kjöbenhavn foregik hans egentlige Optragelse. Hans Fader var en Tydsker, hans Moder var derimod Dansk, en födt *Bang*, af en Slægt, som har frembragt mange dygtige Mænd, og kan regne sin Oprindelse fra *Esben Snare*. Han tilhörte saaledes ved Moder og ved Optragelse Danmark, ved Faderen og ved en stor Deel af hans senere Liv derimod Tydskland. Vil man lægge megen Vægt paa Födestedet, maa man endnu indrömmе Norge en egen Fordring paa ham; men hellere maatte dog dette Land grunde sin Fordring paa den Kjærlighed, han havde til det, og det Venskab, som forbandt ham med Mange af dets Sönnner. Man seer saaledes, at han strax fra först af tilhörte flere Lande, og droges i forskjellige Retninger, dog stedse indenfor den store Folkestammes Grændser, som omfatter baade Skandinaver og Tydskere.

Vor *Steffens's* Ynglingsalder faldt i Begyndelsen af den store Gjæringstid, som dannede Overgangen fra det attende til det nittende Aarhundrede. Han var 16 Aar, da den franske Revolution udbröd, som skulde virkeliggjöre saa mange af det 18de Aarhundredes lykkelige Tanker, men ogsaa ved skrækkende Exempler advare mod dets Vildfarelser. Men denne Tid var ikke blot en politisk Gjæringstid; der gik igjennem den en Mangfoldighed af aandelige Bevægelser, som Beträgtningen af *Steffens's* Liv vil opfordre os til at stille os nærmere for Öine. Men först vil det være nödvendigt at kaste et, om ogsaa flygtigt Blik over hans Ynglingsaars udvortes Begivenheder. Han blev Student med Ære 1790, [og tiltrak sig strax den almindelige Opmærksomhed, baade ved sine Aandsgaver og sin Personlighed. At han kom i Venskab med sin Tids meest begavede unge Mænd, f. Ex. de ham fra Moderens Side beslægtede Brödre *Mynster*, at han blev yndet af beröimte Lærere, [som *Vahl*, at han allerede vandt Bifald ved Ungdomsarbeider, vilde være en Udmærkelse for de Fleste. Med Hensyn paa Ham hörte det til Tingenes Orden.

Som bekjendt sendtes han, da han nylig havde fyldt sit 21de Aar, af det naturhistoriske Selskab til Bergen. Vi lære af ham selv, at han i denne Tid mere fortsatte den unge Aands mægtige Gjæring, end gjorde betydeligt Udbytte for Naturvidenskaben. Et vigtigt Udbytte

beholdt han dog deraf, i sin Anskuelse af en stor Natur, som han förs' mange Aar senere førte os for Öie. Hvad han af Naturfrembringelser dog havde samlet, tilintetgjordes ved et Skibbrud, som henkastede ham i en meget forladt Tilstand paa Elbens Bredder. Vi ville her ikke opholde os ved de Gjenvordigheder, han nu en Tid lang havde at bestaae; det er nok at han kæmpede sig igjennem dem, kom til Kiel, hvor han vandt Yndest hos Mænd som *Fabricius* og *Hensler*, erhvervede den philosophiske Doctorgrad 1797, holdt Forelæsninger, og skred frem i sin Udvikling, baade ved Aandsarbeider og Omgang. *Hensler* anbefalede ham nu til *Bernstorff* og *Schimmelmann*, for at skaffe ham et Reise-stipendium, hvilket ogsaa lykkedes.

Steffens besøgte i denne Anledning Kjöbenhavn, og kom derved i nöie Bekjendtskab med *Schimmelmann*. Denne aandrige, for alt Stort og Skjönt hurtigt fölende Mand, behandlede ham med en fortrolig Velvillie, som langt overgik det, vor *Steffens* havde turdet vente i sin Alder og Stilling, men som ganske stod i Overeensstemmelse med denne Stormands velbekjendte Tænkemaade, og det Liv, som herskede i den Kreds, som han og hans aandrige Hustru besjælede.

Vi henvende nu vor Opmærksomhed paa den literariske Skueplads, som *Steffens* ved sin Udenlandsreise kom til at betræde. Det var Tydskland. Overgangen mellem det attende og nittende Aarhundrede havde i Frankrig taget en praktisk Retning: i Tydskland derimod en theoretisk. De nyere Aarhundreders virksomme Undersøgelsesaand, som havde styrtet saamange Fordomme, adspredt saameget Mörke, havde i sine Udartninger paa mange Maader indskrænket Menneskeaanden, som den i saa mange andre havde udvidet. Den havde angrebet Religion og Poesie, og selv i Videnskaben indfört et Hang til at afvise det, som havde noget Skin af Overnaturlighed, f. Ex. Steenregn. Men de Udskielser, hvortil Aandens Virksomhed en Tid lang havde fört, fandt deres Lægedom i den Kilde, hvorfra de udsprang. Nye Retninger begyndte overalt at gjöre sig gjeldende i Religion, i Digtning, i Videnskab; der dannede sig en stor aandelig Gjæringstid.

Jena og det nærliggende *Weimar* udgjorde paa en vis Maade Foreningspunktet for de nye Bestræbelser. I *Jena* vare *Fichte*, *Schelling*, *A. W. Schlegel* Professorer, *F. Schlegel* Docent. *J. W. Ritter*, som 1797 havde bekjendtgjort sin *Beweiss dass ein beständiger Galvanismus*

den *Lebensprocess* begleitet, og i Löbet af de nærmest paafølgende Aar gjorde sig end ydermdre berömt, udövede en ikke ringe Virkning. I Weimar levede *Göthe* og *Schiller*. *Novalis*, *Tieck*, *Schleiermacher* besøgte jevnlige disse Egne, eller stode i Brevvexel med dens berönte Mænd.

Det var her, hvor *Steffens* opholdt sig fra Efteraaret 1798 til Foraaret 1799¹, og kom i Omgang med hine mærkværdige Mænd. Med *Schelling* traadte han dog i den meest inderlige Forbindelse, og var den første Dyrker af Naturvidenskaben, der traadte over til ham, men ikke som en blot Discipel; han blev næsten strax *Schellings* Ven og virksomme Medarbejder.

Gjennemtrængt af den nye Philosophie gik han til *Freiberg*, hvor han vandt *Werners* Yndest, og udarbejdede sine *Beiträge zur innern Naturgeschichte der Erde*. Denne Bog gav en skjön, i den nye Naturphilosophies Charakter dannet Opfatning af den Tids Geologie, og var skreven med den Aand og Veltalenhed, som stedse udmærkede *Steffens*. Den indeholder mange dristige og skarpsindige Tanker, som vakte megen Opmærksomhed, og heller ikke have været uden Virkning hos hans talrige Læsere; men i det vi nu, efter næsten et halvt Aarhundredes Forløb skue tilbage derpaa, maae vi tilstaae os, at det ikke har beriget Videnskaben med noget saadant reent Udbytte, som her kunde fortjene at fremhæves. Det være mig tilladt, ved denne Leilighed at henvende Betragtningen paa det Misforhold, som i hin Tid fandt Sted mellem Philosopher og Naturforskere, og som endnu jevnlige fornyer sig. I den Stemning, hvori man forsattes, ved at hæve sig til det høieste Standpunkt, lod man sig henrive til en forførerisk Ringeagt mod Erfaringsvidenskaberne, deels bestemt dertil ved disses virkelige Mangler, deels ved den Mangel paa philosophisk Dannelse, som ofte fandtes hos de Mænd, som dyrkede dem. Men man vogtede sig ikke nok for at vildledes ved det, fra Tidens Philosophie og Anskuelser afvigende Udtryk, hvori de gængse Theorier foredroges. Man meente, at man i Erfaringsvidenskaberne ikkun havde med det opsamlede Stof at gjøre, og at man kunde betragte Theorierne som betydningsløse; men man oversaae, at det, som man i Erfaringsvidenskaberne kalder Theorie, egentlig er den ved tænkende Beskuelse i det Erfarede fundne Sammenhæng, med andre Ord: Fremstillingen af de Verdenslove, som aabenbare sig i en given

Erfaringskreds. Det Udtryk, man giver disse Theorier, vil vistnok aldrig være frit for Præget af de Vildfarelser og Indskrænkninger, som beherskede den Tid, hvori de dannedes, og den Tvang, Sproget paalægger Tankens Fremstilling, en Tvang, som kun den bestandigt fremskridende Dannelse efterhaanden hæver; men man vil stedse misforstaae disse Theorier, naar man skiller dem fra de Erfaringer, de skulle fremstille, og man vil ikke mindre opfatte de i Videnskaben opstillede Erfaringer i et falsk Lys, naar man betragter dem uden Hensyn paa den Theorie, som har ledet deres Sammenstilling. Vil man ikke hente Stoffet i Naturen selv, men hos Naturfortolkerne, maa man aldrig glemme, at disse have benyttet den valgte Sammenstilling med, til at udtrykke deres Opfatning af Gjenstandene. Overseer man dette, saa tager man Farvepletter for et Billed.

Man gjetter let, at dette kun tildeels kan anvendes paa vor *Steffens*, som allerede havde hengivet sig til Erfaringsnaturvidenskaben, förend han indlemmedes i den nye philosophiske Skole; men det er dog hændet ham, og flere udmærkede Hoveder, som havde lignende Forberedelse, at de ere blevne henrevne af et höiere Opsving, förend de ganske havde gennemskuet Erfaringsnaturvidenskabens Betydning, eller erhvervet sig en sand Selvstændighed i den sandelige Naturopfatning. Hvad der har vildledet saamange ualmindelige Aander, bör fremhæves til Advarsel; der gives til enhver Tid Nok, som trænge dertil. Jeg vover derfor endnu at henvise til det Vidnesbyrd Videnskabens Historie har aflagt i Sagen. Hine dristige Aander, som med saa stor Tillid troede at have fundet det Standpunkt, hvorfra Sandheden skulde opdages, have næsten intet Nyt lagt til Massen af vor Naturkundskab; men hvor mange og hvor omfattende ere ikke de Opdagelser, som imidlertid ere gjorte paa Erfaringsnaturvidenskabens Vei! Geologien har siden den Tid lidt en stor og meget betydningsfuld Omdannelse: Chemien er ikke blot bleven udvidet ved en magelös Mængde af Opdagelser, men har faaet en Mathematik, som vel endnu er i sin Barndom, men dog allerede har udrettet meget: Opdagelsen af Lysets Interferents og dets Polarisation have givet vor Kundskab om dette en forhen ukjendt Dybde: Over Straalevarmen har en stor og indtrængende Lære dannet sig: Over Sammenhængen mellem Magnetismen og de övrige Naturkræfter er et nyt Lys bleven udbredt; angaaende Nervesystemet har man

gjort höist betydningsfulde, forhen uahnedede Opdagelser. Denne, dog saa ufuldstændige Opregnelser viser noksom, hvormeget man skuffede sig selv, ved at tilsidesætte Erfaringsnaturvidenskabens Fremgangsmaade.

Men ved at opfylde den Pligt, ikke at lade dette forbigaae uomtalt, har jeg paadraget mig to andre: jeg maa först erklære, at *Steffens* selv, som aldrig kunde være ganske hildet i hine Tidens Vildfarelse; senere vidste kraftigt at hæve sig derover, dernæst bör jeg sige, og lægge en betydelig Vægt derpaa, at den store Bevægelse, hine Tidens aandrige Mænd fremkaldte i Henseende til den videnskabelige Opfatning, har havt en vigtig Indflydelse paa Tydsklands og Nordens Naturforskere, og heller ikke været uden Indflydelse paa den videnskabelige Aand i den övrige Verden. Deres vækkende Tale har udövet en vidtudbredt Virkning, hos mangfoldige gode Hoveder. Man kan ikke let före denne Indflydelse til Bogs; men den er derfor dog ikke mindre virkelig. Sporene deraf lade sig efterwise i de sidste 40 Aars bedste Værker.

Dog jeg maa vende tilbage til *Steffens's* Liv i Tydskland. Den Berömmelse, han her erhvervede sig, var overordentlig. Det var langt fra ikke hans Skrifter alene, hvorved dette opnaaedes; nei, det var meget mere ved den personlige Indflydelse, han udövede. De, som havde hört ham tale, især de Unge, vare henrevne af Begeistring for ham. Hans Tankeglimt flöi fra Mund til Mund, ofte langt ud over Landet, ja skinnede endog frem i adskillige unge Mænds Skrifter. Hvor han kom til en Universitetsstad var det en Fest, og man gav ham endog undertiden de meest udmærkede Æresbevisninger. Min förste Udenlandsreise förte mig i Aarene 1801 og 1802 til mange af de Steder, som han eet eller to Aar tidligere havde forladt, og jeg havde mangfoldige Leiligheder til at höre Tale om den Opsigt, *Steffens* havde vakt.

Vi komme nu til den for os mærkelige Tid af hans Liv, da han vendte tilbage til Fædrelandet, og holdt Forelæsninger her ved Universitetet. Disse begyndte i October 1802, fortsattes ikke i Sommeren 1803, da han först var paa en geognostisk Reise, og siden besøgte Halle, hvor han holdt Bryllup med sin skjönne Forlovede, den berömede Capelmester Reichardts Datter, som han nu bragte til Kjöbenhavn. I Vinterhalvaaret 1803—1804 holdt han derimod atter Forelæsninger; men i Foraaret 1804 fik han en Kaldelse til Jena, som han fulgte. Det var altsaa kun to Halvaar, hvori han her holdt Forelæsninger; men

han virkede derved overordentligt. Det er bekjendt, med hvilken Iver disse Forelæsninger besøgte, hvorledes de henreve, og hvilken Indflydelse de havde paa mange Tilhøreres Aandsretning. Paa Modstandere manglede det ham heller ikke. Han har selv, paa flere Steder i sin Bog: *Was ich erlebte* tilkjendegivet, at han maatte tilskrive sin egen Heflighed og Trods Meget af det Fjendskab, han mødte; men selv om hans Fremfærd havde udmærket sig ved en Ro og Beskedenhed, som vanskelig lod sig forene med hans sprudlende Begeistring, maatte han, som den første afgjorte Talsmand, der optraadte her for de nye Retninger, møde talrige Modstandere. Men al Modstand var kun svag, imod den Kraft, hvormed han henrev Fleerheden. Atter her hos os hidrørte den store Virkning, han frembragte, ikke saameget fra den Lære han meddeelte, som fra den aandelige Bevægelse han fremkaldte. Det er ikke blot den Kundskab, en Forelæsning meddeler, hvorved den gælder; den kan virke meget, ved at sige det, hvorom man allerede havde nogen Kundskab, naar den kun vækker denne Kundskab til højere Liv og Klarhed. Hans Veltalenhed glimrede ikke mindre hos os, end baade før og sildigere i Tydskland. Den tændte Aandens Lue hos Mange, og var for dem, som medbragte det behørigte Anlæg, et lysende Exempel. Ogsaa her virkede han, ikke blot ved sine Forelæsninger, men ogsaa ved sin Omgang. Det Liv, der sprudlede i hans Samtaler, de herlige Fremstillinger de ofte meddeelte, blandt andet af store Mænds Liv og Tanker, den elskværdige Meddeelsomhed i hele hans Adfærd, frembragte en overordentlig Virkning. Jeg har tildeels selv været Vidne til alt dette. Vel var jeg udenlands i den største Deel af den Tid, da han virkede hos os, og kom ikke hjem förend i Begyndelsen af 1804; men vort Bekjendtskab var snart fornyet. Jeg havde allerede seet ham her 1797, og ved et kort Sammentræf i Tydskland kommet ham nærmere; men her saae jeg ham ved min Ankomst allerede indlemmet i min gamle Kreds. Min Broder, *Oehlenschläger* og hans Söster (min Broders Kone) vare hans fortroligste Venner, og overalt var næsten Ingen af hans Venner mig ganske fremmed. Det som vore Bestræbelser havde fælles, førte os til en bestandigt fortsat Tankevexel, som endnu formeredes derved, at vi gjensidigen hørte hverandres Forelæsninger. Uagtet vi langtfra ikke over alle Gjenstande havde

lige Mening, forstyrrede dette dog aldrig vort Venskab, som vedblev uafbrudt gjennem vort hele Liv.

At den Glands, hvormed han fremtraadte, fordunklede Andre, var i Tingenes Orden; men beklage maa man, at denne Glands blændede Mange saaledes, at de ikke kunde see hvad de havde modtaget af deres gamle Lærere, og derfor omtalte disse med Ringeagt. Det maa have undgaaet deres Opmærksomhed, at alle høiere stigende Betragtninger, dersom de ikke skulle blive svævende i en ubestemt Tomhed, forudsætte den Viden, som öses af Erfaringen, hvad enten nu denne Viden omfatter Sprog, eller Historie, eller Naturen. De som ikke have vidst at sammensmelte dette vor Videns Erfaringsstof med det høiere Opsving, vil ved sine aandelige Bestræbelser kun ledes til en taaget Tilfredshed med sig selv, og Utilfredshed med al videnskabelig Viden.

Steffens var langt fra, selv at begunstige en saadan Retning; men han kunde ikke forhindre, at Adskillige ved hans Forelæsninger förtes til den.

Mærkværdig är den lille Bog, han i dette Tidsrum udgav hos os, som Indledning til Philosophien. Baade Hovedtanken og Fremstillingen deri udmærker sig ved en Enkelthed og Klarhed, som maaskee Ingen af hans Tydske Skrifter i lige Grad har opnaaet. Han erklærede selv, under sit Besög i 1824, i en Samtale med endeel Venner, som han lovede at skrive en naturphilosophisk Bog paa Dansk, at han fölte forud, at han derved vilde finde sig nödt til at give sit Arbeide en större Klarhed.

Jeg har allerede nævnet, at han i Foraaret 1804 fik en Kaldelse til Halle. Hans Stilling her hos os var ikke fast, hans Indtægter ikkun ringe; Kaldelsen, som sikkrede ham et godt Udkomme, var tillige meget ærefuld, og burde altsaa ikke forkastes. Vi saae med Sorg hans Bortgang, men fandt dog en Tröst i den Tanke, at denne Skilsmisse i Rummet ikke hindrede Aandernes Samqvem.

Det Haab, han havde om at finde en sikker videnskabelig Stilling i sit nye Hjem, skulde dog först i en fjern Fremtid opfyldes. Han mödte i Begyndelsen Vanskeligheder fra flere Sider, og neppe havde disse ordnet sig, förend de store Verdensbegivenheder forstyrrede hans Ro. Han havde ikke været over 2 Aar i Halle, da de Franske, efter Slaget ved Jena besatte Staden. Han omtumledes nu i en lang Række

af Aar, under Forhold, som maatte være hans videnskabelige Virksomhed yderst ugunstige. Fra 1806 til 1811 var Halle endnu hans Hjemstavn, men sygnende under den westfalske Regjerings Tryk, lidet besøgt, og i en uophørlig politisk Spænding, hvori *Steffens* selv var Een af Drivefjedrene, saa at der ikke var at tænke paa den rolige videnskabelige Virksomhed, han havde ventet. Han deeltog med den største Varme i sit nye Fædrelands politiske Forhold, og gav sig ind i hemmelige, men farlige Forbindelser, sigtende til at afkaste det franske Aag. Selv hans Ansættelse ved Universitetet i Breslau, 1811, som førte ham længere bort fra det franske Herredømmes Enemærker, löste ham ikke fra Forbindelsen med de hemmelige Foretagender, som knyttede ham til Daidens store Verdensbegivenheder. Da Preussen i 1813 vilde træde op mod Frankrig, bidrog han med alle sine Kræfter til at vække Begeistring for Krigen. I et offentligt Foredrag erklærede han sine Tilhørere, at han nu ikke mere ventede at see dem i Læresalen, men paa Kamppladsen, og at han selv gik hen at lade sig indskrive til Krigstjenesten. Man tænker sig let den Begeistring han vakte. Jeg opholdt mig den Tid dette foregik, under min anden Udenlandsreise i Paris, og fortalte en Fransk Ven Begivenheden. Den gjorde et dybt Indtryk paa ham. „O! nu blive vi slagne”, sagde han; „thi nu seer jeg hist den samme Begeistring, som vi fölte i vore Frihedskrige”. *Steffens* deeltog vel med al sin Sjels Varme i Krigen; men det var ikke som praktisk Kriger at han skulde tjene Tydsklands Sag: dertil vare mange tusinde Andre mere skikkede; men hans Ord og Tale havde gjort Tjeneste for Hundreder.

Selv efter Freden kom han ikke til Ro. De ved Krigen vakte Kræfter vedbleve at frembringe allehaande Gjæringer, og *Steffens* kunde ikke undlade at deeltage deri; maaskee saameget mindre, som Breslau fremböd en altfor lille Tumleplads for hans Lærervirksomhed. De politiske Omdrev, og blandt andet Turnvæsenet, mishagede ham, og han optraadte mod dem med den Iver, som altid besjælede ham. Det er vanskeligt, midt under saa heftige Partikampe, at træffe det Rette, og endnu vanskeligere derved at undgaae Spændinger med gamle Venner. *Steffens* undgik heller ikke dette, og oplevede mangen Sorg deraf. Senere indviklede Kirkeunionen ham i nye, levende Stridigheder. Alle disse Forhold vilde det vistnok være lærerigt at betragte nöiere, især Gangen i hans religiöse Overbeviisninger, men enhver Yttring herover, billigende

eller misbilligende, fremsat uden en omstændelig Udførelse, vilde kun lede til Misforstaaelser, som allermindst burde fremkaldes fra dette Selskab.

Under al den Livets Uro, som vi her have seet, fandt han dog Tid til at berige Literaturen med betydelige Skrifter, tidligere naturphilosophiske og mineralogiske, senere politiske og religiøse. Maaskee maa man dog til hans vigtigste Arbejder henregne de omfattende Romancer, vi have fra hans Haand. De have aabenbar den Hensigt, at udtale og tillige at klare Tidsalderens Tankeretninger, men deshos finder man deri de herligste Fremstillinger af Natur og Menneskeforhold, saa at disse Digtninger ere ligesaa tillokkende, som lærerige. Af naturvidenskabelige Skrifter have vi fra hans senere Tid blot *polemische Blätter*, hvoraf kun to Hefter udkom; men hvis Afbrydelse vi meget maa beklage, dels ved at see hen til de aandrige Bemærkninger disse to første Hefter indeholdt, dels for de Udsigter, den aabnede til en Forstaaelse mellem Naturphilosopherne og de øvrige Naturforskere.

Spørge vi nu om den Uro, hvori han gjennem den største Deel af hans Liv omtumledes, ene maa tilskrives Begivenhedernes Gang, er Svaret ei vanskeligt at finde. Disse Begivenheder, saa store og indholdsrige de end vare, kunde dog ikke indeholde Hovedaarsagen. De Bevægelser, som henreve ham, vare ikke snartforbigaaende Virkninger af enkelte Begivenheder, men Følger af hans hele Personlighed. Med al hans Sands for den ydre Verden, fordybede han sig dog ofte saaledes i den indre Verden, han skabte sig selv, at han kom til at overse de fleersidige Forhold, som maa opfattes, i det man vil gribe ind i Omgivelsen. Han lededes herved ofte til at fatte mindre heldige Beslutninger, og hans store Fyrighed lod ham skride strax fra Tanke til Udførelse, saa at han udvikledes i Strid, snart med hans Venner, snart med hans Colleger, snart med Universitetets Bestyrelse, og deriblandt med Ministeriet for Underviisningen. Men de Spændinger, hvori han kom, vare sjeldent uopløselige: han var ligesaa forsonlig som fyrig, saa at han baade selv var rede til at hæve de fjendtlige Forhold, og blandt velsindede Modstandere let fandt Aander, som paa ny kom ham imøde. Det blev ham derfor givet at tilbringe sine sidste Dage under meget tilfredsstillende Forhold. Han havde som Professor i Breslau allerede 1818 havt den Lykke at blive bekjendt med Preussens aandrige Kron-

prinds, den nuværende Konge, som fattede en, siden altid bevaret Godhed for ham. Ved denne Fyrstes Gunst blev han i Aaret 1832 kaldet til det Berliner Universitet, hvor han, efter nogle af de Kampe, han saa vanskeligt undgik, opnaede et mere fredeligt Forhold til Omgivelsen, end han i en lang Række af Aar havde kunnet erhverve. Han fandt i Berlin Mange af sin Kones nærmeste Slægtskab, og adskillige af sine ældste Venner, som *Schleiermacher*, hvem dog Döden snart frarev ham, *Tieck*, og i de sidste Aar *Schelling*. Hans huuslige Stilling var ved hans Konges Gunst bleven sorgfri, og var ved hans elskværdige Kone og Datter ligesom altid för lykkelig, hvortil kom, at den her forskjönedes ved den hos ham sig ofte samlende betydelige Vennekreds. Sit Födeland, som han i Mellemtiden adskillige Gange havde besøgt, og som altid havde modtaget ham med Kjærlighed, besøgte han atter 1840, og var tilstede ved Kroningen, hvortil Kongens Naade havde skjænket ham en Indbydelse, og deeltog i de Skandinaviske Naturforskere's Forsamling, hvor man to Gange havde den Glæde, af höre hans veltalende Röst. Dette var hans sidste Ophold blandt os; men i Fraværelsen vedligeholdte han, som man kunde vente af ham, sin Kjærlighed til det gamle Fädreneland, og sin Interesse for Alt, hvad der vedkom dette. Endnu i sine sidste Dage gav han nye Beviser herpaa, ved et skriftligt Arbeide over Underviisningsvæsenet, og navnligt om Soröe Akademie, som han tilstillede *Hans Majestät Kongen*. Han erkjendte i sine sidste Aar med Taknemmelighed sin Lykke, og ytrer i sit Levnetslöb paa flere Steder sin Glæde over at de to ved Aand og Dannelse udmærkede Konger, som staae i Spidsen for de to Lande, som hans Hjerte omfattede med den störste Kjærlighed, hædrede ham med en saa smigrende Bevaagenhed, og derved flettede en ny Blomst i den Krands, som rakes ham af begge Landes Borgere.

Mödet den 20de Marts

Secretairen, Conferentsraad *Örsted*, forelæste et Mindeskraft over Conferentsraad *Brandis*:

Joachim Dietrich Brandis var födt i Hildesheim 1762, den 12te Marts, af en anseet patricisk Familie. Han studerede ved det Göttinger Universitet i den förste Halvdeel af Firesindstveaarene i forrige Aarhundrede, paa en Tid da dette Universitet nød den höieste Anseelse i Tydskland, og talte Mænd, som *Blumenbach*, *A. G. Richter*, *Lichtenberg*, *Heyne*, *Kästner*, blandt sine Professorer. *Brandis* udmærkede sig tidligt, og vandt ved et Priisskrift over de fede Oliers Natur en Præmie ved den förste Priisuddeling, som fandt Sted ved det Göttinger Universitet, nemlig den 4de Juni 1785. Aaret efter, 1786, blev han Doctor i Medicinen. Endnu i samme Aar holdt han Forelæsninger som Privatdocent. Han blev dog nu ikke længere ved Universitetet; men den aandrige og lærde unge Mand havde under sit Ophold vundet Yndest og Venskab hos sine berömteste Lærere; blandt andet havde *Blumenbach* foreslaaet ham, til at deeltage som Naturforsker i den Jordomseiling, paa hvilken *Georg Forster* gjorde sig berömt, og *Kästner* lod ham deeltage i den Oversættelse, han udgav af det Svenske Vetenskapsacademiens Skrifter. Allerede 1787 blev han Landphysicus i det Hildesheimske Amt Steuerwald, 1788 Sanitetsraad i Hildesheim, 1790 Brunsvigsk Hofraad, Læge i Holzminden og Badelæge i Drieburg, hvor han opholdt sig om Sommeren. Saa mange Forfremmelser havde han allerede opnaaet, da han var 28 Aar gammel, men han retfærdiggjorde de Forventninger, man havde om ham. Drieburger Badet hævedes ved ham til en stor Anseelse, som endnu förögedes ved hans 1792 udgivne Bog over Brugen af dette Vand. 1795 udgav han sin Bog, „über die Lebenskraft“, som blev optaget med udmærket Bifald. Sin utrættelige Flid viste han ved endnu samme Aar at udgive en Oversættelse af *Abernethys* physiologiske og chirurgiske Forsög, og begynde Oversættelsen af *Darwins* beröimte Zoonomie, som i de nærmeste Aar derefter fuldendtes. Den bestaaer, som bekjendt, af 3 Dele.

Han udgav videre 1798 sin Bog over *Metastaserne*, og 1802 *Erfaringer om Jernmidlerne i Almindelighed*, og *Drieburger-Vandet isærdeleshed*.

I Aaret 1803 blev han kaldet til Professor i Kiel, med Tittel af Archiater. Han underviste her med meget Held i Medicinens Theorie og Praxis, bevirkede Stiftelsen af et Hospital og havde stor Deel i Stiftelsen af Sanitetscollegiet i Kiel, hvis Director han blev. Han vedblev imidlertid, ligesom stedse forhen og siden, at virke som Skribent. Han udgav blandt andet i dette Tidsrum sin Pathologie 1808.

Han forblev kun i Kiel indtil Efteraaret 1809, da han forflyttedes til Kjöbenhavn, fornemmelig som Læge for Hendes Majestæt den daværende Dronning, nuværende Enkedronning. I denne Anledning blev han i Aaret 1810 udnævnt til Kongelig Livlæge

Fra denne Ansættelse blev Danmark hans stadige Opholdssted. Han vedblev, som man kunde vente, sin Skribentvirksomhed. Vi ville ligesaa lidet her, som med Hensyn paa de övrige Tidsrum, forsøge en Opregning af alle hans Skrifter og Afhandlinger, men nævne blot følgende:

Über psychische Heilmittel und Magnetismus 1817.

Über humanes Leben 1825.

Über den Unterschied zwischen epidemischen und ansteckenden Fiebern 1831.

Nosologie und Therapie der Kachexien 1ster B. 1834, 2ter B. 1839.

Über Leben und Polarität 1836.

I Aarene 1812—1814 holdt han efter Opfordring medicinske Forelæsninger her, som erindres med varm Taknemmelighed af hans dygtigste Tilbörere.

Som praktisk Læge nød han ligesaa vel her, som paa sine tidligere Opholdsteder stor Anseelse. Hans Lægepraxis var ikke udbredt, men meget vigtig. Han holdt ikke af at raadspørge om Smaating, med mindre disse angik Personer, for hvem han havde Interesse; men i vanskelige Tilfælde var han beredt til Hjælp. Hans vidunderlig skarpe Blik lod ham i Bedømmelsen af en Sygdom hurtigt opdage, hvorpaa det kom an, og i Farens Öieblik træffe sit Valg med snarraadig Dristighed. Han havde derfor den Glæde at redde mangen et Liv, hvormed man havde opgivet Haabet. Hans kraftige Personlighed udövede en stor Indflydelse paa de Syge, dels ved at indgyde dem Tillid, dels endog ved at udöve et Slags aandelig Tvang over dem. Han mindes og vil endnu længe

mindes i mange Familier, hvor hans Nærværelse bragte enten Hjælp eller Trøst.

Den samme kraftfulde Personlighed, som han viste i Udøvelsen af Lægekunsten, yttrede sig i hans Omgangsliv. Han viste sig der ildfuld, underholdende, rig paa allehaande Minder, lærd og erfaren i mange Retninger, hurtigt til vittige Svar.

Det manglede ikke hans Fortjenester paa behørig Paaskjønnelse. I Aaret 1809 blev han Ridder af Dannebrogen, 1811 Etatsraad, 1826 fik han Dannebrogsmændenes Hæderstegn, 1828 blev han Conferentsraad, 1836 Commandeur af Dannebrogen.

Da han 1836 havde tilbagelagt 50 Aar, siden han blev Doctor i Medicinen, erholdt han fra det Göttinger Universitet et Jubeldiplom, og fra vort Universitet baade Jubeldiplom som Doctor i Medicinen og Æresdiplom som Doctor i Philosophien. Det Kieler Universitet sendte ham en udmærket skjøn Lykönskningsskrivelse. Fra Sundhedscollegiet i Kiel tilstilledes der ham ligeledes en Lykönskningsskrivelse. Fra det Kongelige Huus modtog han kostbare Foræringer. En Forening af Medborgere, som paaskjønnede hans Værd, sendte ham ogsaa en udmærket Foræring bestaaende i en Bordopsats af Sölv, forfærdiget efter *Bissens* Tegning ved *Dahlhof*. Dette Kunstværk skal efter hans Önske bevares som Familieciendom.

Han havde været 3 Gange gift, nemlig: Første Gang 1788—1790 med *Juliane Link*, Söster til den berönte Botaniker *Link*, og Enke efter Dr. *Schnekker*, som havde haft megen Indflydelse paa hans videnskabelige Dannelse. Af dette Ægteskab havde han sin berönte Sön, *Christian August Brandis*, Professor i Bonn, og en Datter, som blev gift med hans Broder. Hans andet Ægteskab var med *Henriette Wilhelmine Vorthmann* (död 1817), med hende havde han 4 Söner og 1 Datter, af hvilke to Söner, bortreves medens Faderen levede. Det tredie Ægteskab var med *Jane Markoe* (1818), som værdigt forskjønnede de sidste 27 Aar af hans Liv, og nu tilligemed en Sön og en Datter beklager hans Död.

Den 29de April endte han sit lange, hæderlige Liv.

Professor *Forchhammer* forelæste derpaa et Mindeskrift over Etatsraad *Reinhardt*.

Johannes Hagemann Reinhardt var født i Aaret 1777 i Rensdalen i Norge, hvor hans Fader var Præst. Her blev han indtil han var 9 Aar, da Faderen blev forflyttet til Vaage i Guldbrandsdalen, hvor han tillige med hans 6 Brødre nød Privatundervisning indtil han i sit 15de Aar 1792 sendtes til Kjöbenhavn for at dimitteres til Universitetet.

Hans Fædrelands store Natur maa tidligen have udövet en mægtig Indflydelse paa hans Sind og Tankegang, og da han efter Fuldendelsen af de tre förste Examina vendte tilbage til Hjemmet, studerede han ivrigen Naturvidenskaberne og især Omegnens Planter og Dyr, men ikkun med svagt Udbytte, da hans Forkundskaber vare ringe. I 1796 vendte han tilbage til Universitetet, og efterat han i nogle Aar havde studeret Theologien, ombyttede han dette Studium, som han ikke havde valgt af egen Tilböielighed, med Zoologie, Botanik og Mineralogie. Det var især *Vahls* Forelæsninger, der tiltrak ham, og han vidste at vinde denne store Botanikers Yndest i den Grad, at han gjorde det muligt for Reinhardt at anvende sin hele Tid paa naturhistoriske Studier.

I Sommeren 1804 fulgte han med nuværende Hofjægermester Brun, der især vilde studere Bjergværksvidenskaberne til Freiberg, hvor nu ogsaa Reinhardt fortrinsviis dyrkede Mineralogie og Geognosie, under Werner. Fra den Tid skriver sig den gjennemgribende Interesse for Geognosien, som han vedligeholdte hele sit Liv igjennem, og som gjorde ham skikket til kritisk at betragte denne Videnskab Udvikling selv længe efter at den havde taget en ganske anden Retning og et langt höiere Opsving end det, Werner havde antydet. Ved disse Kundskaber og denne Interesse blev han et Stöttepunkt for mig paa den Tid, da jeg först begyndte at bearbejde Danmarks Geognosie, og ydede mig en Opmuntring, som jeg altid med Taknemmelighed skal erindre. Han vedligeholdte denne Interesse til sin Död. Under sit Ophold i Freiberg levede Reinhardt paa en meget fortrolig Fod med *Henrik Steffens*, som lignende Studier havde fört til Europas berömteste Bjergacademie. Senere kastede Livets forskjellige Retninger dem langt fra hinanden, baade i deres indvortes og udvortes Forhold.

Den sidste Deel af sit Ophold i Udlandet tilbragte Reinhardt i Paris, hvor *Cuvier* havde en afgjörende Indflydelse paa hans Arbejders

specielle Retning og hans hele Aandsudvikling, og han forblev endnu længe efter i litterair Forbindelse med den berømte franske Lærde.

Omendskjönt Zoologien nu var blevet hans Hovedfag, vedligeholdt han sin Interesse for Geognosien; og den nye Retning, som Cuviers sammenlignende anatomiske Undersøgelser begyndte at give Geognosien, greb ham allerede i den Tid. Jeg mener hermed Cuviers Undersøgelser over Levningerne af høiere Dyrarter, som findes i Steenbruddene i Omegnen af Paris. Ved en heldig Forening af et genialt Blik og en meget nøiagtig Kundskab til de høiere Dyrs Knoglebygning havde denne store Naturforsker seet sig istand til af de Fossilier, som Steenbruddene leverede, at udvikle Dyrenes hele Bygning, deres Levemaade, og deraf igjen de klimatiske, tildeels ogsaa de geographiske Forhold, som i en for længe siden forsvunden Tid havde hersket i hine Egne. Endskjönt det var først efter den Tid, Reinhardt havde forladt Paris, at Cuviers Hovedværk over denne Gjenstand udkom (1812), og skjönt det var endnu langt senere, at den store Indflydelse gjorde sig gjældende, som disse Opdagelser maatte have paa Geognosien: ligger dog her Grunden til den vedvarende Interesse, hvormed Reinhardt bearbejdede dette fælleds Omraade for Geognosie og Zoologie. Med stor Iver og et alvorligt Studium fulgte han senere Owens mærkværdige Undersøgelser, og det kan neppe feile, at den Begeistring, som R. følte for denne Retning i Videnskaben, har havt sin Indflydelse paa hans Vens og Discipels Dr. Lunds senere Arbeider. Vi erindre alle, med hvilken Glæde han altid meddeelte Selskabet Underretning om Lunds vigtige Undersøgelser, med hvilken Iver han søgte at udbrede Resultaterne af disse Arbeider, med hvilken Tilfredsstillning han modtog Efterretningen om enhver Anerkjendelse, der blev vor udmærkede Landsmand til Deel.

I Danmark er det kun de yngste Formationer, eller Lag, der ere dannede i den nuværende Jordperiode, som ved de Levninger af Pattedyr, de indeholde, kunne give Anledning til lignende Undersøgelser; men næsten Alt, hvad vi vide om disse Forhold, skyldes vi vor afdøde Collega. I vore Törvemoser finder man forholdsvis hyppigen Horn og Cranier af Elsdyret, og den første Afhandling, som R. læste efterat være optaget som Medlem af det kongelige Videnskabernes Selskab, beviste, at vort Lands fossile Elsdyr hverken i Form eller Størrelse har afvejet fra det endnu levende. Sjeldnere indeholde disse Törvemoser Hovedet, undertiden dog hele Skelettet af en meget

stor Art af Oxe, der ansees for at være Stamdyret til vort tamme Qvæg (*Bos taurus fesus* Cuv.). Reinhardt har ved Sammenligning af vore fossile Oxecranier med Craniumet af en stor Tyr af den tamme Race søgt at stadfæste denne Mening, men ogsaa henviist paa væsentlige Forskjelligheder især med Hensyn til Størrelsen. Han var endvidere den første, der viste, at der findes Rensdyrlevninger i Danmark, og det Kongelige Museum besidder et Rensdyrhorn fra Grevskabet Bregentved, som var den første hos os opdagede Levning af denne nordiske Dyrart*). Senere er et andet Exemplar fra Bornholm givet til Universitets-Museet, og det er derved bleven endnu sandsynligere, at dette Dyr i ældre Tider virkelig har levet hos os.

I Efteraaret 1806, efter en Fraværelse af 5 Aar, vendte R. tilbage til Kjöbenhavn, hvor han begyndte sin Virksomhed i Statens Tjeneste med en Ansættelse ved det Kongelige Naturhistoriske Museum, og i 1809 aabnede han her sit første Cursus af zoologiske Forelæsninger. I disse Aar beskæftigede han sig meget med Insecterne, hvortil den nærmeste Anledning var, at den af det Kongelige Museum kjöbte Sehested-Lundske Insectsamling var kommen under hans Varetægt. En Deel af hans Undersøgelser i denne Materie er nedlagt i et Indbydelsesskrift til hans første Forelæsning, som handler om *Insecternes Respiration*. Senere da det Kongelige Museum blev saa betydeligt udvidet, da hans Post som Overinspecteur optog hans Tid, og Forretninger ved Universitetet beskæftigede ham meget, opgav han den selvstændige Bearbejdelse af Insecterne og næsten alle lavere Dyr; men med stor Velvillie gav han Bidrag til andre Forskeres Arbejder i denne Retning, hvorfor Wiedemann, Meigen, Erichson og Flere have offentligent ydet ham deres velfortjente Tak.

Det Kongelige Museum var, for en stor Deel ved hans ivrige Bestræbelser, blevet betydeligt udvidet; især havde han med Forkjærlighed samlet de høiere Dyrarter. I 1829 blev han udnævnt til Museets Overinspecteur og Secretair ved dets Direction, og saavel hans hidtilværende Virksomhed, som denne hans nuværende Stilling ved Museet, satte ham i mangfoldige Forbindelser med Embedsmændene i de nordlige danske Lande Grönland, Island og Færøerne. Han erkjendte meget snart, at disse Landes faunistiske Producter maatte afgive et rigt Materiale for Bytteforbindelser imellem de Kjöbenhavnske Museer og Udlandets Sam-

*) Jvf. Videnskabernes Selskabs Oversigt fra 31 Mai 1833 til 31 Mai 1834; og Samme fra 31 Mai 1836 til 31 Mai 1837.

linger; og forsömte ikke at benytte denne Kilde. Nu blev ogsaa disse nordlige Landets Fauna en Yndlingsgjenstand for hans Studium; den væsentligste Deel af den videnskabelige Arv, som han vilde efterlade den tilkommende Slægt, skulde være en Bearbejdelse af Grönlands Fauna, navnlig for de höiere Dyr; og med stor Omhu og utrættelig Iver havde han saaledes bragt et rigt Materiale sammen, der skulde tjene som Grundlag for hans litteraire Arbejder. Hans mange Embedsforretninger og hans i de senere Aar nedbrudte Helbred hindrede, og hans Död afbrød dette Foretagende, hvoraf dog meget værdifulde Brudstykker findes i Videnskabernes Selskabs Skrifter, og i Oversigterne over dets Forhandlinger. Fra 1822 indtil hans Död har han leveret mange, snart kortere, snart længere Bidrag, hvori han har angivet nye Arter af Slægterne *Sylvia* (1822), *Spinax* og *Raja* (1824), *Cottus*, *Triglops*, *Gasterosteus* (1830), *Gymnelis* (1832), *Lycodes* og *Bythites* (1834), *Clinus*, *Scopelus* og *Motella* (1835), *Paralepis*, *Microstomus*, *Cottus*, (1839), *Stomias* (1842), af disse ere Slægterne *Triglops*, *Lycodes* og *Bythites* opstillede af ham selv, og antagne af senere ichthyologiske Forfattere. Foruden disse aldeles nye Arter har han efterviist flere bekjendte som nye for den grönlandske Fauna, og kritisk gennemgaaet ældre allerede af Fabricius angivne Arter. Dernæst har han leveret ikke faa vigtige Bidrag til vor Kundskab om de höiere Dyrs især Fiskenes, geographiske Udbredelse, en Gjenstand, hvormed han længe og med Forkjærlighed sysselsatte sig.

Ikke længe efter at Reinhardt havde begyndt at holde zoologiske Forelæsninger, blev han ansat som Lector, og kort efter som Professor i Zoologien ved Universitetet. Dette blev hans vigtigste Virkekreds; han var en höitbegavet Lærer, der med stor Klarhed udfoldede sin rige Kundskabskat, og vidste at overdrage den Kjærlighed, hvormed han omfattede sin Videnskab, ogsaa paa sine Tilhørere. Især vakte hans Forelæsninger over den sammenlignende Anatomie stor Interesse, og Mange glæde sig over den Retning i deres Studier, som han ved sine Forelæsninger har bestemt. I disse Forhold kjendte han ligesaalidet, som i sin Forfattervirksomhed, til den sneverhøjertede Egenkjærlighed, der betragter en Opdagelse som tabt, naar man ikke faaer Æren som Opdager, og ikke kjender nogen anden Lön for sine Arbejder end den, der tillfyder igjennem Andres Mening. Ofte meddeelte han i sine Forelæsninger lagttagelser

og Anskuelse, som vare ham eiendommelige, og længe efter fandt hans Tilhørere, at Andre paa Ny havde gjort Opdagelser, som de allerede havde i deres Hefter fra Reinhardts Foredrag. Mange fortræffelige Bemærkninger af ham ere imidlertid deels tabte, deels saaledes tilbageholdte, at de først seent have kunnet yttre nogen Indflydelse paa Videnskaben; og man har ofte klaget over, at vi have saa faa skriftlige Arbejder fra Reinhardts Haand. Jeg vil ikke billige, mindre rose vor afdøde Collegas Ulyst til at optræde som Forfatter; men det maa erindres, at han sildig var kommen i en Stilling, der fordrer en saadan Virksomhed; heller ikke drev Forfængelighed ham til at søge denne Art af Hæder; og Kritikens ikke altid retfærdige Dom berørte ham stærkere, end man kunde have ønsket. Men man skriver ikke blot med Blæk paa Papir, man skriver ogsaa med Begeistringens varme levende Ord i Tilhørernes Aand. Saaledes skrev Reinhardt, og længe ville taknemmelige Disciple mindes hans Tale.

Til denne Retning af hans Virksomhed for den sammenlignende Anatomie høre nogle Afhandlinger, som han læste i Videnskabernes Selskab; saasom „om Venernes Gang i Fiskenes Svømmeblære“, „om Venerne i Fuglenes Binyrer“, „om Udvidelsen af Iris hos *Anguilla acutirostris*“, og, i Forbindelse med hans Søn Cand. J. Reinhardt, „om Giftkjertlen hos en Slange i Guinea.“ Endvidere maa her endnu anføres hans fortjenstfulde Uundersøgelse i et Universitets-Program „over 5 i det Kongelige Museum opbevarede Dyr-Mumier.“

I sine almindelige zoologiske Forelæsninger var han til enhver Tid fuldkommen Herre over sin Videnskab i dens daværende Udstrækning; han dvælede gjerne og med Forkjærlighed ved de mere almindelige physiologiske og fysisk-geographiske Forhold. I denne R.'s kraftfuldeste Periode tog han ogsaa Deel i flere litteraire Foretagender; han var Medudgiver af Tidsskriftet for Naturvidenskaberne, og Medlem af Redactionen for Maanedsskriftet for Litteratur.

Reinhardt fandt ikke blot Anerkjendelse hos sine Tilhørere; men Autoriteterne erkjendte hans Fortjenester som Docent og hans store Erfaring som Lærer. Efter Opfordring holdt han Forelæsninger for de Forst-Studerende, og var Medlem af Forstexaminations-Commissionen. Han tog Deel i de Forhandlinger, som fandt Sted i Anledning af

Reorganisationen af Veterinairkolen i 1837 og 1838, og holdt i en Række af Aar Forelæsninger ved den polytechniske Lærestalt.

Siden 1820 var han Medlem af dette lærde Selskab, og deltog meget flittig i dets Arbejder og Møder. Han var Medlem af Kassecommissionen, og da Selskabet udnævnte en Commission til at undersøge et Conglomerat af meget ny Dannelse, som fandtes i Havnen ved Helsingör, tog han Deel i dens Arbejder og i Beretningen om Undersøgelsen.

Kongen erkjendte hans Værd; i Aaret 1829 blev han udnævnt til Ridder af Dannebrog, 1836 til Dannebrogsmænd, og i 1839 fik han Titel af Etatsraad.

Reinhardt var en Hædersmand i Ordets skjønneste Betydning; han var strengt redelig, ikke blot i Livets daglige Sysler, men imod Videnskaben og imod sig selv; og han foretog og skrev sikkert aldrig noget, om hvis Sandhed han ikke var fuldkommen overbevist. Han havde en stor Interesse og Kjærlighed for den yngre Slægt, og raadede og hjalp hvor han kunde; ja selv efterat en smertefuld Sygdom i en Række af Aar havde nedbrudt hans Helbred, og hans tidligere muntre Sind var tabt under Lidelser, fulgte han endnu med livelig Deeltagelse yngre Mænds Stræben og Fremskridt.

I Aaret 1814 ægtede Reinhardt Fröken N. Hammelef, en Datterdatter af den beröimte Proczler Pontoppidan. Hun döde allerede i Aaret 1831 og efterlod een Sön og tre Döttre, der nu ogsaa begræde Tabet af en meget kjærlig og omhyggelig Fader. Reinhardt döde den 31te October 1845 i sit 68de Aar.

Selskabet modtog följende Skrifter:

Nieuwe Verhandlungen der eersten Klasse van het Koniglijk-nederlandsche Institut van Wetenschappen, Letterkunde en schoone Kunsten te Amsterdam. 11 D. 12 D. 1 H. 4. 1845 & 1846.

Het Institut of Verslagen en mededeelingen uitgegeven door de vier Klassen van het Koniglijk-nederlandsche Institut &c. 1844. 3 & 4. 1845. 1. 2. & 3. 8.

Warneemingen over de onlangs geherscht hebbende Zieckte der Aardappelen door G. Vrolick. Amsterdam 1845. 8.

- Bulletin de la société Impériale des Naturalistes à Moscou. 1844. 3 & 4.
1845. 1. 2. & 3.
- Astronomical observations made at the Radcliffe Observatory, Oxford in
the year 1843 by Manuel J. Johnson, Radcliffe observer. Vol. IV.
Oxford 1845. 8.
- Mémoires couronnés et mémoires des savans étrangers publiées par
l'Académie Royale des sciences et belles lettres de Bruxelles.
Vol. 16. 17. 18.
- Nouveaux mémoires de l'Académie Royale des sc. et belles lett. de
Bruxelles. Vol. 15. 17. 18.
- Bulletin de l'Académie Royale des sc. et belles lett. de Bruxelles.
T. 9. 10. 11. 12. Prem. Part.
- Annuaire de l'Académie Royale &c. de Bruxelles. 10. 11. 12me année.
- Annales de l'Observatoire Royal de Bruxelles publiées aux frais de l'état
par le Directeur A. Quetelet. V. 2. 3. 4.
- A. Quetelet, Recherches statistiques. Bruxelles. 1844. 4.
- Observations des phénomènes périodiques. (Extrait des mémoires. 17 Vol.)
- Schwann, Instructions pour l'observation des phénomènes périodiques de
l'homme (Extrait du Bulletin. 9 Vol.).
- Transactions of the Linnean Society. Vol. XIX. Part. 2. 3. 4.
- Proceedings of the Linnean Society. 129—260.
- Archives du Muséum d'histoire naturelle. IV. Tome. 1. 2. Livr.
Paris. 1845. 4.
- The Journal of the Royal geological Society. Vol. XV. Part. 2.
London 1845. 8.
- Transactions of the American philosophical Society held at Philadelphia.
Vol. 9, new series. Part. 1.
- American Philosophical Society. Celebration of the hundredth Anniver-
sary. De Pattersons discours. Philadelphia 1843. 8.
- Browne, Essay on solid meteors. Philadelphia 1844. 8.
- Memoirs on the scientific character and researches of James Smithson,
Esq., by Walther R. Johnson. Philadelphia 1844. 8.
- Report of the Commissioner appointed by the Secretary of the navy, to
examine the several plans of floating Docks &c.
- Third Bulletin of the proceedings of the national Institut for the promo-
tion of science. Washington 1845. 8.

Bulletin de la société géologique. Vol. 2 feuilles 30—41, Vol. 3
feuilles 1—3.

Van der Hoeven & de Vriese. Tijdschrift &c. 12 D. 2 St.

De la Rive, Discours prononcé à l'ouverture de la 30me session de la
société Helvétique. Geneve, 1845. 8.

Marts
1846.

Barometer.
reduceret til 0° Reaumur.

Thermometer i Skjæge mod Nord.

Regn, Sneec. &c.

Vindens Retning
4 Gange i Døgn.

9 Formiddag

2½ Fod over Jordn.
Middel
Corr.-0092

7 Formiddag
2 Therm.

2 Fod i Jordn.
Middel

2 Fod under dagl. Vande.
Middel

Middeltemperatur.
1846 45 Aar

1	386,7	387,2	388,4	506,5	306	809	148	291	Regn 5 1/2 Tim.	1,39	S. SW.	NW.	SW.	SW.	1846	45 Aar
2	37,99	37,94	37,04	5,76	3,0	7,4	2,1	3,0	Regn 10 1/2	2,73	WSW.	WSW.	NW.	SW.	1-10	40,68
3	36,54	35,54	35,19	5,33	4,7	7,6	2,7	2,8	Regn 3	0,76	SW.	SW.	SW.	S	11-21	2,57
4	35,69	35,41	34,46	5,60	3,0	8,2	3,1	3,3	Regn 1	0,04	SSW.	SSW.	SSW.	SSW.	22-31	2,57
5	34,07	34,46	34,62	4,86	2,7	7,1	3,2	3,3	Regn 1	0,36	SSW.	SSW.	SSW.	SSW.	1-31	3,62
6	35,36	35,45	35,75	4,30	2,6	6,1	3,3	3,2	Regn 3	0,39	SW.	W.	WSW.	W.		
7	34,90	34,90	34,34	3,76	2,9	6,2	3,3	3,0	Regn 3	0,03	W.	W.	WNW.	NW.		
8	34,23	34,11	34,20	3,20	2,2	5,3	3,3	2,1	Regn 4		NW.	NW.	NW.	NW.		
9	35,01	35,38	35,49	2,83	0,9	4,7	3,2	2,2		0,25	NW.	NO.	SW.	WSW.		
10	39,71	40,50	40,81	3,36	1,1	5,5	3,1	2,6	Regn 5	0,28	NW.	NW.	NW.	NW.		
11	42,27	42,92	42,41	4,10	0,6	7,0	3,1	2,4	Regn 2	0,28	NW.	NW.	NW.	NW.		
12	43,03	43,75	43,07	4,13	3,9	4,1	3,2	3,1	Regn 6 1/2	4,65	W.	WNW.	WSW.	W		
13	40,77	39,19	39,73	4,21	3,5	6,1	3,3	3,2	Regn 9		W.	WNW.	NW.	W		
14	38,70	39,58	39,20	4,21	1,7	4,3	3,4	3,0		2,32	WNW.	WNW.	NW.	NW.		
15	36,61	36,58	36,41	2,71	4,0	4,3	3,2	2,5	Regn 20 1/2	0,28	NW.	NW.	NW.	S.		
16	32,83	32,72	32,00	1,65	3,5	5,2	3,2	2,8	Regn 6	1,75	WSW.	SSW.	SSW.	W.		
17	32,60	32,26	32,73	2,91	4,0	0,7	3,2	2,8	Regn 5	3,86	SSW.	S.	ONO.	W.		
18	32,83	32,69	32,31	1,65	0,3	5,3	3,1	2,6	Regn 2	1,75	SSW.	NO.	ONO.	SO.		
19	32,83	32,57	32,41	2,91	0,9	5,3	2,9	2,7	Regn 2	0,98	S.	SSW.	SSW.	SO.		
20	34,46	34,22	34,41	3,20	0,9	5,9	3,0	2,7	Regn 3	4,43	S.	SSO.	SW.	SO.		
21	35,95	35,29	35,51	1,46	2,5	2,2	3,0	2,5		0,38	Sillie.	SO.	SO.	SO.		
22	09	57	53	3,60	1,1	5,8	3,0	2,6	Regn 3	2,50	SSO.	SSO.	SSO.	S		
23	32,11	32,32	32,49	3,53	3,3	4,7	3,1	3,0	Regn 7 1/2	3,10	SSO.	SSO.	SSO.	S		
24	33,33	33,51	33,38	3,58	3,6	4,0	3,2	3,0	Regn 6 1/4	2,91	SSW.	SSW.	SSW.	S		
25	31,21	30,30	30,10	2,23	1,7	2,2	3,2	2,9	Snee	1,80	SSW.	SSO.	SSW.	S		
26	32,31	31,88	31,71	3,66	2,5	5,9	3,2	2,9	Regn 15	0,95	SSO.	SSO.	SSW.	S		
27	31,68	32,06	32,48	3,12	2,7	4,0	3,3	3,2	Regn 5 1/2		W.	W.	W.	SSW.		
28	31,94	33,33	33,29	4,20	2,3	4,0	3,4	3,2			W.	W.	W.	SSW.		
29	31,52	32,34	32,84	4,11	3,0	5,5	3,6	3,6			Sillie.	ONO.	NO.	N		
30	36,40	37,40	37,84	2,73	1,0	6,5	3,6	3,6			NW.	ONO.	NO.	NW.		
31	36,35	37,40	37,84	2,83	0,8	4,6	3,5	3,3			NW.	NW.	NW.	SSW.		

Maanedl.
Vandmaenge.
1846 39 Aar.
36,58 Par. Lin. 9,36 Par. Lin.

Vindforhold.

1846 50 Aar

K. 0,04
NO. 0,03
O. 0,10
SO. 0,02
S. 0,09
SSO. 0,30
SSW. 0,43
W. 0,25
WSW. 0,17
NW. 0,11

Oversigt

over det

Kongelige danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

i Aaret 1846.

Af

Conferentsraad og Professor **H. C. Ørsted**,
Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmænd, Selskabets Secretair.

Nr. 4 & 5.

Mödet den 3^{die} April.

Professor *Eschricht* aflagde Beretning om Afklædningen af en peruansk Mumie, som af en Reisende er bleven udgravet af en Hule i Arica, i hvilken fandtes flere Mumier af lignende Beskaffenhed men i mindre vel vedligeholdt Stand end denne. Mumien er bleven anskaffet for Universitetets zootomisk - physiologiske Museum for deraf at erholde Skelettet, medens Beklædningen er overladt til det Kongelige Cabinet for amerikanske Oldsager.

Liget var i den for de peruanske Mumier sædvanlige Stilling, siddende paa Hug med Armene trykkede mod Brystet og Underlivet. Det var af et aldrende Fruentimmer, 4 Fod 5 Tommer i Höiden; alle bløde Dele vare indfaldne og hentörrede, og Mumien havde saaledes et forholdsviis ringe Omfang. Ikke alene selve Liget, men ogsaa alle til Beklædningen hørende Dele havde, i større eller mindre Grad, en brun

eller bruunlig Farve og en gjennemtrængende resinös-empyreumatisk Lugt. Hovedet saavel som den stærktsammenbøjede Krop var indviklet i et grovtvævet uldent Stof, der om Halsen og Kroppen holdtes sammen ved *et Net af snoet Siv*, sammenknyttet i store (4—5—6" i Diagonal) rhomboidalske Masker. Kun ved Sædet var Beklædningen løsnet og forreven.

Det Önske, at trække Liget ud af den ydre Sivfletning og den övrige Beklædning uden at löse eller beskadige den, viste sig snart ikke at kunne opnaaes. Fletningen maatte overklippes paa flere Steder, hvorved dog den Forsigtighed iagttoges, at ved hver Overklipping de to Ender strax bandtes löst sammen med et Stykke Seglgarn, saa at Fletningen — om Saadant skulde önskes — senere let kunde lade sig istandsætte.

Det grovtvævede uldne Stof bestod af to særskilte Stykker. *Det yderste af disse* var grovere vævet, havde en mørkebruuu Farve og viste sig ved Udfoldningen at være ved Uldgarn syet i en Form af en Sæk, saavidt skjönnes kunde, med tre Aabninger i den lukkede Ende, een i Midten og een i hvert Hjørne, altsaa tilklippet i Form af en Særk uden Ærmer, omtrent 3 Fod lang, $2\frac{1}{2}$ Fod bred. Den midterste Aabning, (som tidligere ventelig havde tjent til Gjennemgang for Hovedet og Halsen) var dannet ved et simpelt Snit lodret paa Sækkens sammensyede Rand, men sammenheftet ved en Trætorn (af en Mimosa?). Dette sæk- eller særkdannede uldne Stykke var trukket saaledes over Liget, at det ene aabne Hjørne af Bunden (det ene formeentlige Ærmegab) sad om Hovedet, medens det iövrigt var slaaet sammen om Kroppen og fastholdt ved den ydre Sivfletning.

Det inderste Uldstykke var særskilt bundet til Kroppen ved *et Livbaand eller Livbelte af fletlet Siv*. Dette Livbaand var 6 Fod langt, i Midten 1 Tomme bredt til en Tykkelse af 1 Linie, mod Enderne lidt efter lidt smallere, indtil 3 Linier. I dets bredere Deel taltes 6 Fletninger, mod Enderne samledes disse i en enkelt Fletning. Den midterste, bredere Deel sad mod Navlen, og de to smalle Ender kom fra Ryggen af atter frem i Egnen af denne.

Det inderste Uldstykke havde Form af et simpelt firkantet Tæppe, 4 Fod i den ene Retning, tre Fod i den anden. Omtrent en fjerde Deel deraf, henimod det ene Hjørne, bestod af en særskilt, med

Uldgarn tilsyet Lap. Det var i det Hele langt mere slidt og forrevet end det ydre Stykke, finere vævet og mindre mørk af Farve, men Lappen af en grovcre Vævning og farvêt guul med brune Striber. Dette fir-kantede Uldstykke var kun svøbt om selve Kroppen, ikke om Hovedet eller Benene, men ved nogle lange Sting af Uldgarn fæstet mellem Laarene.

Efterat dette indre Uldstykke var aftaget, viste sig nærmest selve Liget paa Brystet *en ulden Klud*, 10 Tommer i Quadrat, de fire Hjørner slaede sammen og saaledes indesluttende en Deel *tørrede Blade* og Axstilkten af et *Maisæ*. Denne Klud var af en finere Vævning, farvet med mørkebrune, gule og en enkelt grøn Stribe paa en lysebrun Grund. Den var sømmet paa en særegen Maade langs de to Rande og havde Tøjets Eg paa de andre to. Fra hvert af de fire Hjørner udgik en tre Tommer lang Trefletning af det Garn, hvormed de to Rande vare sømmede, og Fletningerne paa de to överstliggende Flige af den sammen-slaede Klud vare knyttede sammen.

Af selve Ligets forskjellige Dele fortjener her især *Hovedhaaret* en særskilt Omtale. Det var flettet paa følgende Maade. Skilt i Midtlinien af Hovedet, var det samlet paa hver Side i sex Fletninger, der atter samledes i en enkelt Fletning paa hver Side (altsaa netop ligesom Livbaandet). Enderne af de to Sidfletninger laae løse hen over Egnen af Nøglebenene. (I Haaret fandtes en betydelig Mængde Gnidder). — Det lykkedes Hr. Regimentschirurg *Ibsen* at aftage hele Hovedbeklædningen af Hjerneskillen uden at bringe Haarfletningen ud af dens Stilling, og den er, opstillet i denne paa en Træopsats, bleven oversendt det Kongl. Cabinet for amerikanske Oldsager tilligemed alt til Beklædningen Henhørende.

Paa Skelettet, der nu staaer, meget heldigen udpræpareret, i opreist Stilling i Universitetets zootomisk-physiologiske Museum, sees Hovedet at have de for den peruanske Chincha-Stamme egne, bekendte Former. Tænderne ere stærkt slidte, for en Deel cariöse eller udfaldne. Det kvindelige Bækken er veldannet, men spinkelt; Hofteskaalene meget smaa. Hænder og Fødder ere smaa, Fødderne stillede temmelig stærkt indefter, saavidt skjønnes kun ifølge den naturlige Dannelselse af hele Anticus. Brystkassen er paafaldende stærkt hvelvet ved Brystbenets og Ribbenenes Stilling og Form. I Kroppen fandtes samtlige Bryst- og

Underlivsindvolde, skjönt meget indtørrede og sammenfaldne, dog endnu gjenkjendelige tilstede.

Sammenlignes den her beskrevne Beklædning af Mumien med de tidligere givne, viser det sig, at den nærmest stemmer overeens med den, som *Meyen* giver af de peruanske Mumier fra Arica, Quiloa og Truxillo. "Nur äusserst selten," siger han, "wird eine Mumie aus diesen Gegenden unversehrt erhalten, wie nämlich eine solche durch Hr. Dr. Hamelt aus der Gegend von Arica nach England gebracht worden seyn soll, welche sich jetzt zu Haslar befindet. Die Mumie war bedeckt mit einem Poncho aus Vicuña--Wolle, der Körper war mehrfach mit Bejuaro umwickelt, und die Knoten der Ruthen bildeten regelmässige Rhomboiden. Innerhalb befanden sich viele Blätter fremder Pflanzen. Das Haar der Mumie war in Zöpfen geflochten, welche über der Brust zusammengedreht waren. Der Kopf war nach hinten sehr abgeplattet, und auch die Stirnknochen waren sehr eingedrückt." (Nova acta Acad. cæs. Leop. Carol. Vol. XVI Supplem. I. Pag. 25.)

I Henseende til Maaden, hvorpaa Liget i denne Mumie har været balsameret, findes vel i nogle Henseender, men ingenlunde i alle, en tilfredsstillende Forklaring i følgende Ord (ibid. Pag. 27): "Die Zunge, die Lungen und alle übrigen Eingeweide der Brust und des Bauches wurden durch eine Oeffnung im Gesässe herausgezogen, und die Höhle wurde darauf mit einem feinen, leberfarbenen Pulver ausgefüllt, das einen leichten Terpenhtingeruch hatte. Dieses Pulver zieht die Feuchtigkeit an und macht im kalten Wasser eine kleine Aufbrausung, wonach dasselbe, wie Hr. Barrera vermuthet, aus einem wahren Harze, etwas Kalk und irgend einer Erde zusammengesetzt ist. Das Gesicht, die Füsse und Hände wurden mit einer öhlichen Flüssigkeit von Orangeruch gesalbet, und darauf mit Baumwolle bedeckt. Dieses alles fand wohl bei vielen Mumien der Küstengegenden Statt, und in einigen andern Theilen des Landes, die mit einer weniger trocknen Luft begabt sind; die Mumien der Hochebenen aber zeigen hiervon nichts, und bei denen der ärmern Klassen ist der ganze Körper nur getrocknet."

Skjönt Tilstedeværelsen af samtlige Indvolde i Liget (Uterus navnlig iberegnet) bevise, at den her citerede Balsameringsmaade i dette Tilfælde ikke har været anvendt i sin hele Udstrækning, synes dog den brune Farve og den resinös-empyreumatiske Lugt, der meer eller

mindre havde gennemtrængt alle Delene, at kunne forklares ved den omtalte Fremgangsmaade med Hensyn til det brune (resinöse) Pulver. Maaskee vil den her beskrevne Tilstand af Liget og af dets Beklædning kunne bidrage til at kaste Lys paa de peruanske Stamfolks Culturtrin og navnlig ikke alene paa deres Behandlingsmaade af Ligene, men ogsaa paa deres Klædedragt i Almindelighed.

Secretairen fremviste *Regnaults* Fugtighedsmaaler og forklarede dens Indretning.

Mödet den 17de April.

Professor Zeise forelæste en Afhandling om Virkningen mellem Kali-Methyloxyd - Sulphocarbonat og Jode, med Bemærkninger om det olieagtige Product ved Dannelse af xanthogensyret Kobberoxydul.

Skjönt der var god Grund til at vente, at det til det xanthogensyrede Kali svarende Salt, som man erholder ved Træalcohol, istedet for Vinalcohol, vilde forholde sig med Jode aldeles analogt med hiint Salt, saa ansaae Forfatteren det dog for tilbørligt, at godtgjøre det ved Forsøg og saaledes fuldstændiggjøre denne Art af Undersøgelse.

Han tilberedte derfor en stærk Opløsning af Kali-Methyloxyd-Sulphocarbonat i Træalcohol ved at föie en passende Mængde pulveriseret Kalihydrat til en Opløsning af Svovelkulstof i ree Træalcohol og föiede nu til denne Opløsning en tilbørlig Mængde pulveriseret Jode. Phænomenerne vare her aldeles de samme, som ved Decompositionen af det xanthogensyrede Kali formedelst Jode, nemlig Udskilling af Jodekalium og Svovel. Den filtrerede Vædske blev derpaa destilleret. Ved en nye Destillation for sig lod den saaledes erholdte Opløsning af Svovelkulstof-Methyloxyd i Træalcohol sig ikke concentrere til det Punct, at den fuld-

stændige Udskilling kunde bevirkes ved Vand. Men dette lykkedes ved at destillere den i Vandbad med en stor Mængde Chlorcalcium, hvorved største Delen af Træalcohol blev tilbageholdt: det derved erholdte Destillat deelte sig meget godt, ved Tilkomst af en vis Mængde Vand i et tungere olieagtigt og et ovenstaaende vandigt Lag, hvoraf da det første, efter Henstand med Chlorcalcium, blev rectificeret. Ved denne Rectification tilbageblev saa godt som intet.

Den saaledes erholdte Æther er et blegguult Liquidum af en særegen ei behagelig Lugt, en stærk sød Smag, fuldkommen neutral for Prøvefarverne; Vægtfylden fandtes at være 1,17; Kogepunctet omtrent 154°. Den overdestilleres uden Tegn til Destruction. Vand opløser intet deraf; af Alcohol og Æther opløses den rigeligt. Kun i opvarmet Tilstand lader den sig antænde; den forbrænder med blaaagtig Lue med Lugt af Svovelsyrling.

Analysen gav for 100 D.:

28,734 D. Kulstof
5,300 - Brint
52,100 - Svovel og fölgelig
13,866 - Ilt.

Beregnes den som en Forening af 3C 6H, 2S og O, saa faaes (Kulstof = 75)

C 29,434

H 4,896

S 52,610

O 13,060.

Der kan fölgelig ikke være Tvivl om, at dette er den elementaire Sammensætning; og Sammensætningsmaaden er da rimeligviis $C^2H^6.O + CS^2 = 764,77$.

Svovlet blev bestemt ved Forbrænding i Forbrændingsröret ved Hjælp af en Blanding af kulsyret Kali, chlorsyret Kali og lidt Kobberoxyd, Udkogning af Massen med Vand med mere kulsyret Kali, Filtre-ring, Overmætning med Saltsyre, Fælding ved Chlorbaryum. Kulstof og Brint blev bestemt paa sædvanlig Maade ved Forbrænding formedelst en Blanding af chromsyret Blyoxyd og Kobberoxyd. Vædsken blev overalt indbragt i en Glasblære. — Kongevand bevirker kun en partiel Forandring af Svovelet til Svovelsyre.

En Opløsning af Svovelkulstof-Methyloxyd i en vinalcoholisk, eller træalcoholisk Opløsning af Kalihydrat giver ved Henstand i en vel tilsluttet Flaske, en Udskilling af krystalliseret kulsyret Kali, men der medgaaer betydeligt mere Tid til denne Destruction af Svovelkulstof-Methyloxydet end til den af Svovelkulstof-Æthyloxydet. Upaatvivleligt dannes ogsaa den til Mercaptanet svarende Methylsammensætning, saa at Virkningen kan fremstilles saaledes, at $C^2 H^6 \cdot O + CS$ med $KO \cdot H^2 O$ giver $KO \cdot CO^2$ og $C^2 H^6 \cdot S + H^2 S$. Ved almindelig Temperatur virker Kalium ubetydeligt paa Ætheren, men ved Opvarming indtræder nogen Luftudvikling og der dannes Svovelkalium.

En meget forunderlig Omstændighed ved disse Forsøg er den, at der ved Virkningen af Jode paa en træalcoholisk Opløsning af Kali-Methyloxyd-Sulphocarbonatet i nogle Tilfælde har udviklet sig i temmelig betydelig Mængde en særegen Luft, i andre derimod, skjönt Omstændighederne syntes at være aldeles de samme, ingen. Den erholdte Luft havde en svag Lugt, der dog nok hidrørte fra nogen indblandet Damp af Ætheren; den var tungere end atmosfærisk Luft, forbrændte med en svag blaa Lue, og gav derved en kun meget svag Lugt af Svovelsyrling; den indsugedes temmelig let af Barytvand og Kalkvand, mindre let af Ammoniak og gav dermed efter kort Tid en brunfarvet Vædske; paa en Opløsning af Bly sukker virkede den aldeles ikke; Tilstedeværelse af Jode var i intet Tilfælde at opdage deri. — Nogle Forhold kunne synes at hentyde paa, at denne Luft var Methyloxyd, men andre passe ikke dermed; og hvorledes skulde vel denne Luft kunne opstaae under disse Omstændigheder?

En anden Omstændighed fortjener endnu at omtales, nemlig at Saltopløsningen efter Tilkomst af en vis Mængde Jode udstøder en, snart meget stærk, snart kun svag hvid Taage, men undertiden saa godt som ingen. Ved første Destillation af Blandingen fremtræder ogsaa denne Taage, men senere forsvinder den, og det rene Hovedproduct, Ætheren, giver ingen Taage fra sig.

Ved denne Leilighed bør ogsaa omtales det Product, som gav Anledning til hine Forsøg med Jode, nemlig det olieagtige Legeme, hvis Dannelse ledsager Dannelsen af det xanthogensyrede Kobberoxydul. Efter dets Egenskaber at dømme kan det ingeniunde antages for at være

det samme, som det Jodet giver med den alcoholiske Opløsning af xanthogensyret Kali.

Dette Stof, som jeg derfor har givet et andet Navn og indtil videre kalder *Xanthelen*, afviger blandt andet deri fra Svovelkulfstof-Æthyloxydet, erholdt paa för omtalte Maade ved Jode, at det ikke kan destilleres for sig, men forkulles aldeles. Det er blandt andet af den Aarsag et meget möisommeligt Arbeide at faae det i en Tilstand, hvori det kan antages for reent. Efter Fældningen af en alcoholisk Opløsning af vandfrit Kobberchlorid ved en alcoholisk Opløsning af xanthogensyret Kali, blev den frafiltrede Vædske, som nu indeholder den ved Virkningen af Metalchloridets halve Chlormængde paa Xanthogensyren frembragte *Xanthelen*, skilt fra en Deel Alcohol ved Destillation. Til Residuet blev föiet Æther; det derved udskilte Chlorkalium samt noget Svovel blev fraskilt og den derved erholdte Vædske blev sammenrystet med Vand, der nu borttog Alcoholen, idet *Xanthelenet* forblev oplöst i Ætheren. Først ved Destillation formedelst lind Varme og dernæst ved Residuets Henstand i fortyndet Luft over Svovelsyre, blev Ætheren fraskilt. For dernæst at skille det resterende *Xanthelen* fra oplöst Svovel m. m. underkastede Forf. det en Destillation med en Opløsning af Chlornatrium: *Xanthelenet* overdreves da uforandret med Vand, men saare langsomt; ved Henstand med Chlorcalcium befriedes det let fra vedhængende Vand.

Det saaledes erholdte Product er et blegguult Liquidum af en særegen Lugt, kjendelig forskjellig fra den ved Svovelkulfstof-Æthyloxydet og Svovelkulfstof-Methyloxydet; dets Vægtfylde er ringere end ved disse, nemlig kun 1,105. Med Jode giver det en bruun Opløsning, som det synes, uden Destruction. Ved Ophedning i Destillerapparatet giver det under Forkulning, et Destillat, som idetmindste ved Lugten meget ligner det, som faaes ved at underkaste xanthogensyret Kali den törre Destillation. En Opløsning deraf i en alcoholisk Kaliopløsning giver ved Henstand et Salt, som synes blot at være xanthogensyret Kali og Svovelkalium, og den fraskilte Vædske giver et Destillat, som ikke synes at indeholde Mercaptan.

En foreløbigen derover anstilt Analyse gav 39 p. c. Kulstof og 6,6 p. c. Brint. Svovelkulfstofæthyloxydet gav 39,6 p. c. Kulstof og 6,6 pr. c. Brint, og ved Dannelsen af *Xanthelenet* udskiller sig, som Forf. senere fandt, i stor Mængde Svovel ligesom ved Dannelsen af Svovelkulfstof-

Æthyloxyd. Lægges hertil, at det af theoretiske Grunde er meget sandsynligt, at Virkningen af Jode paa det xanthogensyrede Kali og af Chlorret, som Kobberchloridet afgiver ved at blive til Chlorær, ere analoge, saa synes der at være meget, som antyder, at Xanthelenet er isomert eller idetmindste polymert med Svovelsulfid-Æthyloxydet.

Selskabet modtog følgende Skrifter:

Relação da derrota naval, façanhas e successos dos crusados que parti'rão do Escalda para a terra santa no annó de 1189. Escrita em Latim por hum dos mesmos crusados traduzida e annotada por *Jaão Baptista da Silva Lopes*. Lisbon. 1844. 8.

Van de Hoevens & de Vrieses Tijdschrift voor natuurlijke Geschiedenis en Physiologie. 12te Deels 3die og 4de Stykke.

Vedel Simonsen's Elvedgaards Historie. 2det Hefte.

Mödet den 1ste Mai.

Selskabet havde modtaget en allernaadigst Skrivelse fra *H. M. Kongen*, saalydende ;

„Det vil være Vort Videnskabernes Selskab bekjendt, at Vi have beordret polytechnisk Candidat *Schythe* at foretage en Reise til Island for sammesteds at iagttage det vulcanske Udbrud af Hekla, som siden 2. September f. A. finder Sted, samt de med samme i Forbindelse staaende Naturphænomenener, ligesom og for at forsyne vore Samlinger med vulcanske Mineralier, som dette Udbrud har bragt for Dagen. Vi ønske at see bemeldte Reisende forsynet med en Instruction om hvad han især i fysisk geographisk Henseende maatte have at iagttage og opfordre Vort Videnskabernes Selskab til at udkaste en saadan.

Da Vi ligeledes have bifaldet, at Baron *Sartorius von Waltershausen*, der er bekendt af sine geologiske Undersøgelser over Etna m. m., tilligemed Chemikeren Dr. *Bunsen* og Professor i Physiologien *Bergmann* fra Göttingen foretage en Reise til Island for at iagttage bemeldte vulcanske Udbrud af Hekla og sammes Virkninger saavel som andre Naturmærkværdigheder paa Island, og Vi have beordret Premierlieutenant af 1. Jægercorps *Mathiesson* til at følge med disse Herrer paa en af Vore Brigger for at være dem til Hjælp, ligesom vi og have befalet Stiftamtmanden over Island at berede Alt til deres Reises Fremme, saa vil det være hensigtsmæssigst at polytechnisk Candidat Schythe slutter sig til disse Naturkyndige ved de Undersøgelser, som foretages ved Hekla og sammes Lavaström, men da disses Foretagende ei kan bindes ved nogen Instruction fra vor Side vil det desuagtet være rigtigt at Schythe tildeles en særskilt Anviisning om hvad han fornemmelig har at iagttage, ligesom det ei heller er nödvendigt at han følger med de övrige Herrer til Krabla eller andre Egne paa Island. Iövrigt bör han indgive en særskilt Beretning til Os angaaende Resultaterne af de af ham anstillede Undersøgelser.

Den medfølgende Maler *Larsen* vil blive beordret fornemmelig at være Candidat Schythe behjælpelig ved Afbildninger, der kunne oplyse hans Beretning, men det vil ei være ham formeent, naar de fremmede Reisende gaae videre, efter endt Undersøgelse ved Hekla, da at følge med disse paa deres övrige Reise.

Befalende Eder Gud!

Givet i Vor Residentsstad Kjöbenhavn d. 24. April 1846.

Christian R.

Ifølge denne allernaadigste Skrivelse havde en Comitee, bestaaende af Professor *Forchhammer*, Overinspecteur, Doctor *Pügel* og Professor *Steenstrup*, (Affatter) udarbeidet følgende Udkast til en saadan Instrux.

„Selskabets physiske Classe har paalagt os at udarbeide en Instruction for Hr. Cand. polyt. *Schythe*, som paa kongelig Befaling og offentlig Bekostning gaer til Island for at iagttage det den 2. Septbr. forrige Aar begyndte vulcanske Udbrud af Hekla og for at forsyne de heryørende Samlinger med vulcanske Mineralier, som dette Udbrud

maatte have bragt for Dagen. Vort Forslag til en saadan Instruction have vi herved den Ære at forelægge Selskabet.

Da intet af de islandske Vulkaners tidligere Udbrud har været iagttaget og beskrevet af Mænd, der besad speciel Kundskab i de fysiske og chemiske Videnskaber, og da Beskrivelserne af disse Udbrud derfor have været mindre tilfredsstillende, vil en nøiagtig Beretning om alle de ved Udbruddet stedfundne Phænomener være af den største Interesse, og det ikke blot for Videnskaben. Vi maae derfor ansee det for et Hovedformaal for Hr. Schythes Reise, at han i indeværende Sommer selv iagttager og beskriver Udbruddet og dets Virkninger i dets hele Omfang; men tillige bør han omhyggelig samle og saavidt muligt paa Stedet sammenligne de Iagttagelser, som, i afvigte Vinter og forinden hans Ankomst til Egnen, af Andre maatte være anstillede over Ildsprudningen og som han maatte kunne overkomme. Vi forudsætte nemlig, at flere Beboere af Rangárvalla og Skaptafellsýsler have daglig optegnet deres Iagttagelser over Udbruddet og dets Frémgang, i hvilke Optegnelser upaatvivlelig mange Oplysninger af Vigtighed ville findes.

Uagtet saaledes den Reisendes Opmærksomhed bør være henvendt paa hele Udbruddet med alle dets ledsagende Phænomener saavel som med alle de Phænomener, der ere gaade forud for det og som kunne antages at staae i nogen Forbindelse dermed, gives der visse speciellere Punkter, som vi særdeles anbefale til en nøiere Under-søgelse.

Som Forbud for nærforestaaende større Udbrud paa Island angives der sædvanlig en forudgaaende eller indtrædende meget mild Vinter og Vandets Aftagen i Søer og Elve, som ere i Nærheden af det vulkanske Bjerg, eller som kunne staae i nogen Sammenhæng med dette. Det vil være interessant at vide, om, og i hvilken Grad, disse Forbud ogsaa denne Gang have indfundet sig; ligeledes om og hvorvidt der imod Udbruddet, eller samtidig med det, er skeet nogen Forandring i de kogende og sprudlende Kilders (Hverers og Geiseres) Virksomhed; om de have ialmindelighed, eller kun i visse Egne, ophørt at koge og sprudle, og om dette hidrører fra en betydelig Formindskelse af Kildernes Varmegrad eller fra en mulig Forandring i selve Kildernes Bækkener og Rør, foraarsaget ved de stærkere Jordskjælv, for hvilke netop disse Egne pleie at være udsatte. Det var ønskeligt

om der ved Bestemmelsen af Kildernes Varmegrad kunde anvendes en nyere og nøiagtigere Fremgangsmaade end den hidtil brugte, f. Ex. den Hr. Conf. Ørsted har anvendt forat maale Varmen paa Bunden af det artesiske Borehul paa Nyholm. — Skulde det ved Undersøgelserne over Hvererne oplyses, at enkelte af dem ere aldeles forsvundne, vilde det være vigtigt at vide, om allerede andre, som det ellers pleier at skee, ere fremkomne i deres Sted, og at kjende disses Beliggenhed i Forhold til forsvundne. Det fortjente at efterspores, om der ikke i disse Kilder, ligesom det imod tidligere Udbrud er angivet om de almindelige kolde Væld, er skeet nogen Forandring med selve Vandet; om dette ikke er blevet gennemtrængt af fremmede Stoffer, og da i hvor vid Omkreds omkring Hekla en saadan Indvirkning har været at spore.

Da der i de tidligere Beretninger, er anført en Erfaring, som tyder hen paa at Magnetnaalen paa enkelte Steder, endog lang Tid förend dette Udbrud, har været forstyrrende paavirket og har henvist paa Hekla, var det ønskeligt om det ved flere Erfaringer kunde bestyrkes, at en saadan Paavirkning har været et Forbud for et nærförestaaende Udbrud. Da man ved andre Vulkaner vil have bemærket, at Dyr, især Hunde, antyde et nærförestaaende Udbrud ved meget urolige og usædvanlige Bevægelser, vil det endvidere være af Interesse at vide, om noget lignende er iagttaget ved dette Udbrud.

I den første officielle Efterretning om Udbruddet og Askefaldet hedder det, at Vinden lige i Udbrudsöieblikket gik om fra N. Ö. til S. V. — Det vil være særdeles vigtigt, at erholde fra Gaarde, der ligge i meget forskjellige Retninger fra Hekla, Oplysning om, hvorvidt dette har været et almindeligt Phænomen, eller blot tilfældigt i det Dalströg, hvori Jagttageren boede, da oftere meget nærliggende Egne paa Island til samme Tid have et meget afvigende Vind- og Veirlighsforhold. Det var i den Henseende meget at ønske, om der kunde erholdes Efterretning baade om den daherskende Vindretning i Dalene og om den Retning, den överste Deel af Askestötten til samme Tid havde.

De Jordskjælv, som denne Gang have været i Fölge med Udbruddet, synes först at have ladet sig bemærke omtrent samtidig med Udbrudsöieblikket. Deres Hyppighed til forskjellige Tider af Udbruddet, deres Udstrækning og Fordeling over Egne af ulige Beliggenhed og

ulige geognostisk Beskaffenhed, deres Styrke under disse forskjellige Forhold samt deres Retning, ere de Punkter man i denne Henseende maae ønske oplyste. Skjönt det maae forudsættes, at de under Udbruddet stedfundne Jordskjælv have deres Udgangspunkt i selve Hekla, vil det dog være ønskeligt om dette kunde nærmere bekræftes dels ved de Phænomener, som have ledsaget forskjellige Steders Rystelser, dels ved umiddelbare Iagttagelser paa Jordskjælvaalderen (Sismometeret). — Da Omegnen af Geiser saavel under tidligere som under det nuværende Udbrud angives som et af de mest rystede Punkter, og da samme tilige ligger i temmelig Afstand fra Hekla, anbefale vi saavidt muligt med Sismometeret at angive de speciellere Retninger for alle de Stöd, som maatte indtræffe under den Reisendes Ophold paa dette Sted. Sædeles vigtigt vil det være at bringe i Erfaring, hvorvidt der ved Jordskjælvene er skeet nogen Niveauforandring af kortere eller længere Strækninger. Under lignende Begivenheder i tidligere Tider er det ikke sjelden bleven angivet, at Elvleierne og Söbundene ere blevene tört Land; skulde noget saadant ogsaa dennegang have været Tilfældet, bör det paa Stedet nøie undersøges, om virkelig en Hævning af Jordbunden er Skyld deri, eller om ikke midlertidig eller for bestandig Vandmasserne have skaffet sig nye Løb, eller Elvenes og Söernes Kilder og Tilløb blevene tilstoppede og hæmmede.

Da Askefaldet fra Hekla altid medfører de sørgeligste Følger af et saadant Udbrud for den større eller mindre Del af Öen, hvorover det falder, kræver dette den Reisendes fulde Opmærksomhed saavel med Hensyn til den Udstrækning, hvorover Asken har udbredt sig, som den Mængde, hvori den paa forskjellige Steder er nedfaldet, den Forskjel der findes i de fine Deles Størrelse, Form og Farve, eftersom den er falden i kortere eller længere Afstand fra Krateret eller er udkastet deraf kortere eller længere Tid efter det første Udbrud. Endvidere bör det angives, hvorvidt den nedfaldne Aske til visse Tider og paa visse Steder har indeholdt Bestanddele, som kunne erkjendes ved deres Lugt og Smag, og med Hensyn til disse Forhold antydes, hvilken saavel mekanisk som chemisk Indvirkning Asken har havt paa Vegetationen og Dyrene.

Da det maa forventes, at Hekla endnu er i fuld Virksomhed, naar den Reisende kommer til Landet, og da en nøie Kundskab til

Askestöttens Höide, Omfang og hele Form til forskjellige Tider kan lede til mangen Slutning om de i det Indre stedfindende Forhold, anbefales det ham særdeles, til forskjellig Tid og fra forskjellige Steder at udkaste en saa nøiagtig Beskrivelse som mulig af Stötten og de Phænomener, der vise sig i den og med den, samt af Kraterets Form og Störrelse, forsaavidt dette maatte blive tilgængeligt. Da imidlertid mange af disse Phænomener kunde ønskes iagttagne med Instrumenter, som vi ikke kunne vente at Hr. Schythe har havt Leilighed til at forsyne sig med, ansee vi det for meget ønskeligt, om Hr. Adjunkt Gunlaugsen kunde formaaes til at udføre nogle af disse Iagttagelser, i hvilken Anledning Committeeen tillader sig at forelægge Selskabet et særligt Andragende. — Som specielle Momenter, der imidlertid kunne give nogen Oplysning om den virkende Kraft, anbefales det at angive Störrelsen af de Blokke, der findes udkastede af Krateret, og den Afstand fra dette hvori de ere fundne; tillige maatte stedse Prøver af Blokkene medbringes, forat Vægtfylden deraf senere kan bestemmes. — I andre Henseender vil det være af Interesse at erfare, om Hekla denne Gang tilligemed Asken har opkastet rene Vandmasser, og om der har været afsat Kogsalt i Nærheden af Krateret, fremdeles om der har været udkastet ægte Pimpsteen af hvid Farve, eller blot den pimpsteenagtige mørke „Skurstein“ og med Hensyn hertil vil det være af Vigtighed, at den Reisende forvisser sig om der i Nærheden af Hekla, f. Ex. i Selsundshraun: findes ægte Pimpsteen, som kunde antages at hidrøre fra tidligere Udbrud.

Som en Mærkværdighed ved Askestötten, der fortjener en nøiere Undersøgelse, maae vi endnu nævne de Nordlys, der hele Vinteren ere angivne at være ligesom udgangne fra Krateret og Askestötten over den hele Omegn; der ønskes enhver Oplysning om dem, og ligeledes ønskes Underretning om hvorvidt der har vist sig Tordenveir i Forbindelse med Udbruddet.

Med Hensyn til selve de udgydte Lavamasser maa alt angives, som kan tjene til at oplyse Lavastrømmens Udbredning og andre geographiske Forhold, samt dens Mægtighed og Indhold. Vi vente at den Reisende nøie iagttager Lavastrømmens Structur og Udseende, og angiver Porernes Störrelse og Retning, samt om der findes nogen regelmæssig Afvexling af tættre og porøsere Partier eller Lag, eller en blot

mere uregelmæssig Vexel afhængig af de ydre Forhold, hvorunder Lavaen er størknet. Fremdeles ventes en Beskrivelse af den glødende Lavaströms Fremrykken paa horizontale, jævne og ujævne Flader og paa mere og mindre heldende Skraaninger, samt af de Phænomener, der ledsage den glødende Lavas Sammenstød med betydeligere Vandmasser, og navnlig om denne derved bliver i höi Grad slakket eller endog pimpsteenagtig. Hele Lavaströmmens ydre Udseende ønskes beskrevet, og de Forandringer, som forekomme deri efter de forskjellige Forhold hvorunder den har flydt eller er størknet, ønskes angivne. Endelig maatte de Heldninger nöie angives, paa hvilke Lavaen endnu kan danne en sammenhængende Ström.

Det vil være særdeles vigtigt at anstille Iagttagelser over den smeltede Lavaes Hedegrad, Mængden af det indeholdte og uddampede Vand og Naturen af de udstødte Luftarter. I første Henseende vil det være ønskeligt, at den Reisende anstiller de flest mulige Forsög med Legeringer, helst med saadanne, hvis Smeltegrad iforveien er nöie bestemt, ellers med saadanne, hvis Smeltegrad ved Stykker af selvsamme Art kan senere nöiagtigt bestemmes; oplysende vil det dernæst være, at iagttage og prøve Lavaens Evne til at omsmelte de ældre vulkanske Masser, den kommer i Beröring med, og navnlig dens Indvirkning paa den ældre doleritiske Lava, paa den mere storkornede og den mere finkornede, den mere poröse og den mere tætte Tuf (Moberg). Til Indsamling af Luftarterne vil den Reisende blive udrustet med flere udpompede, lufttomme Flasker, forsynede med Haner, i hvilke altsaa Luftarterne let kunne optages; endvidere vil han til nærmere Bestemmelse af Qualitet og Quantitet af Luftarterne erholde en saakaldet Aspirator, ved hvis Hjælp saamegen Luftmængde, man vil, kan ledes igjennem Rör, der ere fyldte med Præparater til Indsugning af forskjellige Luftarter; af slige Rör medgives nogle forsynede med Baryhydrat til Undersögelse af Kulsyrens Tilstedeværelse, andre med phosphorsurt Qviksölvsforilte, og andre med eddikkesurt Blyilte, beregnede paa Opdagelsen af Svovlsyring og Svovlbrint. — Saavel Flaskerne som Rörerne med de deri samlede og optagne Luftarter forsendes omhyggelig og ønskes afleverede til medundertegnede Prof. Forchhammer, for senere at underkastes en nöiagtig Undersögelse. — Det bedes nöie bemærket, i hvilke Dele af Strömmen Luftarterne ere tagne, og i hvilken Afstand fra Kra-

teret, samt hvorvidt disse Luftarters Udvikling er indskrænket til visse Partier af Strømmen, og da nøie til hvilke. Med Hensyn til slige Luftarters Indsamling, ligesom i det Hele taget med Hensyn til Iagttagelsen af alle de vulkanske Phænomener, maae vi raade den Reisende at opsøge mindre Sidevulkaner og Fumaroler, i hvilke som oftest de samme Udviklinger finde Sted som i det større Krater, om det end skeer efter en langt mindre Maalestok. De frembyde den Fordel, at de ialmindelighed ere lettere tilgængelige og bedre tillade en nøiere Iagttagelse og Undersøgelse.

Til yderligere Oplysning af den udførligere Beskrivelse over Udruddet og dets Phænomener, som det er befalet den Reisende at indgive til Hans Majestæt, saavel som til de offentlige Museers Forsyning med vulkanske Mineralier, maa der sørges for et tilstrækkeligt Antal af karakteristiske Stykker, saavel af den nye Lavastrøm, som til Sammenligning hermed, af de ældre fra Hekla til forskjellige Tider udflydte Strømme, samt af de Mineralier, der maatte have dannet sig i Porerne og Spalterne (f. Ex. forskjellige Salte). Det vil i denne Henseende være vigtigt at lægge Mærke til, om der i nogen af de med Sikkerhed fra Hekla udflydte Strømme findes Obsidian- (Hraftinna-) agtige Masser.

Da de Strømme paa Island, som bestaae af mere feldtpatrige Lavamasser og som alle synes dannede af den eiendommelige Baulit og sammes Forandringer, ikke ere tilstrækkelig undersøgte og navnlig deres Forhold til de indesluttede Obsidianlag ikke er nøie oplyst, vilde det være særdeles at ønske, at den Reisende under sit Ophold ved Hekla kunde vinde et Par Dages Tid til at undersøge det „Hraftinnuhraun,“ som ligger et Par Miil S. Ö. fra Heklas Östrand op imod Torfajöklen. Der ønskedes en nøie Beskrivelse af Lagene, som de ligge over hinanden samt Prøver af dem alle; dernæst Angivelse af Røinets Udstrækning og Retning, og om mulig af dets Udspring, som formodentlig er fra Torfajöklen.

Da den medfølgende Marinemaler Hr. *Larsen* bliver af Hans Majestæt beordret til fornemmelig at være Hr. Schythe behjælpelig med Afbildninger, der kunne oplyse hans Beretning, tillade vi os at nævne som Phænomener, der ønskedes anskueliggjorte ved gode Afbildninger: Lavastrømmens Udseende paa jævne Flader og paa større og mindre Skraaninger, samt Askestøttens Form og Udseende til flere Tider og fra

flere Sider. Det vilde være lærerigt om tillige Forholdene i Hraftinnu-
hraun kunde oplyses ved et Par Afbildninger. —

Den 29de April 1846.

G. Forchhammer. Pingel. Japetus Steenstrup.
Betænkningens-Affatter.

Selskabet billigede dette Udkast og overdrog Secretairen aller-
underdanigst at forelægge det for H. M. Kongen.

Samme Comitee havde dernæst i en egen Skrivelse gjort föl-
gende Forslag.

„Foruden de Punkter, som Comiteen har optaget i sit Forslag
til en Instruction for Hr. polytechnisk Candidat Schythes forestaaende
Reise til Island, er der endnu en Gjenstand, hvormed vi imidlertid troe
ikke at burde bebyrde den Reisende. Vi mene nemlig gjentagne Maalinger af
Höiden og Formen af Heklas Askestötte. Da disse Maalinger ikkun
kunne foretages ved astronomiske Instrumenter, som Hr. Schythe van-
skeligere kan före med sig, og med hvis Brug han maaskee heller ikke
strax er saa fortrolig, at han kunde benytte dem med Lethed, troe vi
at burde foreslaae, at Hr. Adjunkt *Gunlögsen* blev opfordret til og
understöttet til at anstille denne Række af Iagttagelser. Hr. Gunlögsens
Nöiagtighed og Övelse i disse Maalinger er bekjendt, og vi skylde
ham de eneste Undersögelser af Heklas Askestöttes Höide, som hidtil
ere blevne bekjendte, men man maatte ikke indskrænke sig dertil. Com-
mitteen maatte derfor ønske, at der blev iagttaget:

- 1) Rögstöttens forskjellige Diameter ved Basen seet fra forskjellige
Steder, for at man deraf kan beregne Gjennemsnitsfladen.
- 2) Rögstöttens absolute Höide over Krateret;
- 3) Höiden, hvortil de större let iagttagelige Stene endnu kastes ved
den udbrydende Damp og Luftström;
- 4) Udbredelsen og Formen af den övre Deel af Askestötten;
- 5) Höiden af den höieste Top af Hekla, naar Udbruddet kan ansees
for endt.

Kunde disse Iagttagelser gjentages flere Gange i Løbet af Sommeren, vilde man derved erholde Kjendsgjæringer, der vilde gjøre det muligt nogenlunde at beregne de udbrydende Dampes Spænding, Mængde og Temperatur, og derved erholde et væsentligt Bidrag til vore Kundskaber om denne interessante Vulkan.

Vort herpaa stötte Forslag er altsaa, at Videnskabernes Selskab vil andrage for hans Majestæt paa, at der maatte anvises en passende Sum til Adjunkt Gunlöggen, for at han derved kan sættes istand til at udføre de omtalte Maalninger."

Den 30te April 1846.

G. Forchhammer. Pingel. Japetus Steenstrup.
Betænkningens Affatter.

Secretairen havde gjort fölgende Forslag angaaende Indretningen af de Betænkninger der forelægges Selskabet, hvilket Forslag var blevet trykt omdeelt til Medlemmerne.

„Undertegnede, Selskabets Secretair, som ofte har været Vidne til de Uleiligheder, Mangelen af Regler for de Betænkninger der forelægges Selskabet, medfører, har til Afhjelpningen deraf gjort nedenstaaende Forslag:

1. Enhver Betænkning, som forelægges Selskabet, maa meddele en bestemt Indstilling til den Beslutning, hvortil Betænkningen leder, eller flere Forslag, hvorimellem Selskabet kan vælge. Det er over det eller de i Indstillingen meddeelte Forslag, eller andre som i Mødet kunne fremsættes, at Selskabet stemmer, og ikke over Udviklingen af Grundene.

Denne Regel, saavel som Hovedsagen af de fölgende, har jeg laant af det franske Instituts Vedtægter, som man let overbeviser sig om, at være dannede ved indsigtfuld Benyttelse af lang Erfaring. Den fri-

tager Institutet for det literariske Ansvar i Henseende til Udviklingen af Indstillingens Grunde, og de Ytringer, som deri kunne forekomme. Vel er det sandt, at den fattede Beslutning i mange Tilfælde antyder en Billigelse eller Forkastelse af visse Grundsætninger, men selv da har Selskabet dog ikke Ansvaret for Maaden, hvorpaa de ere udtrykte, og som tit kan føre til Slutningsfølger, hvorover man ikke ønsker at udtale sig.

2. Naar Betænkningen skal gives af Flere, enten en Klasse eller en Comitee, vælge de af deres Midte Een, til at forfatte den Betænkning hvorom man kommer overeens. Under hans Navn sættes: *Betænkningens Forfatter*. Han ansees dog derfor ikke som mere ansvarlig for Betænkningens Indhold end de øvrige Deeltagere, men kun som ansvarlig for den omhyggelige Affattelse.

Under det franske Instituts Comiteebetænkninger sættes i lige Hensigt Ordet Rapporteur. Dette Franske Ord vil Selskabet neppe optage; søger man derimod et Ord, som allerede har nogen Brug for sig, kunde Valget falde paa Ordet *Referent*, som dog har det imod sig at det ogsaa er fremmedt. Jeg for min Deel vilde allerhelst sætte: *som Affattende*; eller endog *Affatter*; Verbet har gammel Borgerret i Sproget, og *P. E. Möller* oplyser Begrebet ved et passende Exempel naar han siger: *man affatter et Document i den rigtige Form, man forfatter et Skuespil.* Substantivet troer jeg snart vilde vinde Borgerret; men i Begyndelsen vilde det maaskee støde noget, som næsten alle nye Ord, og som blandt andet sikkert har været Tilfældet med *forfatte* og *Forfatter*.

Ved den foreslagne Regel befriedes Deeltagerne i en Betænkning fra al Strid om saadanne Udtryk, som ikke have en mærkelig Indflydelse paa Meningen; for disse er Affatteren kun ansvarlig.

3. Naar ikke alle Medlemmer af en Klasse eller Comitee komme til een Mening over Sagen, maa de dog søge at komme overeens om en fælles Betænkning, hvori de ulige Meninger og derpaa byggede Forslag fremsættes. Skulde et saadant fælles Arbeide aldeles ikke lade sig opnaae, fremsættes de ulige Meninger af Vedkommende i særskilte Betænkninger. Ingen af dem, som skulde deeltage i at give Betænkningen, er berettiget til blot mundtlig at meddele sin afvigende Mening.

Vi have havt adskillige Exempler paa Afvigelser fra denne Fremgangsmaade.

4. Den Vedtægt, at enhver Forfatter, som første Gang har indsendt en Afhandling, der findes værdig til Optagelse i Selskabets Skrifter, skal have Selskabets Medaille i Sölv (see Vedtægterne § 19) ophæves, og istedetfor denne Bestemmelse træder følgende nye Vedtægt: De Forslag, som meddeles i Betænkninger over indsendte Afhandlinger, have

at angive hvilken Beslutning Selskabet menes i Videnskabernes Interesse at burde fatte derover, f. Ex. om Afhandlingen i sin Heelhed skal optages i Selskabets Skrifter, eller kun en Deel deraf: om maaskee et Udtog deraf kunde optages enten i Selskabets Skrifter eller i dets maanedlige Oversigter: om nogen anden Bekjendtgjørelsesmaade er at anbefale, eller om Selskabet slet ikke har Grund til at begunstige det.

Optagelsen i Selskabets Skrifter, eller den billigende Dom man fælder over den indsendte Afhandling, er ordentligviis at betragte som den væsentligste Belønning; men naar særdeles Grunde tale derfor kan der ogsaa foreslaaes at Selskabets Medaille i Sølv, ja endog i Guld tilkjendes Forfatteren. I Tilfælde af at Arbeidet er bekosteligt, kan ogsaa en Godtgjørelse for hans anvendte Udgivter eller en Understøttelse til Fortsættelsen tilraades.

I faa eller ingen andre Selskaber haves den Vedtægt, at den Ære, Forfatteren nyder, ved at hans Afhandling optages i Selskabets Skrifter, tillige ledsages af en Belønning. Det kan tit hænde, og er hændet hos os, at Indholdet af en Meddelelse er saadant, at man ret meget kunde ønske at bevare det for Efterverdenen i Selskabets Skrifter, og at dog Forfatterfortjenesten ikke er saa stor, at man gjerne vilde udmærke den med en Medaille. Men kan man under den nærværende Vedtægt fristes til at forkaste, hvad man ellers vilde antage, kan man ogsaa omvendt fristes til at give Medaillen til et Arbeide, som synes for godt til at forkastes, endskjönt man ikke med fuld Overbeviisning kan anbefale det til Medaillen. Det er efter min Mening en Feil ved den bestaaende Vedtægt, at Spørgsmaalet ikkun bliver om Antagelse eller Forkastelse, under Omstændigheder, hvor man, naar man havde større Frihed, kunde tildele meget ulige Grader af Bifald, alt efter Sagens virkelige Forhold. Vel kan man herimod indvende, at man jo kan ledsage den Dom, hvorved man erklærer, at Afhandlingen ikke kan optages med de Bifaldsytringer, som Arbeidet fortjener; men, som Sagerne nu staae, vilde dette kun tage sig ud som givet for at mildne Forkastelsen; naar derimod Dommen faaer en friere Form, vil hvert Udtryk tages for det, det er.

Kjöbenhavn den 3die April 1846.

H. C. Ørsted.

Efter at Forslagets enkelte Punkter vare discuterede bleve de ved Afstemning billigede med nogle Redactionsforandringer. De saaledes besluttede Vedtægter ere derefter følgende:

1. Enhver Betænkning, som forelægges Selskabet, maa meddele en bestemt Indstilling til den Beslutning, hvortil Betænkningen leder, eller flere Forslag, hvorimellem Selskabet kan vælge. Det er over det eller de i Indstillingen meddeelte Forslag, eller andre som i Mødet kunne fremsættes, at Selskabet stemmer, og ikke over Udviklingen af Grundene.

2. Naar Betænkningen skal gives af Flere enten en Classe eller en Comitee, vælge de af deres Midte Een, til at forfatte den Betænkning, hvorom man kommer overeens. Under hans Navn sættes: *Betænkningens Forfatter* eller *Affatter*. Han ansees dog derfor ikke som mere ansvarlig for Betænkningens Indhold end de øvrige Deeltagere men kun som ansvarlig for den omhyggelige Affattelse.

3. Naar ikke alle Medlemmer af en Klasse eller Comitee komme til een Mening over Sagen, maa de dog søge at komme overeens om en fælles Betænkning, hvori de ulige Meninger og derpaa byggede Forslag fremsættes. Skulde et saadant fælles Arbeide aldeles ikke lade sig opnaae, fremsættes de ulige Meninger af Vedkommende i særskilte Betænkninger. Ingen af dem, som skulde deeltage i at give Betænkningen, er berettiget til blot mundtlig at meddele sin, afvigende Mening.

4. Den Vedtægt, at enhver Forfatter, som første Gang har indsendt en Afhandling, der findes værdig til Optagelse i Selskabets Skrifter, skal have Selskabets Medaille i Sølv (see Vedtægterne § 19) ophæves og istedetfor denne Bestemmelse træder følgende nye Vedtægt: De Forslag, som fremsættes i Betænkninger over indsendte Afhandlinger eller andre Meddelelser, have at angive hvilken Beslutning Selskabet menes i Videnskabernes Interesse at burde fatte derover, f. Ex. om det Indsendte i sin Heelhed skal optages i Selskabets Skrifter, eller kun en Deel deraf; om maaskee et Udtog deraf kunde optages enten i Selskabets Skrifter eller i dets maanedlige Oversigter: om nogen anden Bekjendtgjørelsemaade er at anbefale, eller om Selskabet slet ikke har Grund til at begunstige det.

Optagelsen i Selskabets Skrifter, eller den billigende Dom man fælder over det Indsendte, er ordentligviis at betragte som den væsentligste Belønning; men naar særdeles Grunde tale derfor, kan der ogsaa foreslaaes at Selskabets Medaille i Sølv, ja endog i Guld tilkjendes

Forfatteren. I Tilfælde af at Arbeidet er bekosteligt, kan ogsaa en Godtgjorelse for hans anvendte Udgifter eller en Understøttelse til Fortsættelsen tilraades.

Selskabet modtog følgende Skrifter:

Berlin. Der Elephantenorden und seine Ritter. Kopenhagen 1846. 8.
Gelehrte Anzeigen der Königl. Bayerischen Akademie der Wissenschaften.
1844, 1845 u. 1846. Nr. 1—5.

Abhandlungen der philosophischen und philologischen Classe der Königl.
Bayerischen Akad. der Wissenschaften. 4ten Bandes 1ste Abth.
München 1844. 4to.

Abhandlungen der mathem. und physischen Classe der Königl. Bayer.
Akad. der W. 4 Band, 2 Abth. München 1845. 4to.

Andeutungen zur Characteristik des organischen Lebens nach seinem
Aufreten in vershiedenen Perioden. Festrede gelesen in der
öffentl. Sitzung der Königl. Bayer. Akad. der Wissensch. 28de
März 1845 von Dr. A. Wagner. München 1845.

Almanach der Königl. Bayer. Akad. der Wissensch. für das Jahr 1845.

Mödet den 15de Mai 1846.

Professor Liebmann holdt et Foredrag over Americas Algevegetation imellem 15 og 22° N. B. Til Grund for dette Foredrag laa de Under-søgelsler, som Forf. havde anstillet paa Reisen igjennem de opgivne Strøg, idet Americas atlantiske Side var bleven undersøgt fra 19 til 22° N. B., medens Sydhavssiden i omvendt Orden var bleven fulgt fra 18 til 15° N. B. Den fra America hjembragte Algesamling er bestemt og beskrevet af Dr. J. Agardh i Lund, og indeholder foruden

en Deel ubestemmelige, 90 Former, hvoraf 2 danne nye Slægter, 22 nye Arter og 6 nye Varieteter. 33 Arter vare overensstemmende med europæiske. Tørrede Exemplarer af alle de nye Former forevistes, og ligeledes fremlagdes en Række colorerede Afbildninger med anatomisk-mikroskopiske Analyser af de nye og sjeldnere Arter udførte under L.s Ledning.

Diatomeerne spille i det opgivne Strøg af America en underordnet Rolle. Hverken udfylde de der Bunden af Ferskvandsbasinerne, ei heller overdrage de de med nedrislende Vand befugtede Bjergledninginger med kvarteerstykke slimede Lag (Bjergmeel), saaledes som i den tempererede og kolde Zone. De synes i disse koldere Strøg at repræsentere den samme Naturens Virksomhed, som i den hede Zone udføres ved Corallerne. I de mexicanske Vande forekomme de for det meste sporadisk. Ikkun to sammensatte Saltvandsformer spille en fremtrædende Rolle, nemlig *Schizonema Grevillei* Ag., som overdrager Mæeporklipperne ved Vera Cruz med et tæt slimet Lag, og *Schizonema Wyattia* Harv. var. *nana*, som parasitisk bedækker Løvet af flere svømmende Sargassum Arter i det caraibiske Hav.

Nostochineerne mangle ganske baade i fersk og salt Vand, og igjennem alle Regioner fra den hede Kyst til den evige Sneehede paa Vulkanerne.

Oscillatorineerne spille ikkun en ubetydelig Rolle, og fremtræde for det meste med bekendte europæiske Arter i den tempererede Region; saaledes *Oscillatoria subfusca* Ag. paa 3500 Fods Høide ved Aguas santas, *Oscil. Corium* Lbg. i Vandrender ved Mirador (3000 Fods Høide), *Scytonema Myochrous* β . *ocellatum* paa Bjergsider ved Mirador. Eiendommelige Former ere *Lyngbya crassa* n. sp. paa Granit i selve Havstokken ved Playa Coyote ved Sydhavet, og *Calothrix cyanea* n. sp. parasitisk paa Sargasser i det caraibiske Hav.

Zygnemerne forekomme i stillestaaende fersk Vand i den tempererede Region omtrent paa samme Maade som hos os, dog ei saa hyppige. *Spirogyra adnatum* Ag. og *S. nitidum* Ag. ere de eneste iagttagne Former.

Conferveerne fremtræde med yderst faa Ferskvands Former. Samlingen indeholder vel flere Arter, men ikkun *C. sordida* J. Ag. har med Sikkerhed kunnet bestemmes. Vigtigere ere Saltvandsarterne; saa-

ledes hører *C. antennina* Bory. (*C. media* Ag.) til Basaltitens og Granitens meest karakteristiske Former ved begge Have, idet den overdrager Klippevæggene med et tæt Dække af stive børsteagtige Traade. I den mexicanske Bugt bemærkes fremdeles *C. implexa* Ag., *C. tortuosa* Ag., *C. Linum* Ag., *C. sericea* Ag., *C. fascicularis* Mert., *C. implicata* Ag.

Ulvaceerne forekomme ganske under samme Forhold som hos os, og ved begge Have. Saaledes *Ulva compressa* L. i Mexicanske Bugt og ved Sydhavet, *U. latissima* var. *umbilicalis* ved Sydhavet, *U. lat.* var. *palmata* ved Vera Cruz, *Enteromorpha clathrata* Lk. i Mexic. Bugt. Nye Former ere *Prasiola mexicana* n. sp. i rivende Bjergstrømme paa Vulkanen Orizabas Östside fra 6500 til 3500 Fods Höide. *Pericystis æruginosa* nov. gen. i Vandleddinger ved Havana. Denne nye Slægt staaer imellem *Ulvaceer* og *Lemanieer*, nærmer sig til hine igjennem *Enteromorpha clathrata*, til disse igjennem *Lemanea*, og bestemmer navnlig denne sidste hidtil amphibole Slægts Plads i Systemet.

Lemanieerne ere repræsenterede ved *L. torulosa* var. *ramosa* Ag. som voxer i rivende Bjergstrømme paa Cordillerernes østlige Hældning imellen 4 og 5000 Fods Höide.

Siphonieerne spille en vigtig Rolle, og forekomme saavel i det ferske Vand som i begge Have. Flere Arter *Vaucheria* ere iagttagne i rindende Vand paa Östkysten og i de indre bækkenagtige Dalströgs Floder, hvor de ligesom *Oscillatoria chthonoplastes* hos os forhøie Flodbunden ved at fastholde og sammenklæbe Sandet imellem de slimede Traade. Alle indsamlede Arter ere sterile, og kunne saaledes ikke specifik bestemmes. *Bryopsis pennatula* n. sp. forekommer i smaa sub-marine Klöfter i Granitklipperne ved Sydhavet ved S. Augustin.

Codium tomentosum Ag., *Valonia favulosa* Ag., *Anadyomene stellata* Ag., *Caulerpa Chemnitzia* Lmrx. og *C. plumaris* Ag. paa Madreporklipperne ved Fortet S. Juan d'Ulloa. *Caulerpa clavifera* Ag. overdrager Skallerne af en alenlang *Pinna*-Art og *Perleöstersen* i Tehuantepec-Bugten ved Sydhavet.

Af *Halimedeernes* Gruppe ere to Former vigtige: *Penicillus Phoenix* Lam. og *Cymopolia barbata* Lmrx., begge voxende i stor Mængde paa Coralrevene ved Vera Cruz.

Af *Fucoideernes* store Orden forekomme *Ectocarpeerne* aldeles under samme Forhold som hos os. Det er endog den samme Art, *E.*

siliculosus Ag., som i den mexicanske Bugt danner en af Strandfjærens eiendommeligste Algeformer. *Ectocarpus breviarticulatus* n. sp. voxer parasitisk paa Grenene af den nye Algeslægt, *Chnoospora pacifica*, ved S. Augustin ved Sydhavet.

Sphacelariæerne ere kun repræsenterede ved een Art, *Sphac. tribuloides* Menegh., der voxer paa Östersskaller ved Boca del rio, S. for Vera Cruz.

Af *Chordarieer* findes *Liebmannia Leveillei* J. Ag. hyppig paa Coraller ved Vera Cruz. Alle indsamlede Exemplarer ere sterile. Efter Dr. J. Agardhs nyeste Undersøgelse viser denne Plante sig baade specifik og generisk forskjellig fra *Mesogloja vermicularis*, hvormed flere Algologer have villet forene den.

Slægten *Myrionema*, hvis Plads i Systemet endnu er temmelig uvis, fremtræder med en Art, *M. expansum* n. sp., der skorpeagtig overdrager Koralkalken ved Vera Cruz.

Dictyoterne ere baade med Hensyn til Artsantallet, og Individernes Hyppighed den vigtigste Algegruppe i de tropisk-amerianske Have. *Asperococcus sinuosus* Ag. voxer som hule sandfyldte Boller paa Bladene af *Kerneria oceanica*; *Asp. intricatus* n. sp. ligner en huul dichotomisk-deelt *Halymenia*, overdragende med sine krybende Stængler Smaastene og Conchylier. *Dictyota ciliata* J. Ag., *D. Bartayresiana* Lmr., *D. Bartayresiana* β *divaricata*, *D. Schroederi* Mart. forekomme i største Mængde i mexicanske Bugt.

D. crenulata n. sp. paa Sydhavskysten ved S. Augustin og Puerto de Guatulco. *Padina pavonia* Ag. er den almindeligste Alge langs den atlantiske Kyst, medens *Padina tenuis* Bory fremtræder paa Sydhavssiden. *Haliseris delicatula* Ag. er almindelig i mexicanske Bugt.

Sporochnoideerne ere repræsenterede ved en ny Slægt, *Chnoospora pacifica*, som i stor Mængde forekommer paa Granitklipperne ved Sydhavskysten ved St. Augustin.

Af *Fucaceer* er Slægten *Sargassum* den eneste fremtrædende. Den spiller i det tropiske Hav omtrent samme Rolle, som Slægten *Fucus* hos os. Flere Arter føres ved Rotationsstrømningen i det atlantiske Hav ind i den mexicanske Bugt, og opkastes langs Kysterne. Paa den atlantiske Side bleve indsamlede: *Sargassum vulgare* L., *S. bacci-*

ferum Ag., *S. Hystrix* J. Ag. paa Campeche-Bank, *S. affine* n. sp. i Strædet imellem Cuba og Jamaica. Paa den mexicanske Vestkyst bemærkedes ikkun een Art i det stille Hav, *S. Liebmanni* J. Ag., hvilken i stor Mængde voxede i den heftigste Brænding paa de smaa Granitöer og Skjær, som findes langs Kysten.

Meget paafaldende var det at finde en fuldkommen Mangel af *Laminarieer*, hvoraf Former ere bekjendte baade N. og S. for det undersøgte Strøg, og som forekomme i begge Oceaner. Forgjæves eftersporedes i det stille Hav de prægtige *Lessonier*, *Durvillæer*, *Macrocyter*, som spille en saa vigtig Rolle langs de peruanske og chilenske Kyster.

Af *Florideernes* Orden indtage *Ceramieerne* omtrent samme Rolle som i vore Vande; dog gjælder dette ikkun om den atlantiske Side. *Wrangelia penicillata* Ag. var. minor bedækker Koralklipperne i Fjæren ved Vera Cruz med et slimet blodrødt Lag. *Spyridia filamentosa* Harv. voxer sammesteds; og *Centroceras clavulatum* J. Ag. og *Ceramium diaphanum* Harv. findes parasitisk indblandede imellem alle tidligere omtalte Algearter

Cryptonemeernes Gruppe er riig paa Former. *Nemalion virens* n. sp. opdagedes paa Sydhavssiden imellem *Chnoospora*. *Liagorerne* ere især hyppige i den mexicanske Bugt. Foruden den bekjendte *Liagora ceranoides* Lmrx., fandtes to nye Arter, *L. pulverulenta* n. sp. og *L. leprosa* n. sp. ved Vera Cruz.

Galaxaura rugosa Lmrx. og *Microthoe lapidescens* Decne høre begge til Corallernes eiendommelige Algeformer i den mexicanske Bugt.

Octotylus furcellatus var. minor forekommer i Sydhavet ved Pochutla. Samme Localitet have to skjønne *Grateloupier*, *G. Sternbergii* var. *versicolor*. J. Ag. og *G. prolongata* n. sp., hvilken sidste er vanskelig at karakterisere fra den atlantiske *G. filicina*, dog findes ilandt Hundreder af Exemplarer ingen Overgang. — *Gelidium corneum* Lmrx. tilhører den atlantiske Side. Af den nye Slægt *Ahnfeldtia*, som er opstillet efter *Sphærococcus plicatus* Ag. og *S. concinnus* Ag., forekommer en ny Art, *A. gigartinoides* i Sydhavet ved S. Augustin.

Chondrieerne ere meget fremherskende i den mexicanske Bugt; de blive endog meget besværlige, idet man neppe finder Exemplarer af nogen Alge, hvorpaa ikke en eller anden *Laurencia* eller *Hypnea* voxer

parasitisk. — *Lomentaria parvula* Gaill. er funden meget sparsomt paa Bladene af Kernera ved Vera Cruz. *Laurencia tenuissima* Lmr., *L. dasyphylla* Lmr., *L. pinnatifida* var. *botryoclada*, *L. obtusa* var. *virgata* Ag., *L. papillosa* Ag. ere de langs Östkysten iagttagne Former.

*Rhodomeleer*ne höre ligeledes til de meget vigtige Grupper i det undersøgte Strög, isär ere *Polysiphonierne*, *Alsidierne* og *Acanthophorerne* meget individrige.

Af Slægten *Polysiphonia* ere följende Arter indsamlede: *P. perpusilla* n. sp. i Sydhavet ved St. Augustin; *P. dictyurus* n. sp., en af de skjönne Arter af Slægten, i Sydhavet, ved Pochutla; *P. intricata* var. *simplicior* J. Ag. paa Campeche Bank imellem Sargasser; *P. breviarticulata* Ag. ved Vera Cruz; *P. cuspidata* n. sp. meget sjelden ved Vera Cruz. — Af *Alsidium* findes ikkun de to bekjendte Arter, *A. triangulare* og *A. Seaforthii* J. Ag. i störste Mængde i den mexicanske Bugt. — *Digenea simplex* Ag., *Acanthophora Thierii* Lmr., *Amanina obtusiloba* J. Ag. paa Koralkalk eller parasitisk paa andre Alger i mexicanske Bugt. Den nye *Dichyurus occidentalis* fra Vera Cruz hörer til de interessanteste Opdagelser i denne Retning, da Slægten, som tidligere kun beroede paa en Art, idelig blev miskjendt og henført til de heterogeneste Former, som *Griffithsia*, *Cladostephus*, *Bindera* o. s. v.

Sphærococcoideerne, som skulle slutte denne Oversigt, ere isär vigtige ved den Rolle som *Hypnæa* spiller, idet denne Algeform sandsynligviis er den hyppigste i det tropiske Atlanterhav. *H. spinella* J. Ag. og *H. musciformis* karakterisere saaledes den mexicanske Bugt, medens den nye *H. pannosa* tilligemed dens var. *erecta* forekommer i Sydhavet, overdragende Granitklipperne med et tommetykt næsten læderagtigt tæt sammenfiltet Teppe af betydelig Udstrækning.

Gracilarier ere kun fundne paa den atlantiske Side, nemlig *G. confervoides* Grev., *G. compressa* var. *fastigiata* og *G. cervicornis* J. Ag.

Fra Professor *Hiort* i Soröe havde Selskabet modtaget följende Skrivelse:

Ærbødigst Promemoria!

Undertegnede har i flere Aar samlet Materialier til et Skrift, som passende vilde kunne kaldes Glossarium anglo-danicum, og jeg har i Aaret 1843, da jeg forfattede Akademiets aarlige Program, bekendtgjort nogle Prøver af mine Samlinger, som "Tillæg" til dette Program, hvilket jeg herved tillader mig at oversende det Kongelige Selskab, for derpaa at grunde et ærbødigst Andragende. — Jeg beder nemlig, at Selskabet vilde gunstigen lade dette "Tillæg" nærmere undersøge og dernæst erklære mig, hvorvidt jeg turde gjøre mig Haab om, at Det, i sin Tid, vilde understøtte Trykningen af et saadant Glossarium. Jeg kan nemlig ikke gjøre mig Haab om at finde en Forlægger, der sømmeligen udstyrede det — dog menes ikke hermed en vis Elegans, som Programmet, i Anledning af Hs. Majestæts Fødselsfest, er trykt med —; men derfor kræver just Hensyn til mine andre Studier og andre paa-begyndte Skrifter, at jeg maa stræbe at faae at vide, 1) om jeg efter mere vedholdende Anstrengelse kan vente at faae dette Glossarium udgivet strax efter Fuldendelsen, eller 2) om det mere langsomt skal udarbejdes, for, efter min Død, at blive henlagt til Enkeltes Eftersyn i et eller andet Bibliothek.

Allerærbødigst

P. Hiort.

Sorøe den 3 Februar 1846.

Den i denne Anledning nedsatte Comitee, bestaaende af Conferentsraad *Werlauff*, Etatsraad *Molbeck* (Affatter) og Professor *N. M. Petersen*, afgav herover følgende Betænkning:

"Det i vedlagte Andragende fra Hr. Professor, Lector ved Sorøe Academie og Ridder af Dannebrog, *P. Hiort* bebudede videnskabelige Arbeide, hvorover det Kongel. Danske Videnskabernes Selskab har behaget at ville modtage Undertegnedes Betænkning, fortienner upaatvivlelig Selskabets, ligesom overhovedet videnskabelige Sprogforskeres og Sprogkyndiges Opmærksomhed og Deeltagelse. Det er det bekjendte, for den nordiske Sproghistorie i høi Grad mærkværdige Slægtskabsforhold, som finder Sted, saavel imellem det ældre *engelske* og *skotske* Skriftsprog og det *Danske* Sprog, som imellem dette og adskillige af det endnu levende *engelske* og *skotske Almuesprogs* Dialecter, Hr. Professor Hiort agter at

oplyse ved et Glossarium anglo-danicum, eller en Ordbog over saadanne i Skrifter og i hine Dialekter forekommende gammel-engelske Ord, der have Liighed med tilsvarende danske, og ved disse kunne forklares. Et saadant lexicalske Arbeide, hvortil Hr. Professor Hiort i flere Aar har gjort betydelige Samlinger, hvilke han endnu idelig arbeider paa at udvide, vil ei allene i sig selv give et rigt og interessant linguistisk historisk Udbytte; men det vil kunne afgive vigtige Bidrag til den historiske Oplysning af vort Modersmaals, det nyere danske Sprogs Oprindelse og Dannelse; det vil, yderligere bestyrket og forklaret ved den grammatiske Indledning, hvormed det er at ønske og formode, at Forfatteren vil ledsage et saadant Værk, tiene til Oplysning af det vigtige Moment i vort Sprogs Historie, som fremtræder i *Ligheden imellem det Danske og det ældre engelske Skriftsprog*, netop i hin Middelaldersperiode, hvori der hos os selv hersker en beklagelig Fatigdom paa danske Sprogværker. — Professor Hiort har, i sit Program "om det engelske Conjugations-system, med et Tillæg om Forholdet imellem Engelsk og Dansk" (Soröe, 1843) S. 116—121, fremhævet dette og mere andet, som kan tiene til at bevise Nyttens og Interesses af Undersøgelser og Ordsamlinger, der kunne lægge hine historiske Forhold imellem *Dansk* og *Engelsk* for Dagen; ligesom han ved de i Tillægget meddelte Prøver, af forskjellig Art og forskiellige Kilder, tagne af Materialierne til bemeldte Glossarium, *practisk* har viist, i hvor mangfoldige Tilfælde et saadant Arbeide vil kunne tiene til *begge* Sprogs Oplysning.

Vi kunne saaledes ikke andet end være af den Formening, at Hr. Prof. Hiorts Foretagende, i et engelsk-dansk Glossarium nøiere at oplyse begge Sprogs Slægtskabsforhold og Ordliighed, vil blive ligesaa vigtigt og gavnligt for den danske Sprogforskning, som hæderligt for vor Literatur, baade i og udenfor Danmark; og da et Arbeide af den Natur, som dette har, upaatvivlelig ei vil kunne fremmes, uden offentlig Understøttelse til Trykningen: troe vi at have al Grund til paa det bedste at anbefale det den Liberalitet, hvormed det Kgl. Videnskabernes Selskab, i mange Retninger, virker for den fædrelandske videnskabelige Literatur. Men da Værket synes at være endnu langt fra dets Fuldførelse, og Selskabet dog behøver fornøden Kundskab om dets Beskaffenhed, dets Størrelse, og Maaden hvorpaa det vil kunne udkomme, samt hvilken Understøttelse dertil vil udfordres: tillade vi os (i Henhold til Forfatterens

egne Yttringer, i hans Skrivelse til Selskabet af 3. Februar) at foreslaae: at

Selskabet vilde opmuntre Professor Hiort til at skride frem i Udarbeidelsen af det omtalte dansk-engelske Glossarium; og tillige yttre det ønskelige i, at det ledsages af en kort grammatisk Indledning; ligesom at Selskabet derhos vilde tilkjendegive ham, at det, naar Værket er fuldført, eller dog er fremmet saa vidt, at en Prøve deraf kan forelægges og Værkets Størrelse omtrent kan angives, vil findes villigt til, paa en med Forholdene passende Maade, at understøtte dets Trykning.

Kiöbenhavn den 12te Mai 1846.

Werauff. C. Molbech. N. M. Petersen,

Selskabet bifaldt denne Betænkning.

Selskabet havde modtaget:

Flora Batava, 137-141.

Mödet den 29de Mai.

Etatsraad *Molbech* oplæste 1ste Afdeling af en Afhandling, "om det danske Skriftsprogs historiske Udvikling, med Hensyn paa dets nærværende Forhold."

Det danske Skriftsprog, Organet for den Literatur, som endnu er, og formodentlig ogsaa vil blive fælles for den danske og norske Nation, maa betragtes som det nyeste af alle europæiske; skiöndt Skriftsproget selv kan kaldes endeel ældre end *Litteraturen*. Denne begyndte først, med nogen Fuldstændighed, at udvikle sin Skikkelse fra Midten af det

18de Aarhundrede; men et dansk Skriftsprog var allerede til, skiøndt fattigt og uden Fylde, i det sextende. Det holdt sig, men nedtrykt og forarmet ved Udviklingen af den lærde og videnskabelige Literatur i det *latinske* Sprog, hvori ogsaa Danmark tog en ikke uberømmelig Deel, i det 16de og 17de Aarhundrede; det sluttede sig ogsaa allerede fra *Luthers* Tid til den *höitydske* Sprog-Udvikling, ligesom tidligere til den nederlandske og engelske; det havde imidlertid i hine Aarhundreder bevaret endeel mere af dansk Eiendommelighed i Sprogtonen og Ordforraadet, end da vort Skriftsprog, efter en betydelig Synken til barbarisk og pedantisk Udartning — hvori det omtrent holdt Skridt med Tydskland — begyndte at hæve sig, at udvoxe og forme sig til literair Udvikling. — Disse Forhold og en meget sildig Literaturdannelse, maatte nødvendig ytre en betydelig og særegen Indflydelse paa Skriftsproget. Det var naturligt, at da det danske Folk endelig, imod Midten af det 18de Aarhundrede, begyndte at tilegne sig den europæiske aandelige og videnskabelige Cultur, var der et föleligt Misforhold imellem det aandelige Stof, man behövede at optage, og den endnu indskrænkede, forsömt Sprogdannelse. Dette havde man ogsaa langt tidligere fölt og udtalt. Imedens enhver Lærd og Videnskabsmand i Danmark endnu neppe kiendte nogen anden Sprogform, at bevæge sig i som Forfatter, end den latinske, fandtes der dog, endog blandt Universitetets Professorer en *Rasmus Bartholin*, der i en *latinsk* Oration (1674) i de stærkeste Udtryk formanede og opmuntrede sine Landsmænd til Modersmaalets Brug og Uddannelse til Skriftsprog; ja endog fremstillede Nödvendigheden af at danne en *populair Literatur* i Landets Sprog, hvis man vilde fremme Nationens aandelige Dannelse, tilligemed dens Stigen i Nationalvelstand ved nyttig Kundskab og practisk Indsigt.

Dermed saae det dog endnu fattigt ud indtil *Holberg* lagde *Grunden* til en dansk Literatur; hvilket man nöiagtigere kan sige, end at han var *Skaber* af en *Literatur* i Danmark, som neppe en heel Menneskealder efter hans Död kunde siges at være skabt eller udviklet. Dog var det endnu overhovedet den *ældre* danske Sprogbrug og Sprogtone, som denne aandfulde og vittige Forfatter fulgte og overholdt. Men, en Fiende af alt ængsteligt Pedanterie, og begavet med en sielden Lethed i ethvert Slags stilistisk Production, ændsede han hverken i Skrivebrug eller Grammatik den strenge Consequents; var ofte mere skiödesløs, end correct, og var ugeneert i den hyppige Anvendelse af fremmede (nemlig

franske og latinske) Ord; som han heller vilde bruge, end blive stiv og fremmed, ved med eet at opgive en i hans Tid almindelig herskende Brug i den danske Prosa. Med al den Frihed og Lethed, hvormed han behandlede denne, og med al sin Mangel paa Purisme, blev han dog indenfor Sprogets egne Grændser i Charakter og Tone; og gav hos os det første glimrende Beviis paa (som sildigere Digtere ogsaa bl. a. have bestyrket), at det er giennem de geniale Forfattere, ikke ved de kritiske Sproglærdes, Puristers, lingvistiske Antiquarers og Ortographers Bestræbelser, at et Sprog danner og forædler sin Skikkelse, saaledes som den udvikler sig i en Literatur. — Man feiler ogsaa meget, naar man taler om en væsentlig Forskiel imellem den Holbergske Sprogcharakter og Stil, og vore Tiders. Man kan opvise en, hundrede Aar yngre, fortrinlig dansk Stilist, hos hvem man endnu kan finde mærkværdige Liigheder med Holberg, et Slags Sproglægtskab, der ligger i Stilens indfødte Charakter, i den ægte *Danskhed* i Sproget, som bl. a. ogsaa Baggesen i fortrinlig Grad eiede.

Efter Holberg indtraadte snart et Forhold i den fortsatte Sprogudvikling, hvori det bliver tydeligt nok, at den aandelige og videnskabelige Dannelse hurtigt fremskridende Udvidelse snart maatte føle en stærk Trang til en hertil svarende rigere Sprogfylde, en Opdyrkning og Forædling af de stilistiske Organer og Kræfter i Sproget, der maatte søge at holde Skridt med Nationens Kultur. Det danske Skriftsprogs Former og Elementer vare allerede i Aarhundreder dannede og formfæstede i en egen Retning. Denne havde *Holberg* ikke forladt; ligesaa lidt kunde den forlades af de danske Prosaister, som fra Midten af det 18de Aarhundrede gik videre i at berige, danne og forædle Skriftsproget i flere Literaturgrene. I Sprogkulturen ligger en vis Naturgang og Naturnødvendighed. Ligesaa lidt som man har seet noget andet nyere Sprog i Europa vende tilbage til sin Oldtid, til forældede Sprogkilder og Sprogformer: ligesaa lidt kunde de danske Forfattere i det 18de Aarhundrede gaae tilbage til en rigere grammatisk Organisme, og iøvrigt ypperlig Ordskat, men i en fattigere Literaturkreds, hvorfra Nordens nyere Sprogform engang er udrunden. Man kunde ikke søge sine umiddelbare Sprogmonstre blandt islandske Skialde og Sagaskrivere, hvis Literatur standsede, da Europas moderne Cultur begyndte, med den gienfødte Fortrolighed med Grækenlands og Roms Classikere. — Vi havde i Danmark

et Skriftsprog, i hvis Dannelse allerede for Aarhundreder siden den *siællandske* Sprogart eller Dialect havde faaet den Overvægt, som en fuldkomnere Cultur formedelst Brugen i Hofsproget og hos Adelen maa have givet den. Man har ingen Love eller Vedtægter, nedskrevne i den *jydske* Dialect; (ikke engang den jydske Lovbog, de slesvigske Stadsretter eller senere Haandskrifter, som tilhøre Jylland, fremvise meer end ubetydelige Stænk af jydske Dialect i den siællandsk-danske Form). Endnu mindre har man jydske *Folkeviser* eller Skrifter i Prosa, fra Skriftsprogets senere Udviklingstid, saa lidt som noget Spor til at Fyens, eller andre danske Öers Mundarter have gjort sig giældende i den danske Sprogdannelse.

I denne Sprogets Udvikling havde det derimod, allerede tidligt nok, i flere Retninger sluttet sig til den *nedersaxiske* Hovedform af det tyske Sprog; (hvorved upaatvivleligt ogsaa den afgiorte Liighed imellem *dansk* og *engelsk* Sprogcharakter, stilistisk og tildeels grammatisk Organisme, staaer i Forbindelse). Denne Henböining imod tysk Sprog og Literatur fremtraadte ogsaa under det danske Skriftsprogs Udvikling i det 18de Aarhundrede; den betingedes med Nödvendighed, ikke allene ved locale Forhold; men ved hele Sproghistorien. Men det var ligesaa lidt i denne nyere Tid, som i ældre Perioder, en oplösende og destruerende Sprog-Proces. Det danske Sprog laante og tilegnede sig meget fra Tydskland; *men det blev aldrig fortydsket*. Det har, som en sprogkyndig og sprogvant dansk Forfatter nylig har sagt, under alle Omkiftelser "*holdt sig friskt i sin Kiærne*;" det er, uagtet saa megen Indtrængen fra den tyske Side, "*dog i Rod og Stamme blevet sig selv*." Der fremgik aldrig af Tydsk og Dansk et tredie, et nyt Sprog; saaledes som man kan sige, at det nyere *Engelske* fremgik ved Sammenstöd og S sammensmeltning af *Angelsaxisk-Dansk* og *Normannisk-Fransk*. — Hvorledes den danske Sprogudvikling fremdeles er gaaet frem i Skikkelse — hvorledes den först aldeles har udstödt det latinsk-franske Ordstof, hvoraf vort Skriftsprog vrimlede endnu i Holbergs Tid — hvorledes det (fornemmelig i det 19de Aarhundrede) har skilt sig ved en Mængde undværlige Tydskheder i Ord, Udtryk og Sprogvendinger — og hvorledes det kiendeligen, i Stedet for at *fortydskes*, gaaer frem i at stræbe mod en höiere Reenheds Forædling — uden at ville lem-læste, eller forvende og forvride sig selv, ved at bortkaste organiske Elementer, som det ikke mere kan skille sig ved, eller belemsre sig med

fremmede og forældede, hvormed det ikke kan assimilere sig — dette har Forf. søgt i følgende Afsnit af denne Afhandling at angive.

Professor *Schow* havde, som Redacteur af Selskabets Skrifter indgivet et Forslag angaaende Fortsættelsen af disse. — En i denne Anledning nedsat Comitee, bestaaende af *Proponenten*, Prof. *Madvig* og *Secretairen*, afgav følgende Betænkning:

“Det Kgl. Videnskabernes Selskab har forlangt vor Betænkning over et af medundertegnede *Schow* indgivet Forslag angaaende Fortsættelsen af dets Skrifter. Vore fælles Overveielser have ikke givet os Anledning til nogen væsentlig Afvigelse fra dette Forslag og vi gjengive det derfor her, kun med de Forandringer i Fremstillingen, som ere blevene nødvendige ved den Beslutning, at Betænkningen skulde trykkes, altsaa ikke maatte trænge til de mundtlige Forklaringer og Fremviisninger af *Pröver*, som ellers vilde have ledsaget den. Vi fremsætte da her Forslagets forskjellige Led og deres Grunde.

1. Den nærværende Række af Selskabets Skrifter afsluttes med den naturvidenskabelige og matematiske Afdelings 12te og den filosofiske og historiske Afdelings 7de Bind, og derpaa begyndes en ny Række.

Selskabets Skrifter have allerede ofte været afbrudte saaledes, for at danne nye Rækker. Den første Skriftsamling udgjorde 12 Bind, den 2den 5, den 3die 6 og den, som nu skulde sluttes og som har to Afdelinger, kommer til at indeholde 12 Bind naturvidenskabelige og matematiske, 7 Bind filosofiske og historiske Afhandlinger. Det behøver neppe at siges, at man ved at begynde en ny Række, letter Anskaffelsen af Skrifterne for Mange. Herved vindes ogsaa den Fordeel, at man let kan indføre nogle ønskelige Forandringer i Skrifternes Indretning:

2. Titelen for den nye Række kunde enten være:

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs naturvidenskabelige og matematiske Afhandlinger, 2den Række Bind
for den ene Afdeling.

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs filosofiske og historiske Afhandlinger, 2den Række Bind
for den anden Afdeling, eller den kunde være:

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter, 5te Række,

hvortil föiedes:

naturvidenskabelig og mathematisk Afdeling, eller filosofisk og historisk Afdeling, med Talangivelse for Bindet.

For det første af disse to Forslag kunde anföres, at man ikke har benævnet de tidligere Rækker med Ordet Række og et tilsvarende Tal; men den vigtigste Grund for samme synes at ligge deri, at Citationer af Skrifterne blive mindre vidtlöftige end ved Betegnelismaaden Nr. 2. For denne sidste kunde man derimod anföre, at den synes mindre Misforstaaelse underkastet.

Vi have ikke villet foreslaae at kalde dem nye naturvidenskabelige og mathematiske, nye filosofiske og historiske Skrifter, fordi dette ikke passe i den Rad af Fortsættelser, som Löbet af flere Menneskealdere sandsynligt vil foranledige.

3. I den nye Række af Selskabets Skrifter optages ikke Oversigterne; men hver 4 Aargange samles i eet Bind, med fælles Titel og Register. Dette skal ikke ophæve den nærværende Skik, at give hver Aargang en egen Titel og Register.

Vel er den hidindtil fulgte Fremgangsmaade ikke indfört uden vigtige Grunde. Man vilde sikkre disse Oversigter, som udgjöre en omstændelig Fremstilling af Selskabets Historie, mod Undergang, hvilket bedst skeer paa denne Maade. Den Indvending, at man herved ofte i samme Bind fik baade Afhandlingen og Udtoget deraf, fandtes ikke nok til at fraraade dette; da de færreste Læsere strax gennemgaae nöie alle Afhandlingerne, og derfor gjerne modtage en kort Oversigt over Indholdet. Man lod sig heller ikke afholde fra denne Indretning, derved at man maatte gjentage de samme Udtog i begge Skrifternes Afdelinger; da Udtogene af de i den ene Afdeling indföerte Arbejder ikke kunde være uden Interesse for Læseren af den anden. Imidlertid lader det sig ikke nægte, at denne dobbelte Meddelelse föröger Udgifterne til Skrifternes Trykning betydeligt. Vi haabe at den foreslagne Indretning, nu da Oversigterne komme i Boghandelen, vil være tilstrækkelig til deres Bevaring.

At trykke Oversigterne i samme Format som Skrifterne, og tage deraf saa stort et Oplag, at et til Skrifterne tilstrækkeligt Antal af Exemplarer kunde henlægges dertil, synes mindre raadeligt, deels fordi Oversigterne nu allerede i adskillige Aar have været trykkede i Octav, deels fordi dette Format bedre passer for de smaa maanedlige Hefter, som undertiden ei udgjöre et heelt Ark.

4. Den nye Skriftrække trykkes paa samme Papir, i samme Format og med samme Typer som nærværende Betænkning og vedhængende Pröveblad.

Man vil see at herved bliver Trykken sparsommere end hidindtil. Istedet for 30 Linier til 57 Bogstaver paa Siden, faaes efter Forslaget 37 Linier til 72 Bogstaver, det er: istedetfor omtrent 1700 Bogstaver paa Siden faaes nu omtrent 2600; altsaa ville 2 Ark efter den nye Tryk

optage 3 Ark efter den gamle. Det nye Papir er bedre end det hidtil brugte. Andre Prøver ere blevne fremviste i Selskabet og kunne atter fremvises.

Kjöbenhavn d. 7de Mai 1846.

H. C. Örsted.   **Schow.**   **Madvig.**
Betænkningens Affatter.

Selskabet billigede de i denne Betænkning fremsatte Forslag. I Henseende til de to Alternativer under Nr. 2 valgtes det sidste, hvor- efter de nye Samlinger ville udkomme under Titel af 5te Række.

Polytech. Candidat *Holten* havde indsendt et Arbeide over Ebbe og Flod ved Bandholm. — Dén i den Anledning nedsatte Comitee afgav derover følgende tvende Betænkninger.

„I den Undersøgelse, som Cand. *Holten* har tilsendt Videnskaberne Selskab angaaende Ebbe og Flod ved Bandholm har han deels givet en detailleret Fremstilling af de Forandringer, der paa dette Sted ere blevne iagttagede i Vandstandens Höide fra Begyndelsen af Juni og til Slutningen af October 1844, deels meddeelt de Resultater, som han har troet at kunne udlede af Iagttagelserne. Hvad Iagttagelserne selv angaaer, har Comiteen kun at anföre, at det anvendte Apparat synes at have været fuldkomment hensigtssvarende; forsaavidt derimod Forfatteren har anvendt de umiddelbare Resultater af Iagttagelserne paa den Maade, at han först har søgt at borteliminere de ikke periodiske Forandringer i Vandstandens Höide, og derpaa er gaaet over til at bestemme de periodiske Forandringer, da kan vel herimod bemærkes, at en saadan Behandling af Problemet ikke kan ansees for aldeles correct, men Comiteen antager dog ikke at der bör lægges videre Vægt paa denne Indvending, eftersom det dog ikke kan drages i Tvivl, at de Spørgsmaal, hvorpaa det især kommer an, ere blevne fuldstændigt oplyste, idet det ved Forfatterens Iagttagelser og videre Undersøgelser er blevet tilstrækkeligt beviist, at der ved Bandholm existerer en regelmæssig Ebbe og Flod, ligesom der ogsaa er Grund til at antage at Forfatterens Bestemmelser af de nærmere Omstændigheder ved Phænomenet ere saa nøiagtige, som

den korte Iagttagelsesrække har tilstedet. Sammenholder man nemlig de for Bandholm meddelte Resultater med de tilsvarende for det nærliggende Karrebek, da viser sig for det første en fuldkommen Overensstemmelse med Hensyn til Middelhöiden af Flodbølgen, idet Differensen imellem Bestemmelserne for begge Steder kun udgjör 1 Tomme, medens, hvad Havnetiden angaaer, hvilken for Bandholm er funden at være 13 T. 1' og for Karrebek 13 T. 52', Forskjellen ikke heller er større, end at den kan forklares ved Forskjellighed af Havnenes Localiteter hvorved imidlertid kan bemærkes, at der ved Angivelsen af Havnetiden er indløbet en Urigtighed for Forfatteren, idet han nemlig enten har addert Meridiandifferensen imellem Greenwich og Bandholm, hvor den skulde subtraheres, eller maaskee ved Afskrivningen forvexlet Havnetiden efter Greenwich og Bandholmer Meridian med hinanden, i hvilket Tilfælde Havnetiden for Bandholm bliver fuldkommen overensstemmende med den for Karrebek. Endelig kan det ogsaa anföres som en Omstændighed, der taler for Rigtigheden af Forfatterens Resultater, at Mellemtiden imellem Höivand og Lavvand, samt Mellemtiden imellem Lavvand og Höivand ere fundne saaledes, at de tilsammen udgiöre det rigtige Interval imellem to paa hinanden fölgende Höivande eller Lavvande.

Forsaavidt Forfatteren skulde önske at faae sit Arbeide bekiendtgjort i Selskabets Skrifter, troer Comiteen blot at burde bemærke, at det ikke synes nödvendigt at optage alle Iagttagelserne i den originale graphiske Form, hvori de ved denne Leilighed ere blevne meddelte, men at det formeentlig vil være tilstrækkeligt at beholde denne Form for eet Interval af 7 Dage, og at de forövrigt kunde fremstilles ved Hjelp af en Tabel, omtrent som Tab. II., til hvilken Forfatteren kunde referere sine Bemærkninger.

Den 21de Jan. 1846.

Schifter. Olufsen. Hoffmann.

Betænkningens Affatter.

„Det Kongelige Videnskabernes Selskab har under 21de Marts begiært Comiteens yderligere Betænkning om den af Hr. Cand. *Holtén* indsendte Undersögelse om Ebbe og Flod ved Bandholm, og om den senere indsendte Fortsættelse af Observationerne.

I det Comiteen henholder sig til dens under 21de Januar afgivne Betænkning, skal den nu blot tilføie: at skjönt den er enig i at Cand. Holtens Arbeide, ikke kan ansees som nogen egentlig Afhandling, og at saaledes den 19de § i Selskabets Vedtægter, efter dens Mening, ikke ligefrem kan anvendes derpaa, saa har det dog afgivet et saadant Resultat og kostet saamegen Flid og Tid, at det fortjener Selskabets Opmærksomhed og Paaskjønnelse, hvilken Comiteen, under nærværende Omstændigheder, ikke troer at kunne vises Forfatteren paa mere passende Maade, end med Tildelelsen af Selskabets Sölvmedaille.

Med Hensyn til de fortsatte Observationer skal Comiteen bemærke: at da de allerede beregnede Iagttagelser have tilstrækkelig beviist, at der findes regelmæssig Ebbe og Flod ved Bandholm, og Resultatet tillige stemmer med ældre Erfaring om Störrelsen deraf, saa mener Comiteen, at man ikke tör love sig andet Udfald af fortsatte Beregninger; den kan derfor ikke anbefale Selskabet at anvende nogen Bekostning derpaa.

Kjöbenhavn den 1ste Mai 1846.

Schifter. Olufsen. Hoffmann.

Betænkningens Affatter.

Selskabet tilkjendte Cand. Holten sin Medaille i Sölv.

Selskabet havde modtaget:

Versuch einer Monographie des tergipes Edwardsii, ein Beitrag zur Natur- und Entwicklungsgeschichte der Nacktkiemer, angefangen 1840, abgeschlossen 1843 von *Alexander von Nordmann*, Professor und Gartendirector zu Odessa. St. Petersburg. 4to.

Magnetical and meteorological observations made at Washington under orders of the honorable secretary of the navy, 1838 by lieutenant *J. M. Gilliss* U. S. N. printed by order of the senate of the united States. Washington 1845. 8.

Trattato del magnetismo e della elettricità, dell' ab: *Francesco Zantedeschi*, professore di fisica e mathematica applicata nell' *A. R. Liceo di Venezia* etc. Part. 1. Venezia 1844. 8.

Barometer, reduceret til 0 ^e Reanurr.		Thermometer i Skysse mod Nord.				Regn, Snece etc.		Vindens Retning		Middeltemperatur. 45 Aar	
9 Form. Middag.	4 Efter- middag.	2 1/2 Fod over Jorden. Middel Corr.-0092	7 Form.	2 Ethem.	2 Fod i Jorden. Middel.	2 Fod un- derdag. Vande. Middel.	4 Gange i Døgnel.				
1	340,0 ^o 22	340,0 ^o 44	340,0 ^o 20	5075	402	805	502	504	174	NW. NW. WNW. WNW.	Middeltemperatur. 1886
2	336,01	334,16	334,40	611	32	838	52	53	034	W. SW. NW. WNW.	1-10 6924
3	335,35	336,03	336,44	510	43	63	53	56	—	NW. NW. NW.	11-21 943
4	338,28	338,61	337,81	520	43	79	54	60	160	NW. NW. SO.	22-31 040
5	335,35	338,33	337,57	528	45	73	54	52	046	NO. SO. OSO. OSO.	1-31 839
6	336,04	338,88	335,37	428	45	48	54	47	—	SO. SSO. OSO. OSO.	—
7	334,10	334,33	334,41	501	37	72	54	47	046	Regn 1 —	—
8	335,65	335,21	333,33	835	60	120	55	55	—	Regn 2 —	—
9	336,59	337,40	338,06	736	71	97	58	60	047	Regn 2 —	—
10	338,72	338,60	338,21	913	87	116	61	61	—	—	—
11	338,38	339,91	339,13	1028	88	133	65	64	—	SO. SW. O.	Maanedl.
12	339,39	339,33	339,08	905	66	129	69	72	—	S. NO. NO. O.	—
13	338,74	338,53	338,74	848	72	115	71	80	—	O. NO. NO. SO.	—
14	338,47	338,14	338,40	823	61	128	73	77	—	O. O.	1846
15	338,81	338,93	338,91	891	60	143	74	77	—	O. NO. NO. SO.	—
16	338,15	337,50	335,91	768	72	86	74	75	159	S. SO. OSO. OSO.	—
17	338,66	331,82	314,17	933	80	145	75	77	049	Regn 34 —	—
18	332,05	332,34	322,77	1210	110	161	80	85	—	Regn 2 —	—
19	333,25	333,88	334,88	1071	98	137	80	85	—	Regn 3 —	—
20	337,18	337,50	337,34	1215	109	154	83	91	—	Regn 1 —	—
21	337,62	337,61	337,97	1236	108	163	86	92	—	Regn 24 —	—
22	338,81	338,93	338,66	1468	127	177	90	98	007	Regn 2 —	—
23	339,39	339,37	339,37	1260	103	158	94	109	—	Regn 2 —	—
24	339,44	339,33	338,38	1046	84	127	96	102	035	Regn 4 —	—
25	337,05	336,63	336,69	888	86	113	95	94	070	Regn 41 —	—
26	334,49	334,70	334,90	884	81	114	94	94	054	W. NW. NW. NNO.	—
27	333,34	333,50	333,19	843	68	113	93	87	127	Regn 124 —	—
28	334,18	334,51	335,38	865	82	115	92	89	—	Regn 9 —	—
29	337,42	334,51	335,68	966	91	125	91	93	—	Hagl *	—
30	337,80	338,36	338,68	1010	109	145	92	92	—	—	—
31	337,27	337,57	337,57	1210	92	123	93	96	—	—	—

*) 4 Observationer daglig. Kl. 7, 12, 2 og 11.

Vindforhold.
1846 50 Aar

Maanedl.
Vandmængde.
1846 39 Aar

9,62ParLin. 19,34ParLin.

1846 7955

8,82

10,54

5,19

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

Oversigt

over det

Kongelige danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

i Aaret 1846.

Af

Conferentsraad og Professor **H. C. Ørsted**,
Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmænd, Selskabets Secretair.

Nr. 6.

Mödet den 12te Juni.

Conferentsraad *H. C. Ørsted* forelæste en undersøgende Samtale, hørende til det Skjønnes Naturlære, og som nærmest knyttede sig til Vandspringet; men ved denne Betragtning af en bestemt Gjenstand, mener Forfatteren tillige at belyse en Deel af det Skjønnes Naturlære i Almindelighed. Grunden til den Fornöielse, et Vandspring opvækker hos os, er den Mangfoldighed af Naturtanker, som udtrykkes deri. Vel gjør man sig under Nydelsen ikke Rede derfor; men vor indre Sands, som er frembragt og indrettet efter de samme Fornuftlove som den ydre Natur, föler en Tilfredsstillelse ved Indtrykket af de under en Enhedsform sammentrængte Naturtanker. Allerede det, at Vandet stiger imod Tyngden, fremkalder Fölelsen af en skjult löftende Kraft. Den stigende Tykkelse af Vandstraalen, fremstiller os en fortsat Voxen, og meddeler os derved Fölelsen af en alle Dele gennemtrængende lovbunden Virk-

somhed. Straalens Adsplittelse i utallige Draaber, hvorved der for Æt ligesom dannes mangfoldige nedhængende Grene, forstærker endnu denne Følelse. Draabernes paraboliske Baner fremstille uagtet mangfoldige smaa Afvigelser, een Hovedform, Udtrykket af en rig Tankeenhed. Den Lysets Brydning og Tilbagekastning, som bevirkes ved alle disse bevægede Draaber, og nærmere bestemmes ved de i dem foregaaende Svingningsbevægelser, forøger endnu Indtrykkets Mangfoldighed og Livlighed, uden at træde ud af den Grundeenhed i Virkningen, som sammenholder det hele Indtryk. Den svage næsten umærkelige Lyd, som Draaberne foraarsage ved deres Vexelvirkning med Luften, og den stærkere, som de frembringe ved deres Fald, staaer ikke mindre under samme Eenhedslov. Saaledes erholde vi da en sammenstemmende Virkning paa vorø to ædleste Sandser. Det forstaaer sig at meget smaa Vandspring ikkun frembringe en ubetydelig Virkning paa os, ja vel endog ved Bitanker, f. Ex. om en mislykket Bestræbelse kunne frembringe et ugunstigt Indtryk; men dette henhører til de i Sagens egen Natur begrundede Undtagelser. Nogle ganske usædvanligt høie og stærke Vandspring frembringe et i adskillige Henseender forskjelligt Indtryk fra det vi modtage fra de andre. De have, naar de betragtes i Nærheden ikke samme Overskuelighed, og frembringe en altfor stærk Lyd; derimod opvækker Kraften og Størrelsen et Indtryk, som er beslægtet med det Ophøiede. Han gjør opmærksom paa at det Ophøiede, det Livfulde og det Harmoniske i Naturen ere tre Grundformer for Yttringen af det Aandelige deri. Endeligen besvares den Indvending, at denne hele Betragtningssmaade af det Skjønne kunde synes altfor materialistisk, ved at bemærke, at hele Naturen er Frembringelsen af den evige Aand, og at det altsaa er denne, som gjennem Naturen virker paa os.

Selskabet besluttede at meddele Kammerherre, Grev *Knuth* til *Knuthenborg* en Taksigelse i Anledning af en Række Iagttagelser over Ebbe og Flod ved *Bandholm* med et Apparat, han selv dertil havde ladet forfærdige, og hvilke Iagttagelser han havde meddelt Selskabet.

Selskabet havde modtaget følgende Skrifter:

Observations made at the magnetical and meteorological observatory at Toronto in Canada, printed by the order of Hr. Majestys Government, under the Superintendence of Lieut.-Colonel *Edward Sabine* of the Royal Artillery. Vol. I, 1840, 1841, 1842. London 1845. 4.

Transactions of the society of Edinburgh. Tom. XVI. P. I.

Proceedings of the society of Edinburgh. 1844 og 1845. Nr. 25 og 26, Register 1832—1844.

Transactions of the society of Edinburgh. T. XVII. P. I. or Observations in magnetisme and meteorology made at Makerstowe in Scotland in the observatory of General Sir *T. M. Brisbane*, Bart. 1841. 1842. under the direction of *E. Russel* Esq. in 1841 and of *John A. Brown* Esq. in 1842, the whole edited by *John A. Brown* Esq. Edinburgh 1845. 4.

Magnetische und meteorologische Beobachtungen zu Prag, in Verbindung mit mehreren Mitarbeitern ausgeführt und auf öffentliche Kosten herausgegeben von *Carl Kreil*, Director der K. Sternwarte. 6 Jahrgang 1845. Prag 1846. 4.

Magnetische und geographische Ortsbestimmungen in Böhmen ausgeführt in den Jahren 1843—1845 von *Carl Kreil*, Director der Sternwarte u. s. w. Prag 1846.

Über die periodischen Erscheinungen im Pflanzenreiche von *Carl Fritsch*, k. k. Cameralconcepts-Praktikanten u. Mitgl. d. Böhm. Ges. d. Wiss. Prag 1846.

Philosophical Transactions of the Royal society of London. 1845. I. II. Proceedings of the Roy. soc. of London. 1845. Nr. 61.

Præsidentens Tale 1845, og Medlemslisten 1845.

Nachrichten über die Universität und Königl. Ges. der Wissenschaften zu Göttingen. 1845. 8.

Handbuch der Mineralogie von *J. F. L. Hausmann*, 2 Th. 3 Abth. zweite gänzlich umgearbeitete Ausgabe. Gött. 1846. 8.

Kgl. Vetenskaps-Academiens Handlingar 1842 og 1843.

Årsberättelser om Botaniske Arbeten och Uptäkter til Kgl. Vet.-Akademien af *Wickström*. 1839—42.

Årsberättelser om framstegen i Kemi och Mineralogi af *Jac. Berzelius*.
1844. 1845.

Årsberättelse om Zoologiens framsteg, 3 Dele, af *Sundewall, Boheman,*
Lovén.

Öfversigt af Kgl. Vet.-Academiens förhandlingar 1844 og 1845. Nr.
1—7.

Tal af Kgl. Vet.-Acad. Præsens Herr *Hans Järta*, hållet 31 Marts 1839
på hundra årsdagen efter Academiens Indstiftelse. Stockholm.
1843. 8.

Tal af Kgl. Vet.-Acad. Præsens Friherre *Brinkmann* 31 Marts 1843.

Om Hinduernes theogonie, philosophie och kosmogonie af *M. Björn-*
stjerna. 1843. 8.

Mödet den 26de Juni.

Prof. *Steenstrup* meddelte nogle Iagttagelser over de danske Arter af Slægten *Frøe (Rana)* Han gjorde først opmærksom paa, at der under det linneiske Navn *Rana temporaria* hidtil havde her i Landet været forvexlet idetmindste to meget forskjellige Arter, der baade i ydre Form og indre Bygning afveg meget fra hinanden; den ene er nemlig i Krop og Lemmer mere langstrakt og i Forhold til sin Størrelse mere spinkel bygget, samt har en budtere Snude og bredere Pande; hos den anden Art ere Bagkroppen og Baglemmerne mere muskelstærk byggede, Forkroppen er noget smalere, og Snuden er temmelig spids, hvorfor denne Art i det Hele har en smukkere Form end den førstnævnte; derhos er Panden hos denne Art smal og kjendelig hvælvet, og under Roden af den mindste Taa paa Bagfoden findes der en meget sammentrykt stor Knude, understøttet af en temmelig stor og flad Knokkel, og beklædt med en brusktagtig Hud, medens den tilsvarende Knude hos den førstnævnte Art er mere rundagtig, kun svag udviklet, beklædt med en blød Hud og kun understøttet af en meget liden Knokkel. Paa Grund

af disse og lignende Forskjelligheder troede Meddeleeren, at de nu bekendte *danske* Arter af Frøer bedst kunde adskilles ved følgende korte Skjælnemærker.

1ste Gruppe. Frøer, hvis Svømmehud paa Bagfødderne naaer lige ud til Langtaaens yderste Taaled; de fjerne sig ikke ret langt fra Vandene til nogensomhelst Aarstid. Hovedet nedtrykt og bredt; Hannen har under Forplantningstiden oppustelige Blærer under Struben.

1. *Rana esculenta* L. 3 gule Striber nedad Ryggen; den midterste af disse, der gaar ligefra Næsespidsen til Gadboret, er meget smal men den stærkest farvede (gul). Knuden under Roden af den mindste Bagtaae meget sammentrykt og temmelig stærk, ligelang med Taaens to ydre Led og udgjørende en Halvdel af hele Taaen*). Pandebeinet smalt, udhulet.

2den Gruppe. Frøer, hvis Svømmehud paa Bagfødderne naaer idethöieste kun til Langtaaens næstyderste Taaled; de fjerne sig efter Forplantningstiden meer eller mindre fra Vandene, hvori de have ynglet; Hovedet er höiere, og Ansigtets Sider staae mere steilt. Hannen uden oppustelige Blærer i Forplantningstiden.

2. *Rana oxyrrhinus* Stp. (= *R. temporaria* L. pro parte). Hovedet kegleformig tilspidset, Snuden spids, meget fremragende over Underkjæben; Knuden under mindste Bagtaaes Rod er sammentrykt, bruskhaard, og ligestor med samme Taaes tvende ydre Led, og $\frac{2}{3}$ af hele Taaen; Svømmehuden hos Hannen naaende til Langtaaens næstyderste Led, men hos Hunnen staae hele 3 Led af Langtaeen udenfor Svømmehuden; Pandebeinet hvælvet, smalt.

3. *Rana platyrrhinus* Stp. (= *R. temporaria* L. pro parte). Hovedet bredt afrundet, ovenpaa fladt, Snuden buet, kun lidet fremragende over Underkjæben. Knuden under mindste Bagtaaes Rod rundagtig-aflang, blød, kortere end samme Taaes to ydre Led, og $\frac{1}{3}$ af hele Taaen; Svømmehuden hos begge

*) Saaledes er idetmindste Forholdet hos alle de *danske* Individuer, Stp. har undersøgt. Manglen af mørk Plet bag Öiet er ikke karakteristisk, da den ofte er tilstede især i den yngre Alder, og da de andre Arter undertiden have den saa svag, at den aldeles ikke eller meget vanskelig kan skjælnes.

Kjøn naaende til det næstyderste Led af Langtaen. Pande-
benet fladt og bredt.

Foruden disse Karakterer tilföiede Stp. endnu, at Bækkenbenet hos den spidssnude Frøe (*R. oxyrrhinus*) var höiere og med en bred Kam foroven, hvorimod samme Been hos den butsnude (*R. platyrrhinus*) var lavere og trindere, og kun forsynet med en meget lav Kam; et lignende Forhold gik igjennem Halebenet, *Os coxygis*, der hos den spidssnude var stærkt sammentrykt og med en höi Kam, næsten i dets hele Længde, medens de hos den butsnude er længere, trindere, og kun med en svag Kam paa dens forreste Halvdeel. I disse Forhold nærmer den sig altsaa noget til *R. esculenta*, med hvilken den netop ogsaa har den stærkere Bygning tilfældes. I Farvetegningen udmærker *R. platyrrhinus* sig ved, at den altid har en noget lysere Linie midt nedad Ryggen, hvilken Midtlinie aldrig er smal som hos *R. esculenta*, men oftest $1\frac{1}{2}$ — $2'''$ bred; denne lysere Midtlinie mangle uden Undtagelse alle *R. oxyrrhinus*, hvorimod de tvende lysere Sidelinier ere i Reglen stærkt fremtrædende og gule.

Med Hensyn til de tvende för sammenblandede Arters Udbredning, bemærkede Stp., at begge syntes at forekomme overalt og omtrent lige hyppig paa Sjælland; dog er i forskjellige Egne snart den ene snart den anden mere fremherskende (saaledes *R. oxyrrhinus* i Soröes nærmeste Omgivelser). Udenfor Sjælland havde han seet *R. oxyrrhinus* i et eneste Exemplar blandt Krybdyr, der vare samlede i Omegnen af Lund i Skaane. Efter Prof. Nilsson skal der ogsaa i Sverrig være fundet en Art, som efter hans korte Beskrivelse minder meget om *R. oxyrrhinus*, da den skal være spidssnudet, have en nedskraaende Pande, og en höi Kam paa Halebenet som denne, samt derhos saa stærkt udringede Svømmehude paa Bagfödderne, at $2\frac{1}{2}$ — 3 hele Led staae udenfor Svømmehuden; men da Prof. Nilsson just lægger Vægt paa, at denne Art, som han kalder *R. arvalis*, har en lys Linie ned ad Ryggen, hvilken vore spidssnude Frøer aldeles mangle, medens de netop have det mørkere tegnede V paa Forryggen, der ikke skulde tilkomme *R. arvalis*, men blot den Art, som Nilss. anseer for at være den rette *R. temporaria* L., og da det ikke kan antages, at Prof. Nilsson skulde have overseet saa iöinefaldende en Karakter som den store skarpe Knude under Fodroden, eller det smalle convexe Pande-

ben*), og fl., kan det ikke ret vel gaae an at formode, at Nilsson skulde have havt vor spidssnude Art for sig. Skulde disse sidstnævnte Karakterer være oversete, kunde *Ns. R. arvalis* dog maaskee være *Hunnen* af denne Art, da han har havt for faa Individuer for sig, til at man af den angivne Farvetegning allene tör slutte sig til en Artsforskjellighed. Baade efter den senere umiddelbare Sammenligning, som Hr. Mag. *Liljeborg* har anstillet mellem Exemplarer, sendte fra Stp. til Museet i Lund, og de paa dette Museum opbevarede faa svenske Exemplarer af *R. arvalis* Nilss., og efter den Sammenligning, Stp. selv har kunnet anstille med et af de Lundske Original Exemplarer, hvilket velvilligt var ham overladt paa nogen Tid, er det imidlertid sikkert, at Nilssons *R. arvalis* er kun *Hunnen* af *R. oxyrrhinus*; og der forekommer blandt de danske aldeles lignende Farvevarieteter, hvor der tilsyneladende bliver en lys Ryglinie mellem de imod begge Sider samlede mørkere Pletter. Langt snarere end i Sverrig turde den spidssnude Art være bleven bemærket i England; idetmindste stemmer det Cranium, som *Bell* afbilder af sin *Rana scotica*, temmelig nøie med Craniumet af *R. oxyrrhinus*, og de angivne Bækkenforhold kunne maaskee ogsaa tydes som overensstemmende med dem hos *R. oxyrrhinus*, men med Sikkerhed er det umuligt efter det Par Ord, som *Bell* meddeler om denne Art, hvilken han ovenikjøbet kun kjender af et eneste ham laant Skelet, at afgjøre Artsenheden af hans saakaldte skotske Frø og vor spidssnude. Med Hensyn til at Arten benævnes *Rana scotica* hos *Bell*, bliver det mærkeligt, at Stp. paa en kort Reise i Skotlands Höilande i 1844 undersøgte de Frøer, han kunde erholde, og samlede saadanne baade paa Öst- og Vestsiden af Höilandene, men hverken i Dalene eller paa Fjeldene fandt han andre end *R. platyrrhinus*, saaat Navnet *scotica* i alle Tilfælde for denne Art bliver en mindre passende Benævnelse**).

Forat forebygge ny Forvirring havde Stp. derfor indtil videre tillagt begge de i Danmark fundne Arter af Landfrøer nye Benævnelser, da *Linnes* *Rana temporaria* efter hans Mening er en aldeles collectiv

*) Prof. Nilsson siger udtrykkelig, at hans *R. arvalis* har „en bred og platt mellanbalk mellan ögenhålen, som hans *R. temporaria* L. Skand. Fauna III. S. 93.

***) Denne Frøe fandt Stp. paa Benn Nevis indtil over 2000 Fod over Havfladen. Hr. Dr. Krøyer har vist ham et Exemplar af samme Art fra det allernordligste Norge (Kaafjorden).

Art, der omfatter dem begge, og da de ikke med nogen Sikkerhed kunne henføres til nogen af de ovennævnte Forfatteres opstillede nye Arter. Navnene *R. oxyrrhinus* og *platyrhinus* ere valgte med Hensyn til den temmelig iöinefaldende Forskjæl i Snudens Form.

Meddeleren gjorde endvidere opmærksom paa, at det til en nöie Fastsættelse og Afbenyttelse af Artskaraktererne hos de forskjellige Frö-arter var nödvendigt, at man mere end hidtil havde de temmelig store Kjönsforskjelligheder for Öie, som frembydes indenfor Arten, og fremhævede blandt andet, at hos alle de tre danske Arter af Fröslægten er Forlemmerne meget kortere hos Hannerne end hos Hunnerne, og deres Knokler anderledes formede, saaledes at man neppe vilde antage, at Hannerne med mange stærke Beenkamme udrustede Overarm var den samme Knokkel som Hunnerne aldeles trinde; fremdeles er Bagfödernes Svømmehud langt mere udringet hos Hunnerne end hos Hannerne, hvilket i Forbindelse med den mere glatte og slibrige Hud hos Hannerne, den mere vortede og rue Hud hos Hunnerne, noksom hentyder paa, at Hannerne ere ialmindeligbed mere Vanddyr end Hunnerne, hvilket ogsaa Erfaringen bekræfter.

Hos ingen Art er imidlertid Kjönsforskjellen fundet saa stærkt udtalt i det Ydre og til visse Tider i Levemaaden som hos den spidssnude Frö: *Rana oxyrrhinus*; Hannerne har en meget bred Svømmefod, medens Hunnerne Svømmehud er saa stærkt udringet, at de 3 yderste Led af Langtaaen staae udenfor samme, ved hvilket Forhold dette Kjöns Tilböielighed til at leve paa Landjorden antydes. Ligesom *R. platyrhinus* fremkommer denne Art af sin Dvale meget tidlig om Vaaren, i de første varme Dage efter Isens Optöning; til denne Tid findes Hannerne hundredvis sammen paa visse udvalgte Steder af de med Græsbund forsynede Vande, i hvilke de have overvintret; men man vil forgjæves søge efter een eneste Hun imellem dem; först nogle (5—8) Dage senere seer man Hunnerne fremkomme og fra Landjorden søge Vandene. Umiddelbart efter Forplantningen, som gaaer for sig strax efter Hunnerne Ankomst, søge begge Kjön Landet, fornemlig om Natten, og sprede sig mer og mer i Omegnen af Vandene den hele Sommer igjennem; dog vil man altid finde Hannerne paa fugtigere og skyggefuldere Steder, Hunnerne paa mere tørre. I Udgangen af September og Begyndelsen af October ere Kiönnene allerede iagttagne paa eller i Nærheden af

deres Overvintringspladser, Hannerne i Vandene og Hunnerne i disses nærmeste Omgivelser paa Landjorden, især ved og mellem Rødderne af de Pil og Æl, som staae i Moserne. — Ogsaa hos Rana platyrhinus havde Stp. bemærket en tilsvarende Tilbøielighed hos Hunnen til at leve paa Landjorden, men havde ikke havt Leilighed til at anstille Iagttagelser nok for at afgjøre, om denne slet ikke søgte Vandene om Vinteren, eller om den blot forblev noget længere paa Landjorden inden den søgte de Steder, hvor den dvalde om Vinteren. Selv med Skruptudsen, *Bufo vulgaris*, har det stedse været Tilfældet, at alle de talrige Stykker Stp. har taget i Vandene umiddelbart efter deres Fremkomst — der falder omtrent Ste Dage efter de ovennævnte Frøarters — have været Hanner*), medens de mere skrubbete Hunner altid komme senere, og i deres Hudforhold vise, at de have tilbragt Vinteren paa tørrere Steder**).

At der virkelig i de nævnte Forhold er noget ikke blot for Frøer og Tudser men for hele Amphibieklassen Karakteristisk, blev fremdeles klart ved de over Salamandrene anstillede Iagttagelser, da Stp. stedse har fundet begge danske Arter af Salamandre i Vandene umiddelbart efter Isens Optøning om Vaaren, *men kun Hanner*, hvorimod alle de talrige Individuer, som han har samlet i den tidlige Vaar under Stene og Stammer, eller som ere fundne kravlende paa Jorden i Haver og ved Gjerder, have samtligen været *Hunner*. Medens netop disse qvindelige Eners vortede og tørre Hud vidnede om, at de havde opholdt dem paa det Tørre, viste de ved Isens Opgang om Vaaren fangne Hanners glatte og slimede Hud og deres uddannede Ryg- og Hålekam, at de maae have opholdt dem i Vandet i længere Tid, og altsaa nødvendig maae have overvintret deri. Dette rimeliggjøres ogsaa derved, at Fft. flere Gange har i October og November fanget Ener af den større Art, *Triton cristatus* Laur.,

*) Snese gange har Meddelelsen i Foraaret 1842—43 og 44 iagttaget Tudsernes Fremkomst og kan forsikre, at idetmindste endel af vore Tudser tilbringe Vinteren i Siderne og paa Bunden af Grøvter og Damme; de undersøgte Stykker have altid været Hanner.

***) Ogsaa af Skruptudser gives der her i Landet to forskjellige Arter, en plumpere med meget bred og fad Pande (Pandebeinet neppe dobbelt saa langt som bredt, og svagt udhulet), og en mere langstrakt med smallere og meget hvælvet Pande (Pandebeinet tre Gange saa langt som bredt og temmelig stærkt hvælvet); for denne sidste Form havde Stp. foreløbig foreslaet Benævnelser *Bufo commutatus*.

paa hvilke Rygkammen allerede var temmelig udviklet. Da Kjönnene altid ere blevne bestemte efter den indre Bygning, og ikke efter den ydre Form, saa der altsaa ingensomhelst Forvexling i den Henseende kan have fundet Sted, og Iagttagelserne ere skete paa talrige Exemplarer, troede Fft. sig beföiet til at paastaae, at de ældre Angivelser om begge Kjöns Overvintring paa Landjorden kun er begrundet i en mindre rigtig Bestemmelse af Kjönnene, ligesom der i det Hele ikke findes faa feilagtige Angivelser om Kjönnenes Ydre*).

Af denne Hannernes særegne Bygning til, og deres deri begrundede større Tilböielighed for et mere uafbrudt Liv i Vandet, mente Stp. slutteligen man kunde forklare nogle særegne Phænomener, der ere os bekjendte i disse Dyrs Naturhistorie. Saaledes syntes det för aldeles lunefuldt, naar Naturen med Et overdrog Hannen af Födsels-hjælperen, *Alytes obstetricans*, at svømme omkring med sin Huns Æg i Vandet; indtil disse udvikledes, medens Hunnen efter Æggenes Lægning lever paa Landjorden, aldeles ubekymret om Ynglen; men seet i den ovennævnte Sammenhæng forekommer det os naturligt, at det paalægges netop det Kjön at sørge for den fiskelignende Yngels Vel, hvis Element Vandet er, og kun derved, at Hannerne af dette Dyr vikle Æggemasserne om deres Bagbeen og blive gaændø med dem, gaaer denne Art eet Skridt videre, end de andre, thi alle Tudsehanner vise idetmindste den Omhu for Afkommet, at de hjælpe deres Hunner med at lægge Æggene, idet de med Bagfödderne fremtrække de i lange Strænge ordnede Æggemasser. — Naar det derimod saavel efter Undersögelser over den indre Bygning som ifölge den eneste Iagttagers udtrykkelige Angivelse netop er *Hannen* af den amerikanske Tudse *Pipa americana*, der fastklæber Æggemasserne paa Hannernes Ryg, hvor Ungerne i eiendommelige Sække gjennemgaae den samme Udvikling som ellers i Vandene, og saaledes overdrager al videre Ansvar for Ynglen til Hunnerne, saa er her atter Opfostringen fört tilbage til det naturlige Kjön, fordi den foregaaer paa Landjorden, Hannens egenlige Element; thi i disse Dyrs Hjem svarer den kolde Røgtid til vor Vinter og er Pipatudsens Dvaletid; dens Forplantningstid indtræder med den törre Aarstid, i hvilken hver Dam og Pyt udtörres, saa

*) Saaledes er det netop *Hunnen* og ikke *Hannen*, der har den större og bredere nedhængende Labelap. Derimod er det *Hannen* og ikke *Hunnen* der har den större Svulst omkring Kjönsaabningerne.

Yngelen vilde omkomme, havde Naturen ei paa en saa besynderlig Maade sørget for Smaapytter paa det ene Kjöns Ryg, hvor den spæde Yngel kan fra Fisk omvandle sig til Fröe*).

Professor *Forchhammer** forelæste en Afhandling, som vil blive meddelt i næste Nummer.

Selskabet havde modtaget følgende Skrifter:

Histoire de la Société Royale des sciences d'Upsal par *J. H. Schröder*. Upsal 1846. 4.

Bulletin de la Société géologique de France, deuxième série, tome 3me, feuilles 4—15.

Letter to the hon. *Charles J. Ingersol*, chairman of the committee on foreign relations of the house of representatives, containing some brief notices respecting the present state, productions, trade, commerce etc. of the Comoro islands, Abyssinia, Persia, Burmah, Cochinchina, the indian Archipelago and Japan by *Aaron H. Palmer* etc. New-York 1846. 8.

Tijdschrift voor natuurlijke Geschiedenis en Physiologie, uitgegeven door *J. van der Hoeven* en *W. H. de Vriese*.

Actstykker vedkommende Staden og Stiftet Aarhus af *Dr. Hübertz*. 3die Stykke. 30 Ex.

---

*) Smlgn. Dr. *Philipp Fermin*s Abhandlungen von der Surinamischen Kröte oder Pipa, übers. v. Goeze. Braunschweig 1776. S. 16—1

Barometer, reduceret til 0° Reaumur.		Thermometer i Skygge med Nord.				Vindens Retning 4 Gange i Døgnst.		Regn, Snee &c.		Middeltemperatur. 1846 1—10 12°45 11—20 14°76 21—30 13°41 1—30 13°71 12°72	
		2 1/2 Fod over Jorden.	2 Fod i Jorden.	2 Fod under dægl. Vand.	2 Fod under Midd.						
9 Form.	Middag.	Middag.	7 Form.	2 Ethern.	Midd.	2 Fod i Jorden.	2 Fod i Jorden.	2 Fod under dægl. Vand.	2 Fod under Midd.	1846	45 Aar
385,66	339,12	339,64	1090	1392	997	995	997	997	997	NW.	N.
39,36	39,13	38,79	40,0	13,9	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	WNW.	NNW.
40,27	40,29	40,17	41,3	16,7	40,4	40,4	40,4	40,4	40,4	NW.	S.
39,01	38,88	38,99	42,9	19,2	41,5	41,5	41,5	41,5	41,5	NW.	N.
38,68	38,42	39,01	13,58	19,3	40,5	40,5	40,5	40,5	40,5	SSO	S.
38,63	38,60	37,90	16,0	15,6	40,9	40,9	40,9	40,9	40,9	SSO	S.
36,93	37,90	36,35	15,98	21,0	42,1	42,1	42,1	42,1	42,1	W.	NNW.
36,48	36,40	36,20	14,1	15,9	41,5	41,5	41,5	41,5	41,5	W.	NW.
35,7	35,53	35,36	11,3	13,2	41,8	41,8	41,8	41,8	41,8	Stille.	S.
36,65	36,92	37,16	10,7	17,2	41,8*	41,8	41,8	41,8	41,8	SO.	NO.
37,90	37,76	37,49	13,38	16,6	41,5	41,5	41,5	41,5	41,5	O.	O.
37,99	38,01	38,29	12,12	11,6	41,6	41,6	41,6	41,6	41,6	S.	SW.
38,63	38,50	37,48	13,68	11,6	42,4	42,4	42,4	42,4	42,4	WNW.	NW.
37,74	37,35	38,62	13,82	17,8	41,6	41,6	41,6	41,6	41,6	NW.	NNW.
37,74	37,86	37,86	13,0	16,8	41,7	41,7	41,7	41,7	41,7	W.	WNW.
39,36	39,80	39,72	13,58	16,6	41,8	41,8	41,8	41,8	41,8	NW.	NW.
39,73	39,76	39,47	15,22	18,7	41,9	41,9	41,9	41,9	41,9	NW.	NNW.
39,43	39,35	39,42	15,9	20,9	42,4	42,4	42,4	42,4	42,4	WNW.	NNW.
38,69	38,21	38,84	17,2	24,5	42,4	42,4	42,4	42,4	42,4	W.	NW.
37,86	37,75	37,34	16,3	21,7	43,3	43,3	43,3	43,3	43,3	WNW.	N.
39,00	39,44	39,75	14,2	19,8	43,6	43,6	43,6	43,6	43,6	NO	SO.
39,15	39,39	39,26	15,50	14,2	43,2	43,2	43,2	43,2	43,2	Stille.	N.
37,65	36,75	35,50	15,42	20,4	43,7	43,7	43,7	43,7	43,7	NW.	SSO.
32,02	31,27	31,62	12,40	13,5	41,0	41,0	41,0	41,0	41,0	S.	SSO.
30,69	30,60	31,30	9,2	9,2	43,5	43,5	43,5	43,5	43,5	SO.	SSO.
34,38	35,30	35,31	11,32	14,7	43,0	43,0	43,0	43,0	43,0	OSO.	OSO.
36,09	36,45	35,80	13,16	17,4	42,9	42,9	42,9	42,9	42,9	O.	OSO.
36,09	36,61	37,01	12,88	16,0	42,8	42,8	42,8	42,8	42,8	ONO.	NNO.
37,72	37,77	37,40	15,0	20,9	43,2	43,2	43,2	43,2	43,2	OSO.	OSO.
35,71	36,02	36,07	13,71	17,6	43,2	43,2	43,2	43,2	43,2	SO.	SSO.
			12,9	17,6	13,4	13,4	13,4	13,4	13,4	W.	SW.
										S.	S.

*) Thermometret beskadiget.

Oversigt

over det

Rongelige danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

i Aaret 1846.

Af

Conferentsraad og Professor **H. C. Ørsted**,
Commandeur af Dannebrog og Dannebrogsmænd, Selskabets Secretair.

Nr. 7 & 8.

Mödet den 13de November.

Professor *Zeise* meddelte en kort Beretning om nogle af ham anstillede Forsög over Carotinet.

Det for Roden af *Daucus Carota* (Guleroden) særegne Stof, som har faaet Navnet *Carotin*, var hidtil ikke kjendt i reen Tilstand; thi ved den ene brugelige Maade for at udskille det, nemlig Udtrækning med Æther, Inddampning, Behandling med Alcohol, eller Ammoniak, faaes det uundgaaeligt i Forbindelse med en stor Mængde feed Olie, og derfor kun som en salveagtig Masse, med indblandede Krystaller af Carotin. Prof. *Zeise* har forsögt flere Behandlinger for at skille det fra Olien; og det er endelig lykkedes ham at udföre det. Den Fremgangsmaade, hvorved Carotinet ifölge hans Forsög bedst erholdes fuldkomment reent, er i det Væsentlige fölgende. Man presser Saften af den stærkt farvede Sort af Gulerödder; man fortynder den med 4 til 5 Maal Vand og

tilføier dernæst Svovelsyre, fortyndet med 10 D. Vand. Efter Tilkomst af en endog temmelig ringe Mængde Syre er alt det farvede af Saften snart udskilt som Bundfald; man fragyder og udvasker. Den saaledes erholdte grødagtige Masse udrører man med en stærk Kalilud og koger i 1 til $1\frac{1}{2}$ Time. Kaliet virker aldeles ikke paa Carotinet, da derimod Olien saponificeres, og en Rest af Albumin m. m. optages dels i forandret, dels i uforandret Tilstand. Man fraskiller nu Carotinet ved Filtrering og udvasker. Saaledes erholdes det endnu blandet med en Rest af et saltagtigt Legeme, som maa decomponeres, da det ellers ved fortsat Behandling tildels følger Carotinet. Hiin udvaskede Masse udrøres derfor paany med Vand og derpaa tilsættes under Opvarmning et Overskud af fortyndet Svovelsyre. Det atter ved Filtrering samlede og udvaskede, nu renere, men dog, blandt andet, med frigjort fed Syre forurenede Carotin befries ved Udvaskning med først svagere, siden stærkere Alcohol, fra denne og bringes derefer i fuldkommen tør Tilstand. Nu benyttes til Fuldendelsen af Rensningen et andet af Prof. Zeise fundet Forhold ved Carotinet, der efter Fraskilning af alt olieagtigt kun meget vanskeligt optages af Æther, nemlig det, at det opløses meget let og overordentlig rigeligt af Svovelkulstof. Ved denne Opløsning, som giver en yderst stærk farvet blodrød Vædske, tilbagebliver stedse noget af et fremmed Stof. Den ved Destillation noget inddampede og derpaa med Alcohol blandede Opløsning giver nu Carotinet som særdeles smukke, men stedse meget smaa, Krystaller. Samlede paa Filten udvaskes de til Fraskilning af en mulig Rest af feed Syre, med Alcohol, og tørres.

Saaledes erholdt er Carotinet et mørkerødt, af smaa, meget stærkt glindsende Krystaller, bestaaende Legeme, noget lig Kobber, baade ved Farve og Giands, saaledes som det faaes af Kobberoxyd ved Reduction formedelst Brindluft. Det har en meget svag, ret behagelig, Lugt. Det er tungere end Vand, uopløseligt i dette, næsten uopløseligt i Alcohol, meget tungopløseligt i Æther og Acetone. Det smelter ved 168° til et rødt gjennemsigtigt Liquidum, der ved Afkjøling størknes til en mørkerød, sprød, harpixagtig Masse, uden mindste Tegn til Krystallisation. Men skjøndt efter Udseende uforandret, har det dog lidt Forandring ved Smeltningen; thi det er derefter langt rigeligere opløseligt i Alcohol og Æther end det var; og Opløsningen i Æther

eller Svovelkulstof indtörer til fernisagtige Masser, uden Tegn til KrySTALLISATION. Det destrueres ved 287°, giver derved nogen, men paa-faldende lidt Luft, samt lidet af et olieagtigt Legeme, men i temmelig stor Mængde Kul. Ophedet i fri Luft kommer det i Brand og bort-brænder uden ringeste Residuum.

Prof. Z. har senere analyseret det. Resultatet er, at dets elementære Sammensætning er $C^5 H^{10}$. Det er fölgelig i det mindste polymert med Terpenthinolie og derhen hörende Stoffer, en fra flere Sider sikkert interessant Omstændighed. Tör Chlorluft virker ikke paa tört Carotin; men ved Tilstedeværelse af Vand forandres Carotin ved Chlor til et sneehvidt, i Vand uoplöseligt, i Æther og Svovelkulstof oplöseligt, chlorholdigt Legeme. Oplösningerne give ved Inddampning kun en spröd, harpixagtig, ufarvet Masse, uden Tegn til KrySTALLISATION.

Ved allernaadigst Skrivelse af 18de Juli behagede det Hans Majestät at tilforordne Professor *Steenstrup* og Dr. Inspecteur *Kröyer* den Comité, som er udnævnt til at modtage de Naturgjenstande, som hjemsendes fra Galathea.

Magister *Allen* havde indsendt Beretning om de Afskrifter, han har faaet udfört ved den ham af Selskabet bevilligede Understöttelse og at disse Papirer under hans Fraværelse i Sverrig ere nedlagte i Universitetets Bibliotheket.

Selskabet modtog fölgende Skrifter.

Annuaire magnétique et météorologique du corps des ingénieurs de mines de Russie, ou recueil d'observations magnétiques et météorologiques faites dans l'étendue de l'empire de Russie et publiées par ordre de Sa. M. Imp. Nicolas I. sous les auspices de son Exc. M. de Wrontchenko ministre des finances par A. T. Kupfer, directeur des observatoires magnét. etc. année. 1843. 1 & 2. Petersb. 1845.
 Note relative a la temperature du sol et de l'air aux limites de la culture de céréales par A. T. Kupfer.

- Report of the meeting of the British association for the advancement of science. 1838. 39. 41. 42. 43. 44. 45.
- Abhandlungen bei Begründung der Königl. Sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften am Tage der 200 jährigen Geburtsfeier *Leibnizens*, herausgegeben von der fürstlich Jablonowskischen Gesellschaft. Leipzig 1846.
- Foraminifères fossiles du Bassin tertiaire de Vienne decouvertes par son Exc. le chevalier Joseph de Hauer et decrites par Alcide d'Orbigny, ouvrage publié sous les auspices de Sa. Maj. l'Empereur d'Autriche. Paris. 1846. 4.
- Transactions of the Linnéan society of London. Vol. XX. P. 1. London 1846.
- Proceedings of the Linnean society of London. S. 261—304.
- Oeuvres de la Place. Vol. 4 & 5.
- Flora Batava. 142.
- Nova acta regiae societatis scientiarum Upsaliensis. Vol. 13. Fasc. 1. Upsala 1846.
- Journal of the Royal geographical society of London. Vol. XVI. P. 1. 1846.
- Bullétin de la société géologique de France. 2me serie. Tome 3. Feuill. 16—48. Paris 1845 et 1846.
- Die Kindesthötung in gerichtärztlicher Beziehung von Dr. E. A. L. Hübner in Heide in Norderdithmarschen. Erlangen 1846. 8.
- Uebersicht der Arbeiten und Veränderungen im Jahre 1845 der Schlesischen Gesellschaft für vaterländische Cultur. Breslau 1846. 4.
- Gleanings from the menagerie and aviary at Knowsley-Hall. Knowsley 1846. Fol. (Sendt af Earl of Derby.)
- Figures of molluscous animals selected from various authors etched for the use of Students by Maria Emma Gray. Vol. 1. London 1842.
- En Catalog over Cuviers Bogsamling.
- Notice sur l'état actuel de la publication de l'Atlas de Mr. le vicomte de Santarem par J. P. Aillaud. Paris 1846.
- Bulletin de la soc. Impériale des Naturalistes de Moscou. 1845. Nr. 4. 1846 Nr. 1 & 2.
- Transactions of the American philosophical society held at Philadelphia for promoting usefull Knowledge. Vol. IX. Part. 2. Philadelphia 1845. 4.

Proceedings of the American philosophical society held at Philadelphia
Vol. 2 the rest & Vol. 3 Nr. 1—3.

Dr. Dunglisons public discourse ou Peter S. Duponceau. 1844. 8.

Transactions of the historical and litterary comitée of the American
philosophical society at Philadelphia 1813.

Proceedings of the historical and litterary comitée of the American
philosophical society at Philadelphia. Nr. 30—34.

Sulla filosofia della fisica, risposta del Dott. Amb. Fusinieri.

Ossidazioni interne di coppie saldate nella pila di Volta. Mem. del.

D. Ambr. Fusinieri. (Annali d'elles scienze del Regno Lombardo Veneto.)

Fundamenti di filosofia nella fisica, memoria del dottore Amb. Fusinieri.
(Annali delle scienze del Regno Lombardo Veneto.)

Proceedings of the Zoological society of London. Part. 13. 1845.

Reports of the council and auditors of the zoological society of London.
Apr. 1846.

Den raa Eddike, acetum, et historisk-pharmacologisk Forsög af D Seidelin.
Kbhvn. 1846.

Doctor Levy, Recherches sur les diverses espèces de cire.

— — Sur quelques combinaisons nouvelles du perchlorure d'étain.

— — Recherhes sur la composition des gaz que l'eau de mer
tient en dissolution dans les differens moments de la
journée.

(Alle 3 Afhandlingar af Annales de Chimie et de Physique.)

Enquête zur l'autenticité des phénomènes électriques d'Angélique Cottin
par le docteur Tanchou. Paris 1846. 8.

Programme de prix de la société Royale des sciences, de l'agriculture
et des arts de Lille.

Extrait du programme de la société Hollandaise des sciences de Harlem
pour l'année 1846.

To russiske Skrifter over Mnemoniken.

Ligeledes modtog Selskabet et af Dr. *Hornbech* forfattet Kort over
Öen St. Thomas.

Mödet den 27de November.

Professor *Olufsen* oplyste i Anledning af en i vore Blade af en fremmed Kalender optagen Notits om en Planet hiinsides Uranus, at der i Aaret 1801, da denne Kalender var udkommen, endnu ikke havde været nogen paa bestemte astronomiske Facta grundet Formodning om en saadan Planet, ligesom der til denne Tid endnu mindre vilde have været tilstrækkelige Data forhaanden til theoretisk at overbevise sig om dens Tilværelse. Under disse Omstændigheder kunde saaledes den omhandlede Notits kun ansees som en i en usædvanlig Form fremsat Hypothese, hvilket endvidere bekræftede sig ved Undersøgelsen af den angivne Afstand og Omløbstid, der aabenbart vare erhholdte ved at benytte den, under Navnet af Bodes Lov, bekjendte empiriske Regel for Planeternes Afstande, i Forbindelse med den keplerske Lov angaaende Omløbsterne.

I Anledning af en af Arbeidsmand *Jens Andersen* indsendt Afhandling om at beregne regulære Polygonsider, og Professor *Ramus's* Erklæring derover, besluttede Selskabet at svare: at Afhandlingen vel ikke indeholder noget, som ikke allerede er sagt af tidligere Skribenter, men at man af dette lille Skrift seer, at Forfatteren er selvtænkende og har Anlæg for Mathematik, som man opmuntret ham til yderligere at dyrke.

Selskabet modtog følgende Skrifter.

Quarterly Journal of the geological society. Nr. 8. 1846.

Description de l'observatoire astronomique central de Poulkowa par F. G. W. Struve. Petersb. 1845. Fol.

Mémoires de l'acad. impériale des sciences de St. Petersbourg 6me serie, sciences mathématiques, physiques et naturelles. Tome 6me. a) Première partie de sciences mathémat. et physiques. Tome 4me 2de livraison. b) sciences naturelles. Tome 5me, 3me og 4me livraisons.

Mémoires présentées à l'academie impériale de St. Petersb. par divers savans. Tome 5me 1, 2, 3, 4, 5, 6me livr. tome 6me 1 livr.

Mödet den 11te December.

Prof. Schouw meddeelte en Afhandling om de geographiske og historiske Forhold af de i Italien voxende Træer og Buske, som henhøre til Egefamilien (Cupuliferæ).

Egefamilien eller de *Skaalbærende Planter* (Cupuliferæ) udgjøre i den nordlige Halvkugles tempererede Bælte tilligemed Naaletræerne Hovedbestanddelene af Skovene. — Den førstnævnte Gruppe spiller ogsaa i Italien i saa Henseende en Hovedrolle, men faaer her en større Overvægt over Naaletræerne end i det tempererede Bæltets nordlige Egne.

Italien frembyder 6 Slægter og omtrent 20 Arter af denne Gruppe. De fleste Arter, omtrent 14, høre til Egeslægten (Quercus); Avnbøgen frembyder 2 Arter: *Carpinus Betulus* og *orientalis*; Bøgen, Kastanien, Haslen og den sorte Avnbøg, hver kun een Art: *Fagus sylvatica*, *Castanea vesca*, *Corylus avellana*, *Ostrya vulgaris*.

De forskjellige Arter leire sig over hinanden paa Siciliens Bjerger, paa Apeninerne og i Alperne, og da de fleste ere meget udbredte og skovdannende og have temmelig bestemte Grændser, saa tjene de væsentligen til at bestemme Höidebælterne og deres Eiendommeligheder i Italien.

I Sicilien og Apeninerne characteriseres det nederste Bælte, der gaar fra Havfladen til 2000=1200' (forskjelligt efter den sydligere eller nordligere Beliggenhed) ved de *immergrønne Ege*. Dette Bælte kaldes ogsaa det immergrønne, fordi saavel disse Ege som mange andre her forekommende Træer og Buske beholde Bladene om Vinteren. Blandt de immergrønne Ege er Steenegen (*Quercus Ilex*) den hyppigste og meest udbredte, derefter følger Korkegen (*Q. Suber*), hvis Bark leverer Kork, mindst udbredte ere Kermes Egen (*Quercus coccifera*) og den falske Kork-Eg (*Q. pseudosuber*). — Foruden at Bladene ere stive, læderagtige og vedvarende, saa ere de ogsaa mindre indskaarne end paa de nordiske Ege. Steenegen naer en betydelig Höide og Omfang og maa regnes til de skjønneste Træer i Italien, hvorfor den ogsaa er en sædvanlig Prydelse i Italienernes Villaer. — Alperne have af de immergrønne Ege kun Steenegen og det blot ved Foden af den

östligere Deel, ligesom overhovedet i Alperne det immergrønne Bælte er svagt antydet.

Nord for Alperne savnes de immergrønne Ege, uden forsaavidt at Steenegen forekommer paa Frankrigs Vestkyst indtil Loires Udløb paa 47° Brede samt i Haverne i det sydlige England, begge Steder for-medelt den milde Vinter. — Derimod spille de immergrønne Ege, deels de her anførte, deels andre Arter, en vigtig Rolle ogsaa i de øvrige Middelhavslande.

Ovenfor de immergrønne Eges Bælte har *Kastanien* sit rette Hjem, skjøndt den, især i de nordlige Apeniner, gaaer ned i hiint Bælte, ja stundom endog til Sletten. — I Alperne, hvor det immergrønne Bælte kun svagt antydes, maae Kastaniens Bælte ansees som det nederste. Kastanien stiger op til 2500 = 4000' efter den forskjellige geographiske Brede. Sydeuropa har dette Træ tilfælles med den vestlige Deel af Nordeuropa indtil 50°; den savnes derimod som vildtvoxende nordligere og i det østlige Europa.

Gjennem begge disse Bælter gaae *Egene med affaldende Löv*, deels nemlig vore nordiske Ege, deels adskillige dermed nærbeslægtede Arter, deels endeligen Egen med de blødpiggede Agern (*Quercus Cerris*.) Disse Ege ere ogsaa skovdannende og meget udbredte saavel i Sletten som paa Bjergene. Egenes Nordgrændse i Europa falder ved 63° i Norge, 60—61° i Sverrig og Finland, 58° i Ruslands Midte.

Bögen endeligen aflöser Kastanien; den er i de höiere Dele af Apeninerne det alleralmindeligste Træ. — Den indtager i Midten af denne Bjergkjæde Bæltet mellem 3000 og 6000'; sydligere rykker Bæltet höiere op, nordligere længere ned, paa Sydsiden af Alperne ligger det mellem 2000 og 5000'; — hist og her i denne Bjergmasse stiger Bögen ned til 1000'. I den överste Deel af Bæltet er dette Træ lavt og nedliggende, men i Apeninerne gaaer det höiere end noget andet. Dette er ved første Tanke paafaldende, eftersom Bögen imod Nord neppe naaer 60° og holder sig tilbage for Egen, Naaetræerne og Birken, men det forklares udentvivel bedst deraf, at i de Höidebælter, der have en saadan Middelvearme som den, der findes i de nordlige Bredebælter, er Vinteren meget mildere. Derfor see vi ogsaa, at Bögen i det vestlige Europa trives langt höiere mod

Nord end i det østlige, der har saa stærk en Vinterkulde. Bögens Nordgrændse danner en sig stærkt mod Öst sænkende Linie.

Tiderne for Bögens Lövspring og Lövfald ere i Alperne, Apeninerne og Sicilien temmelig overensstemmende med de samme Tidspunkter i Nordeuropa.

De øvrige Skaalbærere spille en mindre betydelig Rolle. Avnbögen forekommer i Kastaniens og den nedre Deel af Bögens Bælte; den gaaer ei heller saa langt mod Nord som Bögen. Den österlandske Avnbög og den sorte Avnbög höre nærmest til det immergrønne Bælte. Begge savnes i Nordeuropa. Hasselbusken stiger i Alperne gjennem Kastaniens og Bögens Bælte, men naaer neppe til samme Höide som det sidstnævnte Træ; i Apeninerne synes den ikke engang at gaae saa höit som i Alperne. — I Nordeuropa naaer den i Vesten til $65\frac{1}{2}^{\circ}$.

Intet Skaalbærende Træ stiger ind i det alpiske Bælte i Alperne; i Apeninerne træder Bögen som Busk ind i det subalpiske Bælte.

Den græske Halvö frembyder betydelig Lighed med den italienske i Henseende til de Skaalbærende Planter. Nederst findes især de immergrønne Ege, der tildeels ere de samme som i Italien; derpaa følger Kastanien og Egene med affaldende Löv samt *Carpinus* Arterne, *Ostrya* og *Corylus*, överst hersker Bögen. Ogsaa Lilleasien og Syrien stemme overens med Sydeuropa i denne Henseende, de ere især rige paa Egearter, saavel immergrønne som med affaldende Löv.

Större Forskjel synes den spanske Halvöe at frembyde. De italienske Ege, navnlig de immergrønne, ere rigtignok for største Delen fælles med Spanien og Portugal, men disse Lande have ikke faa, som savnes i Italien; Bögen og Kastanien forekomme vel, men den første synes indskrænket til de nordlige Bjerge, den anden at være sjeldnere end i Italien. De to *Carpinus* Arter og *Ostrya* Slægten anföres ikke fra den spanske Halvöe.

Nordafrika har adskillige saavel af de immergrønne Ege som af dem, der tabe deres Löv, fælles med Italien og desuden nogle flere Ege, men alle de øvrige Slægter savnes, som vildtvoxende; thi Kastanien, som anföres derfra, forekommer neppe uden som dyrket. Saaledes bebudes det at man nærmer sig Skaalbærernes Sydgrændse. Paa de canariske Öer mangler denne Plantegruppe.

Det tempererede Nordamerika er meget riiig paa Cupuliferæ, og navnlig paa Ege Arter. Der er neppe nogen Art fælles for Europa og den nye Verden, men derimod viser der sig ved en Sammenligning af begge et høist mærkeligt Exempel paa gjensidig Substitution af de samme Slægtsformer :

Europa.	Nordamerika.
<i>Fagus sylvatica.</i>	<i>Fagus americana & ferruginea.</i>
<i>Castanea vesca.</i>	<i>Castanea americana & pumila.</i>
<i>Carpinus Betulus.</i>	<i>Carpinus americana.</i>
<i>Corylus avellana.</i>	<i>Corylus americana.</i>
<i>Ostrya vulgaris.</i>	<i>Ostrya virginica.</i>
<i>Quercus</i> mange Arter.	<i>Quercus</i> mange Arter.

I Altaibjergene og Sibirien ligesom overhovedet i det polare og subpolare Asien fattes denne Familie*), derimod forekommer den i Japan, China og Cochinchina især under Egeformen, ligeledes i Caucasus, Armenien og Persien.

I den hede Zones Sletter savnes Skaalbærerne, derimod komme de igjen i Bjergene. Centralamerika er saaledes meget rig paa Egearter; Java frembyder Arter af Eg, Bøg, Kastanie; Himmelaia af Eg, Kastanie, Hassel, Avnbøg. Vi kjende henved 50 Arter fra sidstnævnte Bjergmasse.

I den sydlige Halvkugles tempererede Zone træffes Familien kun i Chili og Ildlandet, hvor Bøgeslægten viser sig i flere Arter.

Oldtidens Navne paa de italienske Skaalbærere gjenfinde vi i de nærværende Folkenavne :

Hex	svarer til Elice eller Leccio.
Suber	— - Sughero eller Suvero.
Qvercus	— - Querce.
Robur	— - Rovere eller Rovero.
Cerrus	— - Cerro.
Castanea	— - Castagno.

*) Dog angives en *Carpinus* derfra.

Fagus svarer til Faggio.

Avellana — - Avellano.

Carpinus — - Carpino.

Ogsaa Beskrivelserne af de fleste efterlade ingen Tvivl om Identiteten. Saaledes tillægges Ilex et Agern lig Egens, dets Blade angives at ligne Olietræets og at være vedvarende. Suber tillægges ligeledes vedvarende Blade og en meget tyk Bark, der voxer igjen, naar den afskrælles, som man kan udbrede til store Plader og som bruges til Skibsankere, Fiskernæt, Tolde og Fruentimmersko. — Egene med afaldende Löv gjenkjendes ligeledes paa Beskrivelserne, men det er neppe muligt at bestemme de enkelte Arter, med Undtagelse af Cerrus, som af Plinius karakteriseres ved Agernets Skaal, der er pigget ligesom Kastaniens, hvilket Kjendemærke endnu benyttes som det vigtigste. — Kastaniens Frugter beskrives ogsaa af Plinius saa nøie, at der ingen Tvivl efterlades. De ere, hedder det, forskandsede med et med Pigger besat Bæger; undertiden findes 3 Nödder i samme Bæger; Skallen paa Nödden er seig og læderagtig, men nærmest ved Kjærnen er en Hinde, der ligesom hos Valnödden fordærver Smagen, naar den ikke tages af; de spises helst ristede. — Om Bögen hedder det, at Nöddernes Kjærne indesluttet af en trekantet Hud, at Bladet er tyndt, at Træets Frugtbarhed er meget afvejlende i de forskjellige Aar og at der i Veddet er ligesom Tverkamme. — De Gamles Benævnelser: Corylus, Avellana og Nux avellana, svare vistnok til vor Hassel. Den beskrives af Plinius som et buskagtigt Træ, der er desto rigere paa Frugt jo mere grenet det er; baade Skallen og Kjærnen ere rundagtige, midt paa Nödden findes en Navle, Nödden har et blødt Dun; endeligen bærer Busken Rakler, som ikke due til noget. — Derimod er der ikke saa udførlige Beretninger om de Gamles Carpinus, at man med Sikkerhed kan antage den for Avnbögen, men det tilsvarende italienske Navn Carpino vækker dog Sandsynlighed derfor. Den österlandske og den sorte Avnbög synes ikke at være omtalte hos de Gamle. Kermes-Egen er omtalt hos Plinius, men han stod i den Vildfarelse, at det var en mindre Art af Ilex aquifolium.

Hvad nu dernæst angaaer Skaalbærernes geographiske Forhold, saa synes disse, ligesom Naaletræernes, i det Væsentlige i Oldtiden at have været som nu.

Naar Plinius et Sted regner Ilex til de Træer, der elske Bjerge eller, som det sammesteds hedder, Bjerge og Dale, saa kunde man maaskee antage, at Forholdet var anderledes end nu, da Steenege i Italiens Midte indtager et Bælte fra Havets Niveau til 2000 ell. 2500'; men da Plinius strax efter regner den til dem, der ogsaa stiger op paa Bjergene, bortfalder Tanken om en Forandring af de geographiske Forhold, og det saameget mere som samme Forfatter ved at anføre Exemppler paa meget gamle Steenege omtaler een, som groede paa Vaticaner Bjergtet og en anden, som fandtes ved Tusculum; men denne By laae 2100' over Havet (efter min Maaling) og saaledes kunne vi med temmelig Sikkerhed herefter sætte Træets övre og nedre Grændse paa de samme Höider, hvor de nu findes.

Om Suber hedder det hos Plinius, at den ikke voxer i *hele* Italien og slet ikke i Gallien. Det første er overensstemmende med de nu-gjældende Forhold; det sidste gjælder nu om Overitalien (Gallia cisalpina), men ikke om de franske Middelhavslænde (Gallia transalpina).

I Henseende til Egene med affaldende Löv siger samme Forfatter, at nogle groe i Bjerge og Dale, andre i Sletterne, hvilket ogsaa nu kan siges; om Kastanien, at den elsker Bjerge og Dale, som ligeledes passer nutildags.

Hvad Bögen angaaer, da har man selv i den nyeste Tid paastaet, at dette Træ i Oldtiden groede i Italiens Sletter og deraf draget den Slutning, at Klimatet den Gang har været strængere. Det hedder nemlig for det første hos Plinius, at de forskjellige Dele af Rom adskiltes efter mærkelige Skove, som havde været der i Fortiden; at der endnu paa hans Tid var et Tempel til Jupiter Fagutal, hvor der fordum havde været en Bögelund. — Men det er ovenfor efter samme Forfatters Angivelser godtgjort, at Steenege voxede i Rom og ved Tusculum paa omtrent 2000' Höide; men Böge og Steenege voxe nu ikke vildt sammen i Italien, og naar Rom dengang havde Bögens Klima, saa kunde Steenege ikke voxe ved Rom, og endnu meget mindre ved Tusculum 2000' over Havet. — Desuden vides jo, at ogsaa Laurbærtræet, Myrten, Pinien, Cypressen, Jordbærtræet og mangfoldige andre af Middelhavets Træer og Buske ogsaa voxede ved Rom. Saaledes vilde det vist være meget overilet, om man paa Grund af en etymologisk Hypothese om Oprindelsen af Navnet Jupiter Fagutal vilde antage, at Rom dengang havde Bögelunde. — Men

selv om Etymologien var rigtig, kan man jo t. Ex. tænke sig, at Templet først havde staaet paa en større Høide, hvor der groede Bøge, og siden være blevet flyttet ned til Rom. Her fortjener vistnok ogsaa et andet Sted hos Plinius Opmærksomhed, hvor det hedder, at der udenfor Byen Tusculum paa en Høi, som kaldes Corne er en hellig Bøgelund, indviet til Diana. — En anden Forfatter Festus taler ogsaa om Jupiter Fagutals Tempel; men siger at der havde været et *Bøgetræ*, ikke som hos Plinius en Bøgelund, som var helliget Jupiter. Man kunde maaskee troe, at et enkelt Træ enten var saaret eller havde saaret sig selv; dog tvivler jeg paa at de klimatiske Forhold vilde tillade det, i det mindste ikke det sidste. *)

Men der gives et andet Sted hos Plinius, der ligeledes og det mere umiddelbart synes at tyde hen paa, at Bøgen i hans Tid gik længere ned. Han nævner nemlig endeel Træer, som gaae ned i Sletterne og blandt disse Bøgen (*Fagus*). Men umideelbart derefter siger han at Laurbærtræet, Myrten og Steenege gaae op paa Bjergene; hvilket staaer i ligefrem Strid med den foregaaende Sætning. Rime-ligviis mener han ved „plana“ ikke Lavletter, men Høisletter.

Endelig anføres for en Forandring af Bøgens geographiske Forhold et Sted hos Theophrast, nemlig 5. Bog 8. Cap. 3. §, hvor det hedder: at Latinernes Land er vandrigt, i Sletten voxer Laurbær, Myrter og herlige Bøge (*οζυα*). Men Sammenstillingen med Myrter og Laurbær viser enten at Theophrast har været feil underrettet, eller at hans *οζυα* ikke er Bøgen, skjøndt dette rigtignok svarer til Bøgens nygræske Navn. Hans Beskrivelse i 3. Bog 10. Cap. paa *οζυα* svarer meget slet til Bøgen, thi den siges at ligne Granen, og at have et lidet indskaaret og i Spidsen tornet Blad.

Haslen regnes af Plinius til dem, som voxe paa Bjergene, men stige ned i Sletterne.

---

*) I det sydvestlige England med de milde Vintere plantes rigtignok Laurbær, Steenege, Pinier under samme Forhold, hvor Bøgen groer vildt; men det er udentvivl Italiens høie Sommervarme, som forhindrer Bøgen fra at groe paa lave Høider. At Aarstiderne i Italien i Oldtiden skulde have været mindre afvigende indbyrdes end nu, er der ingen Grund til at antage. De, som antage klimatisk Forandring, forudsætte netop en større Forskjel mellem Aarstiderne.

Skaalbærernes Anvendelse i Italien er meget betydelig. De forskjellige Egearter, især de med affaldende Löv, give det vigtigste Tømmer til Huse og Husgeraad; Kastaniens Ved anvendes ligeledes til saadan Brug. Bögen giver det vigtigste Brændsel i de höiere Egne; Egene, saavel de immergrønne som de lövfældende, afgive Kul. Avnbögens haarde Ved tjener til adskillige Redskaber. Kastanien, Hasselen og, i Calabrien, en Art Eg, give spiselige Frugter. Egenes, Bögens og Kastaniens Frugter benyttes til Kreaturer, især til Svinet. Korkegen bliver især nyttig ved sin Bark.

Nogle Forfattere have meent, at de gamle Romere foretrak Bögens Frugt for Kastaniens til Spise, og for denne Mening anført, at Plinius kalder Olden „dulcissima omnium” (sc. glandium) og derimod Kastanien „vilissima”. Denne Mening behöver vist ingen Gjendrivelse; thi hverken kan man antage, at Romerne skulle have havt saa slet en Smag, at de vilde foretrække Olden, eller at denne Frugt og Kastanien med Tidens Löb skulde have forandret deres Egenskaber. Plinius siger jo kun, at Bogen er den *södeste* blandt Oldenfrugterne, ei, at den er den meest velsmagende, og naar han kalder Kastanietræets Frugt vilissima, saa sigter han nok ikke til dens Slethed, men til dens Almindelighed.

Ifølge en tidligere Opfordring af Selskabet, foranlediget ved Modtagelsen af nogle Bind magnetiske og meteorologiske Iagttagelser fra Rusland, meddeelte Prof. *Pedersen* mundtlig en Udsigt over *de magnetiske Observatoriens Virksomhed og Betydning i Almindelighed*.

Efter en kort Fremstilling af det Standpunkt, paa hvilket saavel Theorien, som Iagttagelsen af de magnetiske Phænomener befandt sig, da *Gauss* i Aaret 1833 bekendtgjorte sin Methode til at bestemme Intensiteten af den magnetiske Kraft i absolut Maal, udhævedes først det betydelige Fremskridt, som Iagttagelseskunsten gjorde ved det af *Gauss* i den Anledning opfundne Magnetometer. Den Nöiagtighed, hvormed dette Instrument tillod at forfølge selv de mindste og kortvarigste Forandringer i den horizontale Magnetstavs Stilling, skaffede det inden kort Tid en almindelig Udbredelse, og bidrog ikke lidet til at foröge og almindeliggjøre den Interesse, der allerede tidligere var vakt for en

mere omfattende Undersøgelse af de deels regelmæssige deels uregelmæssige Forandringer, den magnetiske Declination er underkastet, ofte i ganske korte Mellemrum. Snart dannede der sig en Forening mellem flere af Tydsklands Physikere om, til visse bestemte Terminer at anstille Iagttagelser, i korte Mellemrum, gjennem et Dögn eller længere, over Forandringerne i Declinationen. Senere föiedes hertil ogsaa Forandringerne i den horizontale Deel af Intensiteten, ved et ligeledes af Gauss opfundet Instrument, og Foreningen, der inden kort Tid talte Medlemmer i de fleste af Europas Lande, bekendtgjorde fra 1836 sine Iagttagelser i et særskilt Tidsskrift

I dette var det, at Gauss i 1839 meddeelte sin fuldstændige Theorie af Jordmagnetismen, hvori han deels godtgjorde Muligheden af, ved nöiagtige og samtidige absolute Bestemmelser af de magnetiske Elementer for et bestemt indskrænket Antal Steder paa Jorden, at beregne de samme Elementer for ethvert andet Punkt af Jordens Overflade, deels, ved en foreløbig Anvendelse af Theorien paa de forhaandenværende Data, tilveiebragte en Overeensstemmelse mellem Beregning og Iagttagelse, der var større, end man ved de mangelfulde Bestemmelser havde kunnet vente. Det var derfor ogsaa ganske i sin Orden, at man endnu i samme Aar i England, fornemmelig efter en tidligere fra *Humboldt* udgaaet Opfordring, besluttede at oprette fuldstændige magnetiske Observatorier, saavel i Landet selv, som paa forskjellige Punkter af dets fremmede Besiddelser, og at Rusland, der alt tidligere havde ladet magnetiske Iagttagelser anstille paa forskjellige Steder, samtidig dermed bestemte, saavel at föröge Observatoriernes Antal, som at udruste dem ligesaa fuldstændig som de engelske. Disse Observatoriernes Bestemmelse var, deels at levere nöiagtige og samtidige Angivelser af de magnetiske Elementer for de forskjellige Steder, der kunde tjene til Grundlag for den theoretiske Beregning, deels at forfølge de regelmæssige daglige og uregelmæssige Forandringer i Declinationen og den horizontale Deel af Intensiteten. I den förste Henseende fastsattes det, at absolute Bestemmelser af alle tre Elementer skulde foretages een Gang hver Maaned, og i den anden, at Variationsobservationerne skulde anstilles regelmæssig hver anden Time hele Dögnet igjennem, og i kortere Mellemrum, naar pludselige Forandringer indtraadte. Den samme Plan ved-

toges ogsaa i det Væsentlige af de andre lignende Indretninger, der oprettedes paa forskjellige Steder.

Virksomheden af disse Observatorier, der begyndte med Aaret 1840, var for de engelske oprindelig indskrænket til 3 Aar, men udvidedes senere til de 3 paafølgende. Og da ogsaa dette Tidsrum nærmede sig til Enden, og Spørgsmaalet om deres Vedvaren sattes under Discussion mellem de anseteste Deeltagere saavel i, som udenfor Landet, var den almindelige Mening ikke blot for en forlænget Bestaaen, men snarere for at lade dem gaae over fra interimistiske Iagttagelsespunkter til faste Observatorier. Det Hensigtsmæssige heri begrundedes dels ved Nødvendigheden af, naar ved de magnetiske Phænomenen en bestandig større Overeensstemmelse mellem Theorie og Iagttagelse skal tilveiebringes, at have til enhver Tid fuldkommen nøiagtige Bestemmelser af de magnetiske Elementer, for et tilstrækkelig Antal Punkter, da de i Aarenes Løb undergaae ikke ubetydelige Forandringer, dels ved det Önskelige i, at der ved faste physiske Observatorier i Almindelighed skjænkedes de iagttagende Grene af Physiken et lignende Hjælpemiddel, som det Astronomien allerede længe havde besiddet i de sædvanlige Observatorier. I Henhold til denne Betænkning besluttedes da ogsaa Vedligeholdelsen af de fornemste engelske Observatorier, ligesom det Samme allerede tidligere havde været bestemt i Henseende til de russiske.

I Kjöbenhavn, hvor man allerede i 1834 under Conf. Örsteds Veiledning sluttede sig til den magnetiske Forening, blev det fuldstændige Observatorium, som af Hans Majestæt, vor nuregjerende Konge bevilgedes opført og henlagt under Selskabets Bestyrelse, færdigt i 1842; men først fra 1844 havde Iagttagelserne ved Selskabets Understöttelse erholdt det samme Omfang, som i de ovenfor omtalte fremmede. Siden den Tid ere Hovedresultaterne af de absolute Bestemmelser meddeelte i den meteorologiske Commitees aarlige Beretning; en fuldstændigere Bekjendtgjærelse saavel af hine som af de daglige Variationsiagttagelser vil finde Sted, saasnart disse omfatte et Aaremaal tilstrækkeligt, til at give Middeltallene den fornødne Paalidelighed.

Følgende Skrifter modtoges:

Bulletin de la société impériale des Naturalistes de Moscou. 1816.

Nr. 3.

Annals of the Lyceum of natural history of New-York. Nr. 5, 6, 7,
1846.

Mödet den 18de December.

Conferentsraad *Örsted* meddeelte Selskabet sit i den sidste Tydske Naturforskerforsamling holdte Foredrag over Kundskabsevns Væsens-
eenhed i det hele Verdensalt. Indholdet var følgende:

Denne Gjenstand kunde vel ved et flygtigt Öiekast synes Natur-
videnskaben uvedkommende; men, naar Sagen betragtes nærmere, seer
man klart, at den ikke kan være udelukt derfra; thi Naturvidenskaben
maa afhandle vore Kundskabsorganer, det er, alle de Indretninger i
vort Legeme, hvorved det Aandelige modtager Indtryk udenfra, og virker
tilbage paa Yderverdenen; kun de sidste Grunde til al vor Kundskab
overlader den uberørt til Metaphysiken.

Den Væsenseenhed, hvorom her handles, kan bestaae med den
störste Mangfoldighed, hvorpaa vi allerede have Exempler nok i de
samme Organers Forskjellighed hos de levende Væsener paa vor Jord-
klode. Naturligviis maae vi forudsætte langt større Forskjelligheder for
Yttringerne af samme Væsenseenhed paa de andre Kloder.

Imod denne Undersøgelse over Kundskabsevns almindelige Væsens-
eenhed kunde der ogsaa gjøres den Indvending, at den skulde være
overflødig, da Kundskabsevnen er Tænkeevnen, og Tænkningen ikke
nogetsteds i det hele Verdensalt kan være forskjellig fra sig selv; alt-
saa blev noget her gjort til Gjenstand for Undersøgelsen, der ganske
forstaaer sig af sig selv. Men om man ogsaa villigt tilstaaer, at den
vel gennemførte Tænkning over Tænkningens Natur fører til den Ind-
sigt, at Kundskabsevnen overalt er den samme, vil det dog paa den

anden Side ikke kunne nægtes, at denne Indsigt ikke opnaaes paa alle vore Udviklings Stadier. Imidlertid er dette ikke den Side, hvorfra Undersøgelsen fornemmelig skal anbefale sig; men meget mere derved, at den fremstiller Sagen fra en anden Side end Metaphysiken, og ved at føre Sandheden nærmere frem for Anskuelsen paa den meest levende Maade indlemmer den i Menneskets Verdensanskuelse.

Det første Skridt i Undersøgelsen er, at overbevise sig om, at Naturlovene ere Fornuftlove; det næste, at see deres Gyldighed over det hele Verdensalt. Herfra gaaer man over til at indsee, at Væsener som leve paa andre Verdenskloder, ikke kunde opfatte Tingene rigtigt, med mindre deres Opfatningsevne i sit hele Væsen var beslægtet med vores. Men af Naturlovenes Almeengyldighed følger der ogsaa, at Beboerne af alle planetariske Verdenskloder frembringes efter samme Love som Jordens, og altsaa maa have en Grundlighed i deres Kundskabsorganer. Om Beboere af Sole eller af Kometer, om nogen der findes, kan dette Sidste ikke siges; men det staaer dog fast, at Gjenstandene for deres Kundskaber ere de samme Naturlove underkastede, og følgende Kundskabsevnen maa have den Lighed med vores, som udkræves til at fatte disse Love.

Den Tankegang, hvorved Erfaringsnaturlæren kommer til Indsigten om, at Naturlovene ere Fornuftlove, gaaer ikke ud fra nogen Betragtning over Naturlovenes Viisdom, i Henseende til hvilken man let kommer i Vildfarelse, naar man ikke først kjender deres Fornuftenødvendighed; men beroer derpaa, at man seer hvorledes det, som Fornuften indseer, bekræftes i Naturen. Vel komme vi ofte først til at indsee Naturlovenes Fornuftstemmighed, efterat vi have fundet dem i Erfaringen; men ofte iler ogsaa Tænkningen forud for Erfaringen, og finder det Tænkte bekræftet af Naturen, saa at man i utallige Tilfælde kan sige: hvad Fornuften lover, det holder Naturen.

For paa Erfaringsvidenskabens Vei at vise Naturlovenes Almindelighed, gennemgaaes de forskjellige Klasser af Naturlove. De Bevægelsens og Tiltrækningens Love, som vi opdage i Virkningerne her paa Jorden, gjenfindes i Verdensklodernes Bevægelse. Blandt Exemplerne herpaa fremhæves her blot, at ligesom man fra de paa Jorden fundne Bevægelseslove har sluttet til vor Maanes, kunde man atter fra vor Maanes Bevægelseslove slutte til dem paa Jorden. Nu kjende vi ogsaa Lovene

for Bevægelsen af de Maaner, som høre til andre Planeter, f. Ex. Jupiter; altsaa kan man fra disse Love slutte til dem, som gjælde for Tiltrækningen og Bevægelsen paa Planetens Overflade; ja vi kunne endog ikke blot indsee som en almindelig Sandhed, men endog bestemtere vise, at disse Love gjøre sig gjældende gennem hele Hovedplanetens Masse, idet at dens Figur findes at være dannet efter samme Love som Jordens. Ved Siden af denne Eenhed er der Uligheder nok paa de forskjellige Planeter, i Henseende til Længderne af deres Dage og Aar, deres Vægtfylde o. s. v.: kun ere alle disse Forskjelligheder indbefattede under de samme Love.

Fornuftstemmigheden i Lysets Love er ligesaa aabenbar som i de mekaniske. At dets Love gjælde over det hele Verdensalt, kan ligeledes vises af de astronomiske Iagttagelser. Allerede Kikkerterne og alle de övrige kunstige Synsmidler, som anvendes ved Himmelbetragtningen, viser, at Lyset fra de fjerneste Sole brydes, tilbagekastes, danner Billeder ligesom Lyset fra de jordiske Gjenstande. Den lige Hastighed af det Lys, som kommer til os fra alle Verdenskloder, den fuldkomne Lighed i de Love, hvorefter Lyset fra dem alle tilsteder Farveudvikling, polariseres, viser Interferentser o. s. v. give en overflödig Bekræftelse paa det samme. Ogsaa ved Siden af denne Lighed frembyder Uligheden af Lysstyrke, af Farver, af Legemernes Foranderlighed ved Lyset Forskjelligheder nok indenfor de samme Loves Grændse.

Hvad de chemiske Naturlove angaaer (Ordet tages her i sin videste Betydning) da er det vel ikke saa let at vise deres Fornuftsammenhæng heelt igjennem; men dette hidrörer kun derfra, at Videnskaben herom er kommen senere til Verden: imidlertid er det allerede nu en stor videnskabelig Erfaring, at deres Sammenhæng mere og mere er bleven klar, jo fuldstændigere og nöagtigere vore Kundskaber ere blevene. Blandt andet er Eenheden i de elektriske og magnetiske Virkninger paa en meget omfattende Maade bleven udviklet, og deres Sammenhæng med Lys og Varme sat udenfor al Tvivl. Sammenhængen mellem disse Virkninger og de chemiske Virkninger i Ordets mere indskrænkede Betydning og disse sidstes egen indbyrdes Sammenhæng, er ligeledes bleven alt klarere og klarere fremstillet.

For at vise disse Loves Gyldighed ogsaa for andre Kloder, fæstes Opmærksomheden först paa Legemernes almindelige Egenskaber. At

alle Verdenskloderne have Udstrækning og Figur, bevise Iagttagelserne aabenbart. Tyngdens Almindelighed følger af Verdensklodernes Bevægelseslove. Men af Tyngden, det er: Bestræbelsen mod Midtpunktet, følger atter, at enhver Deel indenfor Overfladen maa gjøre Modstand mod dem i Overfladen, som vilde trænge derind. Hvor disse Egen-skaber findes, kunne Sammenhængskraft og Delelighed ikke savnes.

At Varmelovene ikke ere indskrænkede til vor Klode, vises allerede ved den fuldkomne Lighed mellem de af Solstraalerne ved Brydning udviklede Varmestraaler, med tilsvarende her paa Jorden. Men den Overbeviisning, vi nu have om at Lys og Varme begge frembringes ved Æthersvingninger, som blot ere forskellige ved deres Hastighed, henviser til samme Almindelighed. Da Legemernes övrige Varmeforhold staae i den inderligste Sammenhæng med Straalevarmen, og denne blandt andet overalt, hvor den træffer Modstand i Legemerne, frembringer Udvidelse, Overgang til Vædske- eller til Lufttilstand, alt efter Virkningens Grad, kan man ikke tvivle om, at de samme Varmelove gjælde overalt, hvor der ere Legemer.

Maaden, hvorpaa de elektriske og magnetiske Virkninger frembringes, hænger saa nøie sammen med Legemlighedens Natur, at de ligeledes maa fremkomme, og fremkomme efter samme Love, følge samme Love, overalt hvor Legemer komme i Vexelvirkning med hverandre.

Stoffernes Foreninger og Adskillelser beroe atter paa de samme Kræfter, som de elektriske og magnetiske Virkninger, ja kunne ofte frembringes ved disse, efter Love, som ikke kunne være indskrænkede til vor Jordklode. Hertil kommer, at Meteorstenene bringe os Budskaber fra Himmelummet, som vise at Materien hist endog har en større Lighed med Jordklodens, end vi havde vovet at formode.

Men dersom nu alt det, som omgiver en Behoer af en anden Klode, foregaaer efter de samme Love som her hos os, kan han jo ikke optage den ham omgivende Natur i sin Bevidsthed, uden at have Evne til at opfatte Lovene selv; men disse Love ere Fornuftlove: han maa da opfatte Fornuft, fölgelig have Fornuft. Dette er saa klart i sig selv, at det ikke trænger til at oplyses ved Exempler: kun for at lade Opmærksomheden dvæle længere derved, gives nogle, blandt andet, at en Behoer af en anden Planet aldeles ikke vilde kunne beregne Aarets

Løb eller noget af alt det, man kunde sige at henhøre til Verdensuhrets Gang, uden at kjende de samme Love som vi. Dersom Nogen vilde opvække Tvivl om Rigtigheden af Jordbeboernes Kundskab, kan netop den Sikkerhed, hvormed vi forudsige Himmelbegivenhederne, endogsaa mange Menneskealdre förend de indtræffe, noksom tjene til Svar.

Blandt de paa flere Steder i Foredraget givne Exempler paa de Uligheder i Opfatningen, der kunne bestaae med Væsenseenheden, fortjener maaskee den Bemærkning at fremhæves, at det let er muligt at andre Kloders Beboere kunne see ved langsommere Æthersvingninger, end dem, som findes i vort Lys, f. Ex. som de Æthersvingninger, der frembringe Varme, eller ved hurtigere, som de usynlige Straaler, der frembringe visse chemiske Virkninger. Ja de kunne overalt have en mere omfattende Lyssands end vi. For os ligger Antallet af Svingningerne i det brydbareste og mindst brydbare Lys imellem Forholdstallene 1 og 2. Vi forholde os til Lyset som den, der ikkun har Sands for een Octav i Tonerækken. Hvad hindrer, at andre Væsener kunne have Sands for flere Lysoctaver?

Endelig fortjener denne Undersøgelse endnu at tages fra en anden Side. Det staaer i vore Tider ikke mere til at nægte, at alle Planeterne ere dannede efter de samme Love som Jorden: have f. Ex. været flydende, förend de bleve faste, have ved Dreiningen om deres Axer faaet samme Figur som Jorden o. s. v. Men med Jorden har det Dyr og Planterige, som nu findes derpaa, og de, som eengang have været paa den, udviklet sig. Mennesket selv er en Naturfrembringelse i denne Række. Men efter de samme Naturlove maae de fornuftige Sandsevæsener paa de andre Planeter være frembragte. Deres Kundskabsorganer ere da dannede efter de samme Love, og kunne da ikkun tjene en Aand, som er beslægtet med vores. Dette kunde synes at lede til Materialisme; men hertil svares, at ligesaa vist som det er, at Mennesket er en Naturfrembringelse, er det ogsaa, at Naturen er en Guddomsfrembringelse: og saaledes tabes ikke Bevidstheden om vort Væsens guddommelige Kilde, ved at tilstaae Naturen sin Ret.

Forfatteren slutter med disse Ord: Gjennem det hele Verdensalt er der udspreedt Væsener med Evner til at fatte Gnister af Guddomslyset, og Gud aabenbarer sig for disse Væsener gjennem den dem omgivende Verden, vækker den i dem slumrende Fornuft, ved den For-

nuft, som hersker i alt det, der gjør Indtryk paa dem, og han lader dem atter gjøre desto dybere og mere omfattende Blik i den legemlige Tilværelse, jo mere deres egen Fornuft vækkes, saa at de finde sig forsat i en uophørlig levende Udvikling, som efter at have naaet et vist Punkt, bortfjerner dem mere fra den Indbildning, at den haandgribelige Masse er Tilværelsens Grundvold, og fører dem til at vide og beskue sig selv, med Aand og Legeme, som Led af et uendeligt Fornufttrige. Naturvidenskabens Sandheder slutte sig saaledes med stedse voxende Inderlighed til Religionen.

Det S. 103 omtalte Brev fra Magister *Allen*, dateret 13de October 1846, er af følgende Indhold:

„Med Hensyn til den Understøttelse, der er bleven mig til Deel af det kongelige Videnskabernes Selskab, til Afskrivning af Aktstykker i udenlandske Archiver vedkommende Danmarks Historie, anseer jeg det for min Pligt, inden jeg tiltræder den anden Deel af min Reise, til Sverrig og Norge, foreløbig at meddele en Udsigt over Udbyttet af mine Undersøgelser i fremmede Archiver i den første Deel af min Reise, forbeholdende mig efter min endelige Hjemkomst at give en udførligere og fuldstændigere Beretning.

Under mit Ophold i Haag afskrev jeg i Rigsarchivet Instruksen for *Laurens Reaal*, som under Christian den 4des Krig med Keiseren, af Generalstaterne sendtes til Danmark i Aaret 1627, tilligemed samme *Reaals* Rapporter fra Danmark;

Den hollandske Resident *Carel van Cracaws* Rapporter for Aaret 1627;
Carel van Cracaws Rapporter fra Januar til August 1644.

Den hollandske Admiral *Martin Theisens* Beretning om Slaget i Listerdyb 1644.

Rapporter fra *Tromp*, *Almonde*, *Bastiaang*, og andre hollandske Sö-Officerer, som tjente i Danmark under Sökrigen 1676—77;

Uddrag af den hollandske Resident *Jaque le Maire's* Rapporter fra Aarene 1670—1677.

Nogle Rapporter af den hollandske Gesandt *Calmette* fra 1772.

Uddrag af den hollandske Gesandt van *Werckendams* Rapporter for Aarene 1672—74.

I London anstillede jeg Eftersøgelse i British Museums Haandskriftsamlinger og i det udenlandske Departements Archiv. Til de Sager, jeg her afskrev eller excerperede, høre følgende:

Richard Cavendish's Rapport om sit Gesandtskab hos Christian den 3die i Aaret 1536, interessant og udførlig. Desuden flere Breve, Rapporter og Instruktioner, vexlede mellem Henrik den 8de og Gesandten hos Christian den 3die i Grevefeidens sidste Aar.

Instruktion for *John Borthwick*, som 1550 sendtes til Danmark med Forslag om Giftermaal mellem Edvard den 6tes Søster *Elisabeth* og Kronprinds Frederik (2den).

Instruktion for *Thomas Bodley* af 1585.

D. Rogers's Rapporter fra Danmark 1587—88.

Den engelske Resident *John Paul's* Rapporter for Aarene 1670 til 1676, og de engelske Ambassadörer *Charles Bertie's* og *Thomas Henshaws* samtidige Beretninger. Deri blandt Andet om den engelske Regjerings forgjæves Forsøg paa at bevirke Eleonore Ulfelds Lösladelse af Fængslet.

Nogle Breve af *Griffenfeld*. Derimod søgte jeg forgjæves i Oxford at finde den Brevvexling, som *Griffenfeld* har ført med sin fordums Lærer i Oxford, *Dr. Barlow*. Der fandtes en Mængde af sidstnævntes haandskrevne Arbejder, men alle Brevene vare forsvundne.

En udførlig fransk Beretning om Forholdene ved det danske Hof efter *Griffenfelds* Fald.

Nogle Udvalg af *Rob. Molesworth's* Rapporter 1689—91.

H. Greg, Charakteristik af de fremmede Gesandter, som i Aaret 1689 opholdt sig i Kjöbenhavn.

Uddrag af *H. og J. Grege's* Rapporter for 1689—95.

Uddrag af *James Vernons* Rapporter 1702—3.

Daniel Pulteneys Rapporter for 1707—12.

Uddrag af *William Tilleys* Rapporter 1729—30 og 1746.

Nogle Stykker fra 1757 og 1767.

I Paris afskrev eller excerperede jeg Følgende:

Uddrag af *de la Thuilleries* Rapporter, Juni—Sept. 1644.

Den italienske Secretair *Torquato Beccias* Beretning om Sæder og Skikke i Danmark i Begyndelsen af 17de Aarhundrede.

Hannibal Sehesteds Bemærkninger om Danmarks ydre og indre Forhold 1663, efter hans mundtlige Yttringer foranstaltede optegnede ved den franske Minister *Colbert*.

Uddrag af *Terlons* Rapporter 1670—76.

Nogle Breve af *Griffenfeld*.

Uddrag af *Foulin de Martangys* og Marquis *Villars* Rapporter 1679—81 og 1683.

Ambassadören *de Torcys* Skildring af det danske og svenske Hof 1685.

Rapporter af *Cheverney* 1686 og Grev *Chamilly* 1698—99.

En Forestilling fra Ministeren *Brogliè* til den franske Konge angaaende Danmarks ydre politiske Forhold 1773, med Hensyn til Spørgsmaalet om Ænskelighed af at drage Danmark i en nærmere politisk Forbindelse med Frankrig.

I Rom erholdt jeg efter en Deel Vanskeligheder en Fortegnelse over Documenter vedkommende Danmarks Historie, som findes i det pavelige Archiv. Men den langt overveiende Deel af disse er trykt, adskillige findes ogsaa i det kongelige Geheime-Archiv. Imidlertid haaber jeg dog, forsaavidt jeg tør slutte fra den i mange Henseender meget mangelfulde Fortegnelse, at 30 til 40 nye Dokumenter ville kunne fremdrages.

I Wien besørgede jeg en Afskrift af Gesandten v *Plettenbergs* Rapporter for Aaret 1644, og Gesandten v *Goes's* Beretning om Statsforandringen 1660, hvilke jeg venter tilsendte fra Wien.

I Dresden nogle Notitser af et Par Diarier for 1663 og 1686 over sachsiske Fyrsters Ophold i Kjöbenhavn.

I Sverrig og Norge, hvorhen jeg nu begiver mig, vil min Opmærksomhed være henvendt dels paa Christian den Andens Papirer fra München, dels paa historiske Materialier af samme Beskaffenhed som de anførte.

De ovennævnte Papirer har jeg nedlagt til Bevaring, under min Fraværelse i Sverrig, i Universitetsbibliotheket.

Til hele Aaret henhørende.

Selskabet har i det nu forløbne Aar mistet sit höiagtede Medlem
Etatsraad og Ridder *Hector Frederik Jansen Estrup* til Kongsdal.

Ordbogscommissionen.

har i Aaret 1846 holdt 56 Möder, i hvilke Revisionen af Bogstavet **S** er fremmet fra Ordet **staaer** til Adj. **stor** og dets Sammensætninger; foruden at en Deel af det fölgende Manuskript er forberedet til Revision. I Aarets Löb er af bemeldte Bogstav trykt 13 Ark, fra **B** til **O** i femte Alphabet, eller til Ordet **Stör** (da Ordbogens Bogstavorden fra Begyndelsen har sat **ö** efter **od**). Ved Begyndelsen af Aaret indtraadte Professor *N. M. Petersen* af Commissionen, og i hans Sted indtraadte Prof. Dr. theol. *C. Em. Scharling*, i Fölge Selskabets Valg i Mödet den 6te Februar.

Den meteorologiske Comitee.

I det under Comiteens Tilsyn staaende *meteorologisk-magnetiske* Observatorium ere de regelmæssige Iagttagelser, der begyndtes i 1844 til Bestemmelsen af den daglige Periode, blevne fortsatte paa samme Maade iaar med Unifilar- og Bifilarmagnetometret, med Barometret og Psychrometret. Kun Iagttagelserne med Unifilarmagnetometret lede fra Midten af October til hen i December en Afbrydelse, foraarsaget ved en Reparation af Instrumentet. Middeltallet af samtlige i December med

dette Instrument anstillede Iagttagelser giver den absolute Declination henimod Aarets Slutning

16° 31' 5 Vest.

Af den horizontale Intensitet er i Aarets Løb gjort følgende absolute Bestemmelser efter den Gaussiske Methode.

1846 Mai 18	3' 45'	Efterm.	1,6611
— 22	3 30	—	1,6501
— 23	3 25	—	1,6565
Dec. 24	0 53	—	1,6461
— 28	1 12	—	1,6426
-- 29	0 47	—	1,6531
Middel			1,6517

Reduceres disse Bestemmelser til een Middelstand af Bifilaret, saa giver Middeltallet af de tre første 1,6505, og af de tre sidste 1,6511.

Iagttagelserne i den botaniske Have ere fortsatte som tidligere, og Resultaterne deraf meddeelte i de maanedlige Oversigter over Selskabets Forhandlinger, tillige med Resultaterne af de Iagttagelser, der anstilles over Vindens Retning og Regnens Hyppighed paa Nyholms Hovedvagt, og over Havets Temperatur paa Trekroners Batteri. Ligeledes ere de timevise Thermometriagttagelser fortsatte paa Nyholms Hovedvagt.

Fra følgende Steder har Comiteen i Aarets Løb modtaget meteorologiske Iagttagelser.

Reikiavig, Justitsraad *Thorstensen*, fra 1845 Sept. 1 til 1846 Aug. 31, Barometret, Thermometret, Regnmængden, Vinden, Luftens Udseende, een Gang daglig 8—9 Form.

Sammesteds, fra Samme, Barometriagttagelser fra 1845 Sept. 1 til 1846 Aug. 31, 5 Gange daglig Kl. 6, 10, 4, 8, 12, og Psychrometriagttagelser for Sept. 1845 og Marts—Aug. 1846, samme Klokkeslet.

Godthaab, Lægen *Bloch*, 1845 Juli til 1846 Juni, som foregaaende Aar.

Jacobshavn, Bataillonschirurg *Rudolph*, 1842 Juli 1 til 1846 Juni 30, Thermometret Kl. 7, 12, 7, 11, Barometret Kl. 9, 12, 7, Vindens Retning og Vindens Udseende.

Stubbekjöbing, Major *Koch*, 1846 Jan. 1 til Nov. 30, Barometret, Thermometret, Luftens Udseende, 3 Gange daglig, Kl. 9, 12, 7.

Samsøe, Pastor *Hansteen*, 1838 Jan. 1 til 1845 Dec. 31, Barometret, Vinden, Luftens Udseende Kl. 8, 2, 11, Thermometret Kl. 8 og 2, Regnmængden.

Da Pastor *Mossin*, der i Mai gik som Missionair til *Upernavik*, tilbød sammesteds at anstille meteorologiske lagttagelser, modtog han til dette Brug fra Comiteen de fornødne Thermometre. Ligeledes overlodes Lieutenant *Matthiessen*, der deeltog i den videnskabelige Expedition til Island, et fuldstændigt Sæt meteorologiske Instrumenter til Afbenyttelse paa Reisen, og desuden et Hansteensk Intensitetsapparat, hvormed han anstillede en Deel lagttagelser, som han ved Hjemkomsten overleverede Comiteen.

Bröndboringen.

I Aaret 1846 har Bröndboringen paa Nyholm ikke gjort noget Fremskridt. Der indtraf nemlig allerede i Aaret 1845, da man havde opnaaet en Dybde af 603 Fod $2\frac{1}{2}$ Tomme, ved en af Folkenes Uforsigtighed, det Uheld at 11 Stænger styrtede ned i Borehullet. Ved de Forsög der bleve gjorte for at optage disse Stænger igjen, bleve de snart löftede 40 Fod fra Bunden, men höiere kunde man ikke bringe dem, rimeligviis fordi de ved det stærke Stöd, de havde faaet ved Faldet, havde böiet dem krumme, og nu ikke kunde passere Flintlagene hvori Borehullet formedelst deres Haardhed og Modstand ikke er udslidt, som i det blöde Kridt. Ved et af disse gjentagne Forsög brast Stængerne og den övre lösrevne Deel faldt ned ved Siden af de andre og bidrog end mere til at vanskeliggjøre Optagelsen. En ny Stang, som blev benyttet ved de fortsatte Forsög, gik ligeledes istykker, og endskjönt den nedfaldne Deel deraf paa 8 Fod 2 Tommer nær er blevet optaget, har man hidtil ikke kunnet udrette noget ved det i Bunden staaende Hovedpartie.

Disse meget beklagelige Uheld bleve dobbelt fölelige, fordi Bröndboringsscomiteen netop i Aar for første Gang ikke saae sig hemmet i sine Arbeider, formedelst Mangel paa Penge, idet först Communen og dernæst Hs. Majestæt Kongen, have bestemt et Tilskud hver af 1000 Rbdlr., saaledes at den Sum, der i Löbet af forrige Aar kunde været an-

vendt paa Boringen, har udgjort 3000 Rbdlr. Endskjönt det ikke er lykkedes at optage de forliste Boreredskaber igjen, tör man dog paa ingen Maade opgive Haabet om at dette med Tiden vil lykkes. Man har nemlig efter at man har forsynet sig med langt stærkere Stænger, end man havde tidligere, begyndt paa, ved Dunkrafter og andre mekaniske Midler, deels at rive de fastsiddende Stænger itu, og tage dem stykkeviis op, deels at udvide Borehullet i Flintlagene; Comiteen har det bedste Haab om, at disse Forsög ville være heldige og at man da vil kunne fortsætte Arbeidet.

Saadanne Uheld som disse ere meget hyppige ved Artesiske Boringer, og der er neppe fuldfört et eneste Borehul af nogen betydelig Dybde, hvor ikke Brud paa Stængerne er indtruffet. Som Exempel herpaa kan anföres den af den beröimte v. Dechen beskrevne Boring ved Artern. Allerede i en Dybde af 136 Fod indtraf det Uheld, at Rörene som man havde sat ned for at udelukke Sand og Grus af de övre Lag, ved Sidetryk bleve skudte tilside og maatte optages for at nedsættes paa ny i en fastere Stilling. I en Dybde af 222 Fod gik Stængerne förste Gang istykker, et Brud som alligevel snart blev gjort uskadeligt ved de afbrudte Stængers Optagelse. I en Dybde af 394 Fod gik Stængerne atter istykker, men bleve snart igjen optagne. I en Dybde af 475 Fod gik Stængerne paa ny istykker, som ogsaa snart hævedes; hvorimod et Brud paa en Dybde af 495 Fod viste sig meget farligere. Efter at man i over 41 Maaneder havde arbeidet paa at optage Boret, hvilket ikkun lykkedes tildeels, faldt paa ny 49 Stænger ned, som deels bleve optagne, deels trykkede tilside, og först efter eet Aars Forløb kunde man fortsætte Borarbeidet. Et nyt Brud i en Dybde af 582 Fod kostede 18 Dage; et andet i en Dybde af 639 Fod kostede 61 Dage. Et Brud i en Dybde af 668 Fod kostede 109 Dage og 5 Dage efter at man havde taget det sidste Stykke af det faste Boer op, bröd Stængerne paa ny, men bleve snart tagne op. Nye Brud indtraf, saaledes at man i dette Aar havde anvendt $9\frac{1}{2}$ Maaneder for at optage tabte Boreredskaber. Selv efterat man havde fundet det Steensalt-Lag, som man sögte, gik Stængerne endnu engang i Stykker og man havde derved næsten mistet Frugten af det lange og kostbare Arbeide. Borestængerne vare nye, og man borede i Leer, blöd Sandsteen og Gips, altsaa under langt fordeelagtigere Forhold end her.

Under disse Omstændigheder maa Comiteen paa det Bestemteste yttre den Formening, at man maa vedblive med Forsøgene til Borets Optagelse, saalænge der endnu er Haab om et heldigt Resultat. Men naar Boret virkelig er optaget, da maa det komme under Comiteens Overveielse om ikke nyere Boremethoder med Fordeel kunne anvendes ved vort Arbeide. Til disse henregne vi Tougboret, hvor man befæster Boret ved et Toug istedetfor en Jernstang, og hvor Optagelsen og Nedfiringen skeer i Sammenligning med Jernstænger meget hurtigt. En anden Methode er anvendt i Belgien og maaskee flere Steder; dens Eiendommelighed er at den nederste Deel af Boret har en særskilt Bevægelse, hvorved hele Boerstangen skaanes for de voldsomme Stød, der især maa betragtes som Aarsagen til de hyppige Brud paa Stængerne; den nye Methode, der maaske vil give det bedste Resultat, er af fransk Opfindelse og bestaaer deri, at Borestangen danner et huult Rør, hvorigjennem en Vandstrøm føres ned paa Bunden af Borehullet og saaledes bestandigen holder det reent for Afhug.

Boringen paa andre Steder i Sielland have afgjørende beviist Rigtigheden af de Forudsætninger, hvormed Commiteens Medlemmer have understøttet deres oprindelige Forslag til denne Boring. Ved Aashöi, i Nærheden af Kjöge, har man allerede i en Dybde af faa Fod under Saltholmskalken fundet det vandførende Gruuslag, der her afgav en overordentlig Mængde Vand. Senere har man ved Boringer ved Solhöibusene, i Nærheden af Barfredshöi og i Thostrupvaldby i respective Dybder af 20 Fod og 21,8 Fod truffet paa Saltholmskalken og paa begge Steder fundet det vandførende Lag, endskjönt i en større Dybde. Disse Arbeider, der ikke ere udførte paa Videnskabernes Selskabs Bekostning, vise tilfulde at de Iagttagelser og Slutninger hvorpaa denne kostbare Boring var bygget, ere fuldkommen rigtige, og give det Haab, at man trods den store Dybde hvortil man er kommet, ved Udholdenhed vil naae Maalet.

Commissionen for Udgivelsen af et dansk Diplomatarium, og Regestum diplomaticum.

Det sidstnævnte Værks *1ste Bind*, hvis *anden Afdeling* fra Aar 1397 til 1536 inclus. en Tid lang har været færdig (jvfr. Oversigten for Aaret 1845 S. 144), men *Fortalens* Udarbeidelse, særdeles paa Grund af Redacteurens, Herr Registrator *Knudsens* langvarige Sygdom i 1845, og ved Savnet af de fra hans Haand forventede Oplysninger, er bleven standset: vil nu i Januar, eller senest Februar 1847, udkomme.

Censur over de i Aaret 1846 indkomne Priisafhandlinger.

Den mathematiske Classe.

Ved det af den mathematiske Classe i Slutningen af Aaret 1844 udsatte Priisspørgsmaal var der forlangt en Undersøgelse af de Kjædebrøker, som kunne tjene som Udviklinger for de irrationale Rødder i algebraiske Ligninger overstigende den 2den Grad, og idetmindste for de irrationale Cubikrødder af rationale Størrelser, saaledes at de her gjældende Udviklingslove saavel for disse Brøker selv som for de tilsvarende principale Convergenter kunde blive explicite bestemte, hvilket vilde være en vigtig Udvidelse af Theorien af endelige og af periodiske Kjædebrøker. Over dette Spørgsmaal er en enkelt Afhandling indkommen, skreven paa Tydsk og med Motto:

ζητείτε και εύρήσετε, αλλείτε και δοθήσεται.

Denne Afhandling, som er meget kort, gaaer ikke ind paa Undersøgelsen af det, som er Spørgsmaalets Gjenstand, men giver derimod et Forsøg til Opløsning af et dermed beslægtet Problem, idet nemlig Forfatteren, istedetfor at undersøge de Kjædebrøker, hvoraf de principale Convergenter afhænge (hvis successive Tællere ere $+ 1$ og hvis Nævnere ere positive hele) kun har viist, hvad man forhen vidste, at man ved successive Substitutioner kan af den cubiske Bogstavligning udlede en Kjædebrøk, hvis Tællere og Nævnere dannes som Functioner af Ligningens Coefficienter, enhver bestemt efter en vis Lov af den forangaende. Forfatteren søger vel ogsaa heraf at udlede de tilsvarende convergerende

Bröker; men ligesom disse ikke ere de i Opgaven omspurgte principale Convergenter, saaledes er ogsaa den anstillede Undersøgelse af deres almindelige Lov ufuldstændig, og gaaer ikke ud paa at finde den explicite Bestemmelse for samme. Söm Følge heraf kan Selskabet ikke tilkjende denne Afhandling Prisen.

Den philosophiske Classe.

Som Besvarelser af Spørgsmaalet angaaende saavel den logiske som den theologiske Betydning af Nominalisternes og Realisternes Strid i Middelalderen have vi modtaget tvende Afhandlinger, hvoraf den ene med Motto: *τὸ δὲ κατ' ὄλον τιμον* etc. ikke fortjener at komme i Betragtning, den anden derimod, som har det Motto: „Si verus Deus est, hominum sapientia vera etc.” vistnok ved at give en Udsigt over hiin Strids Historie, frembæver Adskilligt, som bidrager til Spørgsmaalets Opklarelse, og derfor fortjener hædrende Omtale, men dog ikke paa en saadan baade omfattende og indtrængende Maade behandler selve Hovedspørgsmaalet, at Selskabet kan tilkjende den Præmien.

Priisopgaver.

Den mathematiske Classe.

Det er bekjendt, at den Halleiske Comets Tilbagevenden til sit Perihel i Aaret 1835 har givet Anledning til flere nøiagtige Beregninger over de Perturbationer, som denne Comet har været underkastet under sine tvende sidste Omløb omkring Solen, men at man derimod endnu ikke besidder nogen, den nyere Astronomies Fordringer fyldestgjørende Beregning af Perturbationerne for Perioden imellem 1607 og 1682. Da nu imidlertid Behandlingen af denne Periode er af stor Vigtighed, navnlig for at oplyse, om Cometens Bevægelse hentyder paa Modstanden af en Æther, finder Selskabet sig foranlediget til, som mathematisk Priisopgemaal at fastsætte følgende Æmne:

At anstille en saadan Beregning af de Perturbationer, som den Halleiske Comet har været underkastet i Perioden fra Aaret 1607 til 1682, at derved de Undersøgelser afsluttes, som af Rosenberger ere blevne anstillede angaaende denne Comets Tilbagevenden til sit Perihel i Aaret 1835.

Den physiske Classe.

Som bekjendt viser Magnetjærnstenen sig kun mærkeligt magnetisk under visse, i Forhold til dens hyppige Forekomst sjeldne Betingelser. Blandt disse har man især fremhævet Modvirkningen af Luft og Vand, men uden nærmere Bestemmelser, og desuden har man ikke samlet Noget af Betydenhed angaaende de øvrige Omstændigheder. Det sees let, hvorlidet dette tilfredsstiller Videnskabens Fordringer. Ligesaa lidet er det oplyst hvorpaa det beroer, at nogle vidtubredte Bjergarter paa enkelte Steder vise sig kjendeligt magnetiske, og heller ikke om de altid skyldte indsprængt Magnetjærnsteen denne Egenskab. Selskabet udsætter derfor følgende Priispørgsmaal:

Hvilke ere de Betingelser, hvorunder Magnetjærnstenen og nogle Bjergarter hist og her forekomme med kjendelig Magnetkraft, uagtet de hyppigst vise sig blottede derfor?

Den philosophiske Classe.

Der ønskes en Udvikling af Begrebet „Historiens Philosophie“, indledet ved en Fremstilling og Kritik af hvad der fra Vico indtil vor Tid er præsteret til Uddannelsen af denne Videnskab.

Den historiske Classe.

Blandt de meest interessante Phænomener af de tre nordiske Rigers Historie i Middelalderen og i den nyere Tid hörer uden Tvivl det, at Personer og Instituter i eet af Rigerne undertiden besad Jordegods og andre urørlige Eiendomme i et andet eller begge øvrige Riger. Navnligen var dette Tilfældet med Personer af Kongehusene og af Adelen, samt med enkelte geistlige Instituter. I Almindelighed lader

dette Phænomen sig letteligen forklare. Fra det 11te til det 14de Aarhundrede knyttedes flere Ægteskabsforbindelser mellem Rigerne Kongeslægter, hvorved Jordegods i eet Rige stundom ved Arv kom til at tilfalde kongelige Personer i et andet. Rigerne naboelige Forhold, Folkene Overeensstemmelse i Sprog og Sæder, mangehaande indbyrdes Berørelser, den temporære Forening i det 14de Aarhundrede mellem Sverrig og Norge og mellem Sverrig og de danske Provindser hiinsides Sundet, endelig især Calmar-Unionen fremkaldte lignende Forbindelser mellem Rigerne Adel, som i det 15de Aarhundrede næsten kom til at udgjøre en heel stor Familie, af hvilken Enkelte endog havde Besiddelser i alle 3 Riger. Hvad geistlige Instituter angik, da var det især visse Kloostere, hvis fremragende Anseelse skaffede dem Donationer i eet eller begge de andre Riger, hvilket sidste blandt Andet fandt Sted med Hensyn til Wadstena-Kloster. Efter Calmar Unionens Opløsning fulgte det af sig selv, at denne Folkene sessionelle Forening, navnlig den hvad Sverrigs Forhold til de to andre Riger angik, efterhaanden maatte aftage; men aldeles kan den ikke antages at være ophört för i det forrige Aarhundrede.

Det er naturligt, at disse Forhold maa have haft vigtige og indgribende Virkninger for alle tre Riger baade i politisk og social Henseende. Som Exempler kan anføres: at den lange og ødelæggende Krig mellem Danmark og Norge under Magnus Lagabæters Sønners Regiering tildeels hidrørte fra disse Fordringer paa Arvegods efter deres Moder i Danmark; at, under Calmar-Unionen, Partiernes Vexlen, Magnaternes Stilling lige overfor Kongerne, og derved endog Unionens Skjæbne i det Hele ei sjelden bestemtes af saadanne sessionelle Forhold; endelig at endnu længe efter Unionens Opløsning disse Forhold bleve Gjenstand for diplomatiske Forhandlinger mellem Rigerne, og i de vigtigste Fredslutninger, f. Ex. den Stettinske og Kjöbenhavnske kom til Omtale.

Det Anførte vil kunne godtgjøre Önskeligheden af en dyb og omfattende Undersøgelse af dette Phænomen, som hidtil savnes, men til hvis Oplysning de bekjendte historiske Hjælpemidler frembyde ikke faa Bidrag, og hvortil endnu vigtigere, hidtil ubenyttede Materialier henligge i alle tre Rigers, især Danmarks og Sverrigs, Archiver og Bogsamlinger.

Der udsættes altsaa følgende Priisopgave :

At samle og sammenstille hvad der i trykte og haandskrevne historiske Kilder forekommer angaaende deels enkelte Personer af Kongehusene, Adel eller Borgerstand, deels Instisuter, især geistlige, i eet af de tre nordiske Riger Danmark, Sverrig og Norge, som eiede Jordegods og andre faste Eiendomme i det andet eller begge de andre Riger; at undersøge Aarsagerne til denne possessionelle Forening og udvikle dens Indflydelse paa Rigernes Stilling og Folkenes indbyrdes Forhold saavel i politisk som i anden Henseende; og endelig at oplyse, hvorledes disse særegne Forhold i Tidernes Løb efterhaanden ere ophørte.

For det Thottiske Legat.

(Præmien 200 Rbb.)

I den senere Tid benytter man, som bekjendt, meget hyppigen, især i Frankrig, en af Kartoffelstivelse og Malt tilberedet Sirup, som let gaer over i Viingjæring. Selskabet forlanger nu en paa Forsøg og Beregning støttet Sammenligning imellem Tillavningen af Brændeviin af Kartoffelstivelse, og den hvortil man benytter Kartofflerne umiddelbart. Man ønsker, at der især undersøges, hvorvidt de større Omkostninger, som Stivelsens Udskillelse foranlediger, hæves ved et større og bedre Product, og ved den Lethed, hvormed Stivelsen opbevares i Forhold til Kartofflerne.

For det Classenske Legat.

1. Man vise hvilke af Landets raa Producter, enten nu disse hidrøre umiddelbart fra Landets Jordbund, eller fra dets Dyrkning, eller fra det omgivende Hav, ere bedst skikkede til derpaa at grunde en Fabrication. Man maa herved tage Hensyn paa alle begunstigende Omstændigheder, som Letheden i at erholde Brændsel, Vandkraft, billigt Arbeide o. s. v. Det forstaaer sig, at Stederne, hvor Anlæggene bedst kunne skee, og Grundene til deres Valg maa angives. Udviklingen maa gaae ind i et saadant Detail, at der lader sig gjøre Beregning over Fordelene. Selskabet ønsker, at Forfatterne især henvende Opmærksom-

heden paa saadanne Fabricationer, som hidtil enten slet ikke eller kun i en ringe Udstrækning ere indførte hos os.

Da Selskabet neppe tør vente, at een Mand fyldestgjørende skal kunne behandle Spørgsmaalet i sin fulde Udstrækning, saa vil det ikke nægte mindre omfattende Besvarelser Prisen, naar ikkun de valgte Gjenstande ere afhandlede paa en tilfredsstillende Maade.

Præmien er 200 Rbd. S. M. Man vil, dersom Omstændighederne dertil give Anledning, ogsaa tildele mere end een Afhandling denne Præmie.

2. Der forlanges en Fremstilling af Bageriets Tilstand i Danmark, og en Undersøgelse over hvorvidt denne svarer til Nutidens Indsigter og Erfaringer. Præmien 100 Rbd. S. M.

Besvarelserne af Spørgsmaalene kunne i Almindelighed være af-fattede i det latinske, franske, engelske, tyske, svenske eller danske Sprog, Afhandlingerne betegnes ikke med Forfatterens Navn, men med et Motto, og ledsages med en forseglet Seddel, der indeholder Forfatterens Navn, Stand og Bopæl, og som bærer samme Motto. Selskabets i de danske Stater boende Medlemmer deeltage ikke i Priisæskningen. Belønningen for den fyldestgjørende Besvarelse af et af de fremsatte Spørgsmaal, for hvilket ingen Priis er nævnt, er Selskabets Guldmedaille, af 50 danske Ducaters Værdi.

Priisskrifterne indsendes inden Udgangen af August Maaned 1818 til Selskabets Secretair, Conferentsraad *H. C. Ørsted*, Professor og Com-mandeur af Dannebrogen samt Dannebrogsmænd.

Sag- og Navneregister.

- Alger* (Vandplanter) i America, Undersøgelse om deres Arter og Former, af *Liebmann*. S. 72—77.
- Allen, C. F.*, Mag. Art., meddeler Fortegnelse over de Afskrifter af Documenter og Kilder til den danske Historie, han paa sin Reise har tilveiebragt. S. 103. (Jvf. p. 122—24.)
- Amphibier, om Forskiel imellem disse Dyrs Kiön, i Henseende til deres Opholdssted (i Vandet eller paa Landet) under Vinterdvalen (særdels om Frøer, Tudser, Salamandere). S. 96—98.
- Andersen, Jens*, Arbeidsmand, indsender en Afhandling om at beregne regulaire Polygonsider. S. 106.
- Balanoptera*, (Finhval) Arter af samme. S. 2—5.
- Bartholin, Rasm.*, anbefaler og forsvarer (1674) paa Latin det danske Sprog Værdighed, Brug og Dyrkelse. S. 81.
- Betænkninger*, som af en Classe eller Comitee forelægges Selskabet, Vedtægt om deres Form. S. 68—72.
- Betænkninger: af den histor. Classe. S. 16. over et Locale til de fra Galathea hjemsendte Samlinger. S. 17. over et Glossarium anglo-danicum, hvortil Lector *Hiort* søger Selskabets Understøttelse. S. 78—80. over et Forslag angaaende den fremtidige Udgivelse af Selskabets Skrifter. S. 84—86. over Cand. *Holtens* Undersøgelser over Ebbe og Flod ved Bandholm. S. 86—88.
- Brandis, Joach. Did.* (f. 12. Marts 1762, d. 29. Apr. 1845) Mindeskrift om ham af *H. C. Ørsted*. S. 39—41.
- Bröndboring, Artesisk, Beretning derom i A. 1846. S. 127—29.
- Bøger og Skrifter, skienkede til Selskabet. S. 2. 5. 17. 22. 47—49. 59. 72. 80. 88. 91—92. 99. 103—105. 106. 117.
- Carotin, det for Guleroden (*Daucus Carota*) særegne Grundstof, undersøgt af *Zeise*. S. 101—103.
- Christian VIII:** Hs. Majestæts Rescript til Selskabet angaaende polytechnisk Candidat *Schytthe's* befalede Reise til Island, for at iagttage Heklas Udbrud. S. 59, 60.
- Collectanea meteorologica, Fascic. III. S. 5.
- Dansk Skriftsprog, om dets historiske Udvikling af *C. Molbeck*. S. 80—83.
- Danske historiske Actstykker og Documenter i fremmede Archiver, samlede og afskrevne ved Mag. *C. F. Allen*. S. 122—24.
- Ebbe og Flod, undersøgt ved den lollandske Kyst. S. 86 flg.
- Eschricht, D. F.*, Afhandl. om Finhvalerne, og deres Artforskiel. S. 2—5. Beskrivelse over en peruansk qvindelig Mumie og dens Afklædning. S. 51—55.
- Evangelierne, Bidrag til en kritisk Undersøgelse af deres Oprindelse, ved Prof. Theol. *Scharling*. S. 1.
- Finhvalerne, Afhandl. om deres Osteologie og Artforskiel, af *Eschricht*. S. 2—5.
- Forchhammer, G.*, meddeler et Mindeskrift over Joh. H. Reinhardt. S. 42.
- Frørnes Slægt (*Rana*), iagttagelse over de i Danmark indenlandske Arter af samme, af *Stenstrup*. S. 92—99.
- Færøboernes gamle Tidsregning. S. 6 flg.
- Galathea, Corvetten, dens Jordomsæiling. S. 17.
- Gerhard, Mag.*, kom til Danmark som pavelig Nuntius 1262. S. 20.
- Glossarium anglo-danicum: et saadant Arbejde af Lector *Hiort* i Sorøe vil Selskabet understøtte. S. 78—80.
- Grönlands Fauna, *Reinhardts* Arbejde og Bidrag til dens Oplysning. S. 45.
- Guido*, Cardinal, sendt som pavelig Legat til Danmark, 1265. S. 20.

- Guntögen*, Adjunkt i Reikiavig, overdrages af Selskabet at foretage Maalninger af Heklas Askestötte. S. 67.
- Hekla*, for at iagttage denne Vulkans Udbrud 1844 sendes Cand. Schythe til Island. S. 59. Instruction for ham fra Selskabet. S. 60—67.
- Hiort, P.*, Lector i Soröe, Skrivelse til Selskabet om Udgivelsen af et *Glossarium anglo-danicum*. S. 78.
- Holberg, L.*, om hans Virken i og for dansk Sprog og Literatur. S. 81. 82.
- Holbüll, C. P.*, sender betydelige Samlinger til Hvaldyrenes anatomiske Undersögelse fra Grönland. S. 3.
- Holten*, polytechn. Candidat, undersøger Ebbe og Flod ved Bandholm i Lolland. S. 86—88.
- Hübertz, J. R.*, hans Actstykker om Aarhus, 2det Bd. S. 15.
- Hvaldyr*: de i Norden forekommende Arter af Finhvaler. S. 3—5.
- Jacob Erlandsen*, om Varigheden af Interdicter i Danmark i Anledning af hans Fængsling. S. 18—22.
- Jordegods og urørlige Eiendomme, i flere af de nordiske Riger, om deres Besiddelse af samme Personer eller Instituter i Middelalderen. S. 132. 133.
- Island*, videnskabelige Reisende til dette Land, i Anledning af Heklas Udbrud 1844. S. 59. 60.
- Kundskabsevnen Væsensenhed i det hele Verdensalt: et Foredrag af *H. C. Örsted*. S. 117—122.
- Liebmänn, F. M.*, Beretning om Amerikas Vandplanter af Algernes Classe. S. 72—77.
- Lyon*, Conciliet, som der holdtes 1274; Hvitfeldts og Andres Vildfarelser i Anledn. af samme. S. 21. 22.
- Madvig, I. N.*, hans Deeltagelse i Ordbogsarbeidet. S. 13. 14.
- Magnetiske Observatorier, om deres Betydning og Virksomhed, af *P. Petersen*. S. 114 flg.
- Magnussen, Finn*, Bemærkninger over hans Afhandl. om de gamle Skandinavers Inddeling af Dagens Tider, ved Pastor *Schröter*. S. 6—10.
- Medaille, Selskabets i Sölv, som Hædersbelønning for indsendte Afhandlinger, m. m. 69. 70.
- Metereologisk Comitee, dens Beretning om Iagttagelser i A. 1846. S. 125. 26.
- Metereologiske Iagttagelser for Aaret 1846, efter S. 23. 24. 50. 89. 90. 100. 124.
- Molbeck, C.*, Afhandling om det danske Skriftsprogs historiske Udvikling, med Hensyn paa dets nærværende Forhold. S. 80—84.
- Moth, M.*, hans store danske Ordbogsarbeide, S. 11.
- Mumie*, en peruansk af et Fruentimmer, beskrevet af *Eschricht*. S. 51—55, sammenlignet med de af *Meyen* beskrevne. S. 54.
- Olufsen, C. F. R.*, meddeler en Oplysning angaaende den nye Planet. S. 100.
- Ordbog*, den danske, Beretning om dens Beskaffenhed, om Revisionen af Bogstavet S, dets beregnede Störrelse, og Tiden da det kan ventes fuldført. S. 10.
- Ordbogscommissionen*, Beretning og Andragender fra samme (23 Jan.) S. 10—14. Prof. *N. M. Petersen* udtræder, og Prof. *C. E. Scharling* træder i hans Sted. S. 15. Commissionens Virken i A. 1845. S. 125.
- Pedersen, P.*, Professor, Udsigt over de magnetiske Observatoriets Virksomhed og Betydning. S. 114—116.
- Regestum diplomatum danicum, om dette Værks nærværende Stilling og forhaalede Udgivelse. S. 130.
- Reinhardt, Joh. H.*, (f. 1777; d. 31 Oct. 1845) Mindeskrift over ham af *G. Forchhammer*. S. 42—47.
- Sartorius*, Baron v. *Waltershausen*, hans Reise til Island med Dr. *Bunsen* og Prof. *Bergmann*, i A. 1846. S. 60.
- Schow, I. F.*, Forslag angaaende den fortsatte Udgivelse af Selskabets Skrifter. S. 84—86. Afhandling om de i Italien voxende Træer og Buske af Ege-Familien. (Cupuliferæ.) S. 107—114.
- Schröter, I. H.*, Præst paa Færøerne. S. 5. (see *F. Magnussen*.)
- Schythe, I. C.*, polytechnisk Candidat, sendes af Hs. Maj. Kongen til Island for at iagttage Heklas Udbrud, S. 59. meddeles Instruction af Selskabet. S. 60—67.

- Steenstrup, J. J. S.*, Iagttagelser over de indenlandske Arter af *Frøens* Slægt, (*Rana*) og over disses og Tudsernes (*Bufo*) Vinterliv. S. 92—99.
- Steffens, Henr.*, (født 2 Mai 1773, død 1845) Mindeskrift over ham af *H. C. Ørsted*. S. 28—38.
- Thorshavn, Færingernes ældgamle Tingsted. S. 7.
- Tidens Inddeling hos de gamle Nordboer. S. 6 fig.
- Tudser, Skrubtudse (*Bufo vulgaris*), om to forskellige Arter af samme i Danmark. S. 79.
- Törvemoser i Danmark, Fund af fossile Dyrlevninger i samme. 43, 44.
- Vaagehval, de Norskes, (*Balaenoptera minor*, Knox; *Balæna rostrata*, Fabricius.) S. 5. et Skelet af samme undersøgt. S. 2.
- Vandspring, betragtet som Gienstand for det Skiønnes Naturlære, af *H. C. Ørsted*. S. 89, 90.
- Velschow, H. M.*, om Varigheden af Interdictet i Danmark i Anledn. af Jacob Erlandsens Fængsling m. m. S. 18—22.
- Videnskabernes Selskab*, dets Aarsmöde hos *H. M. Kongen*, den 6te Marts. S. 25. Dets Budget for 1846 og Regnskab for 1845. 26, 27. meddeler efter Kongelig Befaling en Instruction for Undersøgelsen af Heklas Udbrud. 60 fig. vedtager en vis Form for de Betænkninger, som forelægges det, og en Forandring med Hensyn til dets Sölvmedailles Tildeling. 70. beslutter Fortsættelsen af dets Skrifters Udgivelse, under Navn af femte Række. 84—86. Selskabets Commissioner og deres Arbejder. 125, 126, 130. Bedømmelse af indkomne Priisafhandlinger. 130, 31. Priisopgaver udsatte for 1847. S. 131—35.
- Zeise, W.*, Afhandling om Forholdet imellem det til xanthogensyret Kali svarende Kalk og Jode. S. 55. Beretning om hans Forsög med Carotinet. 101—103.
- Ørsted, H. C.*, meddeler Mindeskrifter over *H. Steffens* og *I. D. Brandis*. S. 28, 39. Forslag om Indretningen af de Betænkninger, som meddeles Selskabet. 68—70. fremviser og forklarer *Regnaults* Fugtighedsmaaler. (Hygrometer.) 55. forelæser en undersøgende Dialog, henhørende til det Skiønnes Naturlære. 89—90. Foredrag over Kundskabsevns Væsenseenhed i det hele Verdensalt. 117—122.

Juli 1846.	Barometer, reduceret til 0° Reaumur.			Thermometer i Skysge mod Nord.				Regn, Sne &c.	Vindens Retning 4 Gange i Døgnel.	Middeltemperatur.		
	9 Form.	Middag.	4 Eftermiddag.	Middel	7 Form.	2 Therm.	2 Fod i Jord.				2 Fod under dagl. Vande.	
				Corr.-9702			Middel.				Middel.	
1	336,445	336,409	336,406	11,906	13,99	13,94	13,91	13,86	Regn 11 Tim. *Tord. 2, 20	W. WSW. SW. WNW.	1846	45 Aug
2	35	35	35	12,70	12,3	13,5	12,9	13,6	Regn 8 — *	W. WSW. SW. WNW.	1846	45 Aug
3	34	35	35	14,00	13,5	17,5	12,7	13,0	Regn 3 — Tange 0,02	NW. NW. WNW. SW.	1-10 13,87	13,88
4	36	39	39	14,58	14,0	17,5	12,9	13,3		NW. WNW. WNW. SW.	11-21 14,41	14,16
5	38	37	37	15,32	14,8	19,7	12,9	14,4		W. WNW. WNW. W.	22-31 15,40	15,04
6	33	34	34	16,70	16,7	19,9	13,2	13,8	Regn 6 —	Stille. SO. N. W. WSW.	1-31 14,85	14,33
7	31	31	31	13,78	14,4	17,2	13,3	13,4	Regn 5 —	SW. S. S. W.		
8	33	36	36	11,96	13,7	15,6	13,2	13,2	Regn 11 —	W. WSW. WSW. W.		
9	36	36	36	13,38	13,7	17,0	12,8	13,6		W. WSW. WSW. W.		
10	34	34	34	14,10	14,3	17,5	12,8	13,6	Regn	SO. SO. SW. W.		
11	35	35	36	12,84	12,6	15,0	12,8	13,5		W. SW. NW. NW.		
12	35	36	36	12,74	11,9	16,1	12,8	13,1		W. W. NW. NW.		
13	36	36	36	14,46	13,1	16,9	12,7	13,5		WSW. W. NW. WNW.		
14	36	36	36	14,62	14,5	17,5	12,9	14,1	Regn 2 —	WNW. WNW. SSW. S.	32,61 Par. L. 27,11 Par. L.	
15	34	34	34	15,62	13,6	20,1	13,9	14,4		O. O. NNO. S.		
16	34	34	34	15,22	14,5	18,7	13,2	14,3	Regn 4 — *	SW. SW. WNW. SO.		
17	35	35	35	14,52	14,5	16,5	13,3	14,2	Regn 1 —	S. W. SSO. SO. S.	Vindforhold.	
18	31	31	31	15,30	12,7	18,7	13,3	14,4	Regn 5 —	SSW. SW. SSW. WSW.		
19	34	34	34	15,82	15,0	15,7	13,2	14,9	Regn 13 —	SSW. SW. SSW. WSW.		
20	34	34	34	15,48	14,5	17,2	13,2	14,6	Regn 10 —	W. W. SW. SW.		
21	37	37	37	14,83	12,7	17,6	13,2	14,6		W. W. SW. SW.		
22	33	33	33	13,70	13,8	15,5	13,2	14,7	Regn 2 1/2 —	SW. S. SW. W.		
23	35	35	35	13,90	13,5	17,8	13,2	14,0		W. W. NW. W.		
24	38	38	38	16,80	16,0	21,7	13,2	14,8		W. W. NW. W.		
25	37	37	37	17,32	16,8	20,4	13,4	14,9	Regn 1 1/2 —	SO. SSO. SO. SSO.		
26	36	36	36	11,76	11,3	13,8	13,5	14,4	Regn 1 —	SSO. N. W. W.		
27	39	39	39	13,90	14,2	17,6	13,4	14,5		SSO. N. W. W.		
28	40	40	40	15,26	14,9	18,2	13,3	14,0		SW. WSW. WNW. O.		
29	40	40	40	15,26	15,8	19,8	13,5	16,3		Stille. SO. NNO. NO.		
30	39	39	39	16,38	15,7	22,0	13,7	16,4		Stille. SO. NNO. NO.		
31	38	38	38	15,90	16,5	23,9	13,1	18,1		O. O. OSO. SO.		

August 1846.		Barometer.		Thermometer i Skysge mod Nord.		Regn, Sneec &c.		Vindens Retning		Middeltemperatur.
		reduceret til 00 Reaumur.		2½ Fod over Jorden.		Regn, Sneec &c.		4 Gange i Døgn.		
9 Form.	Middag.	4 Eftermiddag.	Middel	7 Form.	2 Ethem.	2 Fod i Jorden.	2 Fod under dagg.			
		Corr.-0001	Middel			Middel.	Middel.			
388,725	385,499	387,172	19066	1702	2405	1404	1901	SO.	SSO.	1886
37,72	37,61	37,31	19,28	16,8	25,1	14,7	18,4	SO.	OSO.	45 Ar
37,68	37,67	37,47	19,28	16,8	24,7	15,0	18,7	NO.	O.	
38,55	38,64	38,56	19,98	17,6	24,5	15,2	19,1	OSO.	O.	1-10 1902
38,41	38,35	38,95	19,50	17,7	25,1	15,4	18,9	S.	SSO.	11-21 16,57
38,81	38,26	37,52	19,98	17,8	24,9	15,5	19,3	SO.	OSO.	22-31 15,07
36,82	36,58	36,04	19,14	16,8	23,7	15,6	19,2	OSO.	S.	1-31 16,94
35,79	35,56	35,28	18,72	17,1	23,4	15,7	18,9	OSO.	OSO.	
35,93	35,96	36,01	18,76	17,6	21,4	15,7	19,2	OSO.	O.	
36,93	36,99	36,93	17,08	16,5	21,3	15,9	19,2	WNW.	NW.	
37,71	37,72	37,64	17,03	16,1	20,5	15,8	18,5	WNW.	SW.	Maaned.
36,00	37,71	37,79	13,46	14,5	20,0	15,6	17,8	W.	W.	Vandmaaned.
37,66	37,30	36,93	15,14	13,9	18,2	15,4	17,2	WSW.	W.	1886
35,90	36,17	36,54	17,16	15,6	21,1	15,3	17,3	SO.	SO.	9,90 Par. Lin. 30,26 Par. Lin.
36,40	36,38	36,93	18,56	18,4	22,0	15,3	17,3	SSW.	S.	
36,47	36,26	35,76	18,48	18,2	21,2	15,3	17,3	S.	S.	
35,93	36,36	36,28	15,82	17,1	18,0	15,3	17,8	SO.	SSO.	
36,85	36,73	36,28	15,82	17,1	18,0	15,3	17,8	OSO.	SO.	
35,20	34,94	34,85	17,92	15,2	21,4	15,3	17,9	NO.	SSO.	
34,81	34,27	33,32	15,20	17,2	21,4	15,3	17,5	SO.	SSO.	
35,34	35,33	35,35	14,90	15,0	18,5	15,2	17,1	NW.	N.	
35,40	35,33	35,35	15,14	14,6	17,9	15,2	17,1	SW.	OSO.	
35,79	36,18	36,25	15,80	15,0	17,9	15,0	17,2	W.	SSW.	Vindforhold.
36,92	36,91	36,88	16,22	14,9	19,2	15,0	17,3	W.	SSW.	1886
37,68	37,75	37,64	15,88	14,3	19,0	14,9	17,0	NW.	NW.	50 Ar
25	38,58	38,66	14,26	13,4	18,1	14,7	17,1	O.	N.	
26	38,60	38,58	14,26	13,7	18,6	14,5	16,9	NNO.	N.	
27	39,82	39,42	14,70	13,7	18,6	14,5	16,9	NW.	NNO.	
28	39,82	39,42	14,70	13,7	18,6	14,5	16,9	N.	NNO.	
29	39,82	39,42	14,70	13,7	18,6	14,5	16,9	N.	NNO.	
30	39,82	39,42	14,70	13,7	18,6	14,5	16,9	NO.	NO.	
31	39,82	39,42	14,70	13,7	18,6	14,5	16,9	NO.	NO.	

Barometer,		Thermometer i Skygge				Regn, Sneec &c.		Vindens Rørling		Middeltemperatur.
reduceret til 0° Reaumur.		2½ Fod over Jorden.		2 Fod i Jorden.		2 Fod under dagl. Vande.		4 Gange i Døgnet.		
9 Form.	Middag.	4 Eftermiddag.	Middel Corr.-0.956	7 Form.	2 Efterm.	Middel.	Middel.	Middel.		
September 1846.										
1	338,726	339,443	338,769	15049	1407	1502	1400	1603		
2	339,86	339,72	339,69	1349	142	165	140	161		
3	339,86	339,49	339,77	1386	118	164	139	160		
4	40,00	23,40	30,90	1449	135	166	137	153		
5	51,40	65,40	40,49	1564	137	200	137	150		
6	64,40	52,40	40,07	1364	134	188	138	161		
7	38,38	39,49	39,08	1357	139	192	138	160		
8	39,38	40,67	39,47	1346	135	184	138	160		
9	40,38	40,03	40,14	1572	136	188	138	160		
10	41,41	41,26	41,15	1614	132	201	138	160		
11	41,33	41,38	40,59	1469	137	168	137	159	f. Regn 2 Timer	
12	38,01	37,75	38,77	1416	142	163	137	154		
13	38,57	40,15	38,26	1427	109	134	135	143		
14	40,41	40,02	38,93	1144	71	145	132	135		
15	36,36	36,39	36,69	1149	108	131	130	136		
16	36,92	37,22	37,17	954	87	123	127	132		
17	36,00	33,33	34,51	946	83	108	124	131	f. Regn 9 - *	
18	33,74	33,67	35,04	849	71	110	121	125		
19	33,55	33,98	35,37	857	71	118	117	118		
20	34,19	33,33	33,59	721	60	99	114	116		
21	34,54	34,71	34,12	732	30	122	111	116		
22	34,80	35,30	35,63	766	75	110	108	110		
23	37,25	37,13	36,74	874	104	124	104	107		
24	35,45	35,35	35,99	1097	90	128	103	111		
25	34,72	35,08	35,22	1174	114	137	106	115		
26	35,62	35,70	35,64	1136	110	132	108	112		
27	36,00	35,49	35,81	1169	102	140	105	117		
28	36,16	35,99	35,69	1197	101	140	109	119		
29	36,57	35,34	35,33	1239	101	147	109	122		
30	33,89	34,08	34,46	1269	109	157	111	121		

Maanedl.
 Vindmængde. 39 Aar.
 5,14 Par. Lin. 28,64 Par. Lin.

Vindforhold.
 1846 30 Aar
 N. 0,12 0,08
 N. 0,07 0,07
 N. 0,04 0,12
 S. 0,27 0,11
 S. 0,40 0,44
 S. 0,09 0,19
 S. 0,11 0,13

NO. O NNO. NNW.
 NNW. WNW. NNW. NNW.
 WNW. W. NW. NW
 NNW. NNW. NW. NW
 NNW. NW. S. S. S.
 SSO. SSO. SSO. S.
 S. S. S. SSO. SSO. SSO.

N. ONO. NNW. WNW.
 SW. N. N. N.
 N. O. SSO. SSO.
 SSO. SSO. SSO. SSO.
 SSO. SSO. SSO. SSO.
 SSO. SSO. SSO. SSO.
 SSO. SSO. SSO. SSO.

N. 0,12
 N. 0,07
 O. 0,04
 S. 0,27
 S. 0,40
 S. 0,09
 S. 0,11

1846
 0,08
 0,07
 0,12
 0,11
 0,44
 0,19
 0,13

October 1846.	Barometer, reduceret til 0° Reaumur.				Thermometer i Skygge mod Nord.				Regn, Snee &c.	Vindens Retning 4 Gange i Døgnel.				Middelttemperatur. 4846 45 Aar 1846 39 Aar.		
	9 Form.	Middag.	4 Efter- middag.	2½ Fod over Jordan. Middel Corr.-0°37	7 Form.	2 Efterm.	2 Fod i Jordan. Middel.	2 Fod un- der dagl. Vande. Middel.		Regn 2½ Tim.	SSO. SSW. SW. SW. S. SO. SW. SO. SW. S. W. NW. NNW. NW. S. NW. NNW. OSO. SO	SW. O. W. SO. SO. SO. NO. NNO. W.	S. OSO. OSO. SO. SO. SO. SO. SO. SO. SO. SW. SSW.		S. OSO. OSO. SO. SO. SW. SW. S. SO. SW. SW. S.	N. 0,03 NO. 0,06 O. 0,32 S. 0,21 SW. 0,25 NW. 0,05 W. 0,08
1	337,028	337,028	337,021	1195	1098	13 08	11 02	12 04	Regn 2½ Tim.	0,45	SSO. SSW. SW. SW. S. SO. SW. SO. SW. S.	SW. O. W. SO. SO. SO.	S. OSO. OSO. SO. SO. SO. SW. SSW.	S. OSO. OSO. SO. SO. SW. SW. S.	N. 0,03	
2	384,90	386,60	385,80	1136	1090	13,6	11,2	13 27	Regn 3	2,13	SO. SW. SO. SW. S. NO. NNO. W.	SO. SO. SO. NO. NNO. W.	O. 0,32 S. 0,21 SW. 0,25 NW. 0,05 W. 0,08	0,07		
3	334,22	332,92	332,81	1330	120	15,4	11,2	13 29	Regn 4	—	SO. SW. SO. SW. S. NO. NNO. W.	SO. SO. SO. NO. NNO. W.	—	0,13		
4	334,35	335,07	335,58	1068	120	13,2	11,2	13 2	Regn 1½	—	SO. SW. SO. SW. S. NO. NNO. W.	SO. SO. SO. NO. NNO. W.	—	0,42		
5	337,09	337,24	337,02	1053	9,0	13,0	11,0	13 2	Regn 8	0,74	SO. OSO. SO. SO. NO. NNO. W.	SO. OSO. SO. SO. NO. NNO. W.	—	0,19		
6	366,00	357,76	357,47	1113	11,3	13,4	11,0	13 2	Regn 11	2,13	SO. OSO. SO. SO. NO. NNO. W.	SO. OSO. SO. SO. NO. NNO. W.	—	0,18		
7	359,28	354,94	354,17	1138	10,8	13,0	10,9	11 29	Regn 3	1,28	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
8	359,63	352,90	352,81	1070	10,0	12,5	10,9	11 28	Regn 2	0,71	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
9	335,99	334,51	335,39	1053	9,3	12,2	10,8	11 8	Regn 3	0,60	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
10	335,53	334,34	334,42	1113	10,1	12,8	10,7	12 0	Regn 3	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
11	34,49	35,01	34,31	1088	10,8	13,0	10,7	11 3	Regn 4	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
12	34,94	34,52	34,98	1071	8,8	12,6	10,6	11 3	Regn 3½	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
13	32,44	32,27	30,74	955	10,6	10,6	10,5	11 3	Regn 5½	1,06	O. OSO. SO. SO. NO. NNO. W.	O. OSO. SO. SO. NO. NNO. W.	—	—		
14	31,14	31,00	30,22	956	9,3	11,2	10,3	11 0	Regn 4	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
15	31,46	31,79	32,35	900	7,1	11,3	10,3	11 1	Regn 4	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
16	33,90	33,67	33,55	1078	8,9	13,0	10,2	11 1	Regn 4	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
17	34,36	34,89	35,34	1105	11,0	13,4	10,2	11 2	Regn 6	0,65	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
18	36,80	36,00	36,20	1123	11,0	13,6	10,2	11 1	Regn 6	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
19	37,23	37,25	37,07	1083	10,6	12,5	10,3	11 1	Regn 6	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
20	37,48	34,34	34,32	958	9,9	11,8	10,4	11 3	Regn 6	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
21	33,83	33,82	33,32	983	7,7	11,0	10,4	11 1	Regn 6½	0,45	N. OSO. OSO. SO. NO. NNO. W.	N. OSO. OSO. SO. NO. NNO. W.	—	—		
22	32,09	32,14	32,18	935	10,2	10,5	10,3	11 2	Regn 7	0,12	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
23	34,39	35,83	35,52	839	6,5	9,0	10,1	10 3	Regn 7	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
24	37,57	37,29	36,86	738	6,0	9,0	9,8	10 3	Regn 1	3,89	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
25	33,33	33,47	33,62	956	9,6	10,1	9,6	10 1	Regn 1	0,68	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
26	36,33	36,72	37,09	760	7,7	8,9	9,5	9 4	Regn 1½	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
27	38,73	39,00	39,66	761	7,5	9,7	9,5	9 6	Regn 1½	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
28	41,68	41,61	41,39	728	3,3	10,1	10,1	9 0	Regn 1½	0,07	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
29	40,79	40,92	41,00	620	6,5	6,7	9,0	9 0	Regn 1½	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
30	40,41	40,92	41,00	636	7,3	7,6	8,9	9 0	Regn 1½	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		
31	40,05	40,64	40,74	656	5,0	5,0	8,6	8 4	Regn 1½	—	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	SO. SW. SW. SW. NO. NNO. W.	—	—		

Mannedl.

Vandmængde.

1846 39 Aar.

14,96 Par. L. 22,17 Par. L.

Vindforhold.

1846 30 Aar.

Barometer, reduceret til 0 ^e Kæmmer.		Thermometer i Skygge mod Nord.				Regn, Snee &c.		Vindens Retning		Middeltemperatur.
9 Form.	Middag.	4 Eftermiddag.	2 $\frac{1}{2}$ Fod over Jorden. Middel. Corr.-0°23	7 Form.	2 Efterm.	2 Fod i Jorden. Middel.	2 Fod under daglig Vande. Middel. *)	Å Gange i Døgnel.		
1	340,443	340,409	340,405	5,84	5,93	6,3	6,9	7,8	1-10 5,92	
2	40	40	40	7,22	6,7	6,6	6,2	7,5	11-20 3,47	
3	41	41	41	5,39	5,9	6,0	6,7	7,5	21-30 3,35	
4	42	42	42	5,39	5,5	5,8	6,4	7,0	1-30 4,01	
5	43	43	43	4,02	3,9	4,3	4,3	6,9		
6	43	43	43	3,59	3,2	4,2	4,2	6,8		
7	42	42	42	4,22	4,2	4,6	4,9	7,2		
8	42	42	42	6,22	5,9	7,3	7,2	7,7		
9	43	43	43	3,95	4,4	5,0	5,0			
10	41	41	41							
11	32	42	42	5,12	4,6	6,8	6,9	7,8		
12	40	43	43	4,04	3,5	5,6	6,2	7,5		
13	40	40	40	5,37	4,5	7,2	6,7	6,9		
14	37	37	37	3,85	3,0	7,7	6,4	7,1		
15	39	39	39	2,87	3,8	3,5	6,9	7,4		
16	41	40	40	-0,98	-0,2	0,5	6,1	7,4		
17	42	41	41	0,77	0,5	2,1	5,5	7,3		
18	38	38	38	1,72	0,3	2,5	5,1	7,3		
19	35	36	36	4,54	3,5	4,8	4,9	5,2		
20	37	37	37	5,32	5,0	6,2	5,0	6,7		
21	34	34	34	5,70	5,5	6,7	5,3	6,7		
22	34	32	32	5,92	5,0	6,3	5,5	7,2		
23	31	32	32	4,92	5,0	5,8	5,6	7,3		
24	31	33	33	4,15	4,2	4,8	5,7	7,3		
25	34	33	33	3,92	3,5	5,4	5,7	7,2		
26	34	33	33	6,29	6,3	6,7	5,9	7,0		
27	28	28	28	5,69	6,0	6,0	6,1	7,9		
28	27	28	28	1,19	2,8	1,1	6,0	6,9		
29	27	30	30	-0,85	-0,5	0,3	5,6	5,3		
30	35	35	35	-2,93	-2,8	-2,8	5,2	4,7		

Maanedl.
Vandmaasde.
14,08 Par. L. 39 Arr.
11,08 Par. L. 19,42 Par. L.

Vindforhold.
1836 50 Arr.

*) Tre Lagtagelser daglig Kl. 9, 12 og 3.

December 1846.		Barometer, reduced til 00' Reaumur.			Thermometer i Skysse mod Nord.				Regn, Sne etc.		Vindens Retning 4 Gange i Døgnel.		Middeltemperatur.	
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	9 Form. Middag.	Middag.	4 Eftermiddag.	2 1/2 Fod over Jordan. Middelt Corr.-0,011	7 Form.	2 1/2 Fjern.	2 Fod i Jordens Middelt.	2 Fod under Vandl. Middelt.	Regn	Sne etc.	Vindens Retning	4 Gange i Døgnel.	Middeltemperatur.	
													1846	45 Ar
1	336,714	335,780	334,786	-1,051	-3,01	-0,98	4,68	3,96			NW.	SSW.	1846	45 Ar
2	332,32	332,16	332,11	0,44	0,7	1,2	4,5	5,0			SSW.	SSW.	1-10	0,21
3	31,55	31,79	32,21	0,29	0,2	1,5	4,3	4,1			Stille.	NO.	1-10	0,21
4	35,58	36,06	37,04	-0,36	0,2	1,2	4,1	3,6			W.	NO.	11-21	3,15
5	37,15	37,07	38,03	-2,03	-2,7	0,4	3,8	4,9			NO.	NO.	22-31	2,80
6	35,35	35,06	35,22	0,34	0,0	0,4	3,7	4,5			SSW.	SSW.	1-31	1,95
7	38,78	38,84	39,44	1,19	0,7	1,6	3,6	4,7			SO.	SO.		
8	40,42	40,23	39,00	0,22	0,1	0,1	3,5	3,5			ONO.	ONO.		
9	37,08	37,67	36,62	1,76	1,0	1,8	3,3	4,9			SO.	SSW.		
10	32,78	31,84	29,72	1,77	0,1	3,7	3,3	4,1			SSW.	SSW.		
11	28,48	28,93	29,49	-2,31	-1,7	-1,8	3,3	4,1			SSW.	SSW.		
12	31,76	32,03	31,96	-2,86	-0,3	-3,3	3,3	5,0			SSW.	SSW.		
13	30,34	31,29	31,23	-5,63	-6,4	4,6	3,1	3,6			NW.	NW.		
14	30,37	31,06	29,54	-3,86	-5,8	-5,7	2,9	1,3			W.	W.		
15	29,53	29,80	29,56	-0,19	-3,7	4,4	2,7	0,3			Stille.	Stille.		
16	29,89	29,80	30,08	-4,21	-5,3	4,3	2,6	-0,2			ONO.	N.		
17	32,69	32,62	30,89	-4,73	-3,1	4,3	2,5	0,7			O.	N.		
18	31,24	32,60	32,83	-1,79	-6,1	4,6	2,4	0,1			NO.	NO.		
19	32,34	32,30	31,79	-0,76	-2,1	4,0	2,5	0,1			SSW.	SSW.		
20	31,44	30,30	30,79	-1,89	-1,3	2,3	2,5	0,1			NW.	SSW.		
21	28,46	29,26	28,26	1,39	1,3	1,9	2,2	1,0			S.	SSW.		
22	23,65	23,78	24,04	0,94	0,7	1,5	2,2	2,0			SSW.	SSW.		
23	25,49	25,36	26,10	-2,88	-1,7	2,3	2,1	1,7			SSW.	SSW.		
24	27,83	28,00	28,76	-5,29	-5,5	5,0	2,1	1,7			WNW.	N.		
25	31,94	31,94	32,50	-3,13	-6,0	4,5	2,1	0,4			N.	NO.		
26	34,00	35,00	36,39	-3,84	-3,4	4,5	2,0	0,3			NW.	SSW.		
27	41,02	41,19	42,40	-4,86	-5,0	3,7	1,9	0,1			NW.	SSW.		
28	44,44	44,43	44,34	-5,63	-8,8	4,9	1,8	0,6			N.	NW.		
29	44,44	44,43	44,66	-5,63	-8,8	4,9	1,8	0,6			NW.	NW.		
30	45,39	45,21	44,97	-0,04	-3,6	1,8	1,7	0,4			SSW.	SSW.		
31	43,31	43,22	41,93	-1,16	-1,5	1,7	1,7	0,2			SSW.	SSW.		

Manned.
Vanduangde.
1846 39 Ar.
15,7 Par. Lin. 16,36 Par. Lin.

Vindforhold.

1846 50 Ar

0,15
0,09
0,12
0,14
0,13
0,13
0,12
0,12
0,17
0,18
0,07